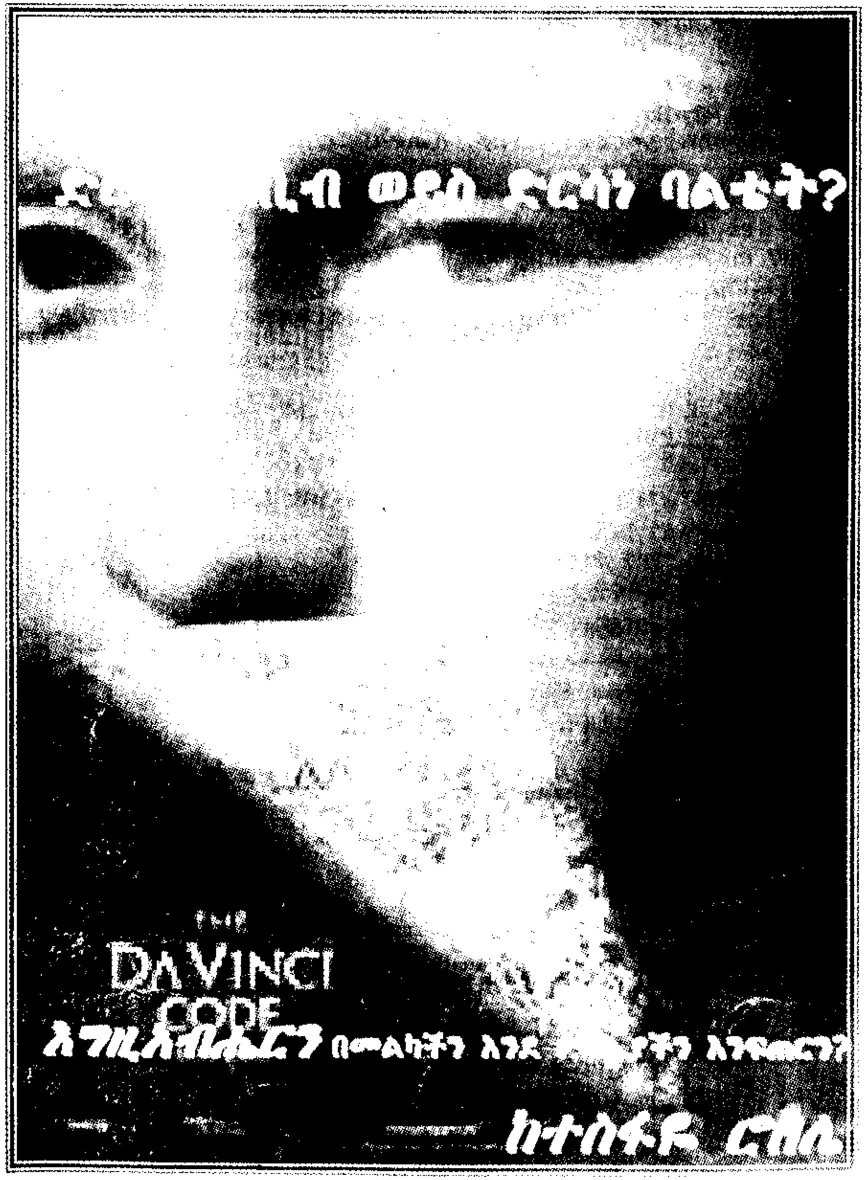
ወይስ ድርሳን ባልቴት?
THE
DA VINCI
CODE
ከተሰፋዬ ሮበሌ

አሳታሚ—ጌጃ ቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ሥነ ጽሑፍ አገልግሎት

መብቱ በሕግ የተጠበቀ ነው 1998 ዓ.ም

ያለ አሳታሚው ፈቃድ አባዝቶ ማሳተምም ሆነ የተወሰነን ክፍል በተለያዩ መንገዶች ማራባት/ማባዛት በጥብቅ የተከለከለ ነው:: በማንኛውም መልኩ መረጃ ለመውሰድ ከተፈለገ፣ በትክክል ሥርዐቱን ጠብቆ ሊጠቀስ፣ በግርጌ ማስታወሻ ሊመላከት ይገባዋል::

አማርኛው በጥሩ ሁኔታ ተተርጕሞአል ብለን ስላላመንን፣ በዚህ መጽሐፍ የተከተልነው በእንግሊዝኛ በጠንካራ ሽፋን የተዘጋጀውን፣ "ዘዳ ቪንቺ ኮድ" መጽሐፍ ነው::
ልዩ መግለጫ ካልቀረበ በስተቀር፣ የተከተልነው የጐርጐሮሳውያኑን የዘመን አቈጣጠር ሲሆን፣ ጥቅሶቹ የተወሰዱት የኢንተርናሽናል መጽሐፍ ቅዱስ ማኅበር በ1993 ዓ.ም ካሳተመው ከአዲሱ መደበኛ ትርጕም ላይ ነው::

ቀደምት ወይም ደኀርት የቤተ ክርስቲያን አባቶችን ስም በተመለከተ፣ በአማርኛ የተጻፉ ጥንታዊ ጽሑፎችን ስያሜ ተከትለናል::

ጥያቄ፣ አስተያየትም ሆነ ሒስ ካልዎ ለጸሓፊው በሚከተለው አድራሻ ይጻፉ:—

ተስፋ ዐቃብያን ክርስትና ማኅበር
የመልእክት ሣጥን ቍጥር 23045፤ ኮድ 1000
አዲስ አበባ፤ ኢትዮጵያ
E-mail: <apologetics@ethionet.et>

Publisher —Geja KHC Literature Services
Copyright 2006—Geja KHC Literature Services
All rights reserved.

Geja KHC Literature Services
Post Office Box 698
Addis Ababa, Ethiopia.
E-mail: <GKHC@ethionet.et>

Comments, questions, corrections, and criticisms of this book are welcome. Please address all correspondence to the author on the following address:

The Evangelical Society For Apologetics (TESFA)
Post Office Box 23045, Code 1000
Addis Ababa, Ethiopia.
E-mail: <apologetics@ethionet.et>

ድንቁርና ገደል ይከታል::

አንተ ጉስቋላ ሟች ሰው ሆይ፤ አስተውል::

ሊዮናርዶ ዳ ቪንቺ

በ2003 ዓ.ም ዳን ብራውን በተባለ አሜሪካዊ፣ "ዘዳ ቪንቺ ኮድ" በሚል ርእስ በእንግሊዝኛ ቋንቋ የተጻፈው መጽሐፍ፣ የክርስትናን መሠረተ እምነት ክፉኛ የሚቃወም ሲሆን፣ ቤተ ክርስቲያንም ትውልድን እያሳሳተች ያለች ተቋም እንደ ሆነች ለማሳመን ታሪክን አዛብቶ ያቀርባል:: በጽሐፉ በኢየሱስ ክርስቶስና በክርስትና ላይ ያሳደረው አሉታዊ ተጽእኖ ከፍተኛ መሆኑን በርካታ የመገናኛ ብዙኃን ይገልጻሉ:: ከዚሁ መጽሐፍ የተነሣም የብዙ ክርስቲያኖች ሕይወት አጣብቂኝ ውስጥ ወድቄአል::

መጽሐፉ አማርኛን ጨምሮ ከአርባ ሦስት በሚበልጡ ቋንቋዎች የተተረጐመ ሲሆን፣ ከአንድ መቶ ሚልዮን ቅጅ በላይ እንደ ተሸጠ በርካታ ምንጮች ያስረዳሉ:: መጽሐፉን መሠረት አድርጎ የተዘጋጀውና ቶም ሃንክስ ቀዳማይ ተዋናይ የሆነበት ፊልም ሚያዝያ 18 ቀን 2006 ዓ.ም ለዕይታ የቀረበ ሲሆን፣ ከመጽሐፉ ይልቅ በርካታ ሰዎችን ይደርሳል ተብሎ ይታሰባል::

በክርስቶስና በቤተ ክርስቲያን ላይ የቀረበውን ይህን ክስ በቅን ልቡና መመርመር የሚሹ ከሆነ ይህን መጽሐፍ በጥሞና እንዲያነቡት ከልብ እናበረታታዎታለን::

ከዚህ በፊት ልብ ወለዱን አንብበው ነበር፤ አሁን እውነቱ እነሆ!

ምስጋና

ይህን መጽሐፍ በማዘጋጅበት ጊዜ ውድ ጊዜያቸውን መሥዋዕት በማድረግ፣ ረቂቁን በማንበብ ጠቃሚ አስተያየት የሰጡኝን እንዲሁም ከበርካታ ስሕተት የታደጉኝን ሰዎች ማመስገን እወዳለሁ። እንዲያም ሆኖ በመጽሐፉ ላይ ስሕተት ቢገኝ፣ የስሕተቱ ተወቃሽ እኔው ጸሐፊው እንጂ እነዚህ ሰዎች አይደሉም—አስተያየታቸውን ሁሉ አላካተትሁምና—አቶ ንጉሤ ቡልቻ፣ አቶ ደረጀ አበበ።

በባልንጀርነታቸውም ሆነ ለዐቃቤ እምነት ያለኝን ሸክም ዘወትር ለሚጋሩልኝ ወዳጆቼ ካሱ በላቸው፣ መስፍን ሹጌ፣ ንዋይ ጸጋዬ፣ አማረ መስፍን፣ ምኒልክ አስፋው፣ ቀሲስ ሙሉጌታ ታደሰና ዮናስ አስፋው ዕድሜና ጤና እመኝላችዋለሁ። ሚስተር ፖል ካርደን በርእሰ ጉዳዩ ዙሪያ በርካታ ጽሑፎችን የላከልኝ ሲሆን፣ ቀሲስ ሉክ ዊልሰንና እርሳቸው የሚመሩት የአይ.አር.አር (IRR) ድርጅት ሠራተኞች በሚያስፈልገኝ ሁሉ ዕገዛ ስላደረጉልኝ ምስጋናዬ ትልቅ ነው።

አቶ ደረጀ አበበ በርእሰ ጉዳዩ ላይ መጽሐፍ እንድጽፍ ያበረታታኝ ሲሆን፣ በአርትኦቱ ሥራ ላይም ትልቅ የሆነ ተሳትፎ ነበረው—ደሬ እግዚአብሔር ይባርክህ። ውድ ባለቤቴ ሳምራዊት ኤርምያስ ሁሌም የቅንነትሽና የድጋፍሽ ባለዕዳ ነኝ። አመሰግናለሁ ሳምሪናዬ!

ይህ ሥራ እውነቱን በመግለጥ እግዚአብሔርን እንዲያከብር ምኞቴም ሆነ ጸሎቴ ነው። ወስብሐት ለእግዚአብሔር።

Acknowledgments

THERE ARE MANY WHO HAVE GIVEN BOTH THEIR encouragement and support to this work—of course, I take full responsibility for all that appears in this book, but I would also like to thank the following persons and institutions, all of whom contributed to making this book not only possible but actual.

I would like to give special thanks to Kassu Belachew, Amare Mesfin, Mesfin Shuge, Rev. Mulugeta Tadesse, Yonas Asfaw, Menelike Asfaw and Newaye Tsegaye. They have a great burden for Apologetics and good friends who have always shared my deep passion for the Historic Christian Faith. I am also grateful to Negusse Bulcha for critically reading the booklet manuscript prior to publication. His proficiency in editing has greatly contributed to this booklet. As always, I am extremely thankful to Mr. Paul Carden, executive director for Center For Apologetics Research for his immeasurable support and for the supply of so many materials to my apologetics work in general and on Da Vinci Code in particular.

Dereje Abebe, head of literature department and chief editor of Heywet Magazine, encouraged me to write on the topic because the Da Vinci Code has caused great problems in Ethiopia.

I want to thank my friend and fellow worker Rev. Luke P. Wilson and his secretary, Barb Ray and other IRR staffs and bard for their constant encouragement and generosity. Finally, as always, I wish to earnestly thank my wife Samrawit for her genuine support from the beginning to the end of this project. I am grateful beyond words.

It is my sincerest hope that this book will first glorify and pleases God, and, secondly, instruct and edify the people of God. May God be pleased to use this book to those ends, and may he richly bless you as you read the fruits of my apologetic labor.

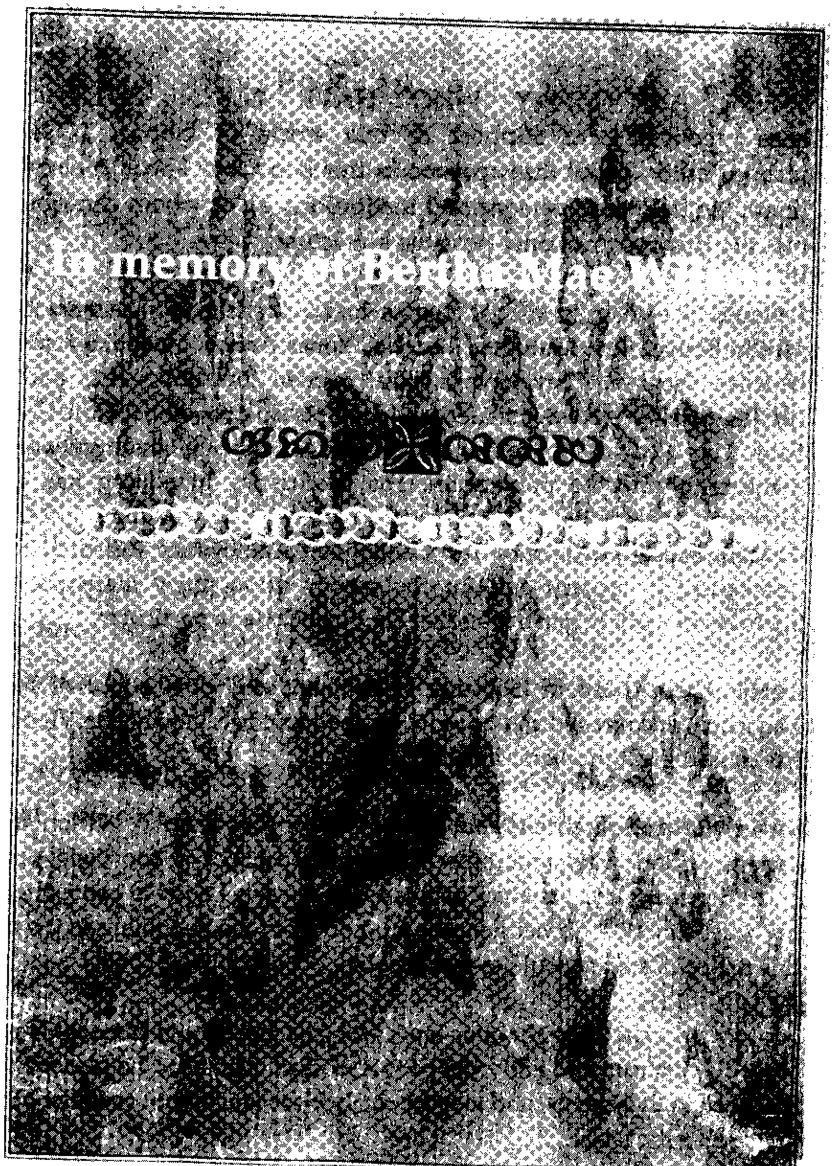

ማውጫ

- መቅደም? 11
- መግቢያ ክርስትናም እንደ ራስ ተፈሪያውያን? 13
- የዳ ቪንቺ ኮድ መጽሐፍ ይህን ያህል ተነባቢ እንዴት ሊሆን ቻለ? 14
- የዳ ቪንቺ ኮድ መጽሐፍ ይህን ያህል ታላቅ ተጽእኖ እንዴት ሊያስከትል ቻለ? 15
- የዳ ቪንቺ ኮድ መጽሐፍ እጥርጥር/ሤራ 22
- ልብ ወለድ ወይስ እውነተኛ የታሪክ ሰነድ? 24
- የዳ ቪንቺ ኮድ መጽሐፍ ዐበይት ነጥቦች 26
- የዳ ቪንቺ ኮድ መጽሐፍ ምን ይላል? 28
- የዳ ቪንቺ ኮድ መጽሐፍ እውነትን መሠረት ያደረገ ነውን? 31
- ክርስትና መሠረቱን የጣለው በአረማውያን መሠረተ እምነት ላይ ነውን? 36
- መጽሐፍ ቅዱስ ተአማኒነት የሌለው ሰነድ ነውን? 39
- የአዲስ ኪዳንን መጻሕፍት ቍጥር የወሰነው ንጉሥ ቆስጠንጢኖስ ነውን? 45
- በአዲስ ኪዳን መጻሕፍት ውስጥ መካተት የነበረባቸው ነገር ግን ሳይካተቱ የቀሩ ከሰማንያ የሚበልጡ ወንጌላት አሉን? 49
- የኖስቲክ ወንጌላት ተአማኒነት አላቸውን? 52
- እስከ አራተኛው መቶ ክፍለ ዘመን ድረስ ኢየሱስ ክርስቶስ አምላክ እንደ ሆነ አይታመንም ነበርን? 57
- ኢየሱስ መግደላዊት ማርያምን አግብቶ ነበርን? 68
- ሊዮናርዶ ዳ ቪንቺ ትቶት ያለፈው ምስጢር አለን? 74
- ኢየሱስ መግደላዊት ማርያም የቤተ ክርስቲያን መሪ/ራስ እንድትሆን ዐቅዶ ነበርን? 76
- ወሲብ እግዚአብሔርን የማወቂያና የመለማመጃ መንገድ ነውን? ቤተ ክርስቲያን ተፈላጊነቷን ለመጠበቅ ወሲብ አጋንንታዊ ምግባር ነው ብላለችን? 78
- የጥንቷ ቤተ ክርስቲያን ሴቶችን ዝቅ ወንዶችን ደግሞ ከፍ አድርጋ ነበርን? 80
- ማጠቃለያ 82
- አባሪ 1 ኢየሱስ ክርስቶስ አምላክ ነው 85
- አባሪ 2 ኢየሱስ ክርስቶስ አምላክ ነው 99
- ዋቢ መጻሕፍት 103

መቅድም

ዓለሙን ሁሉ ሲያሟግት፣ ቀኝና ግራ ሲከፍል፣ ሲያወዛግብ የኖረ እስካሁን ድረስ ማንም እንደ እርሱ የለም:: ይኸው አወዛጋቢነት ዕጣ ክፍሉ መሆኑ ገና ከጧቱ ተነግሮለታል:: "ለብዙዎች መነሣትና መውደቅ ምክንያት" እንደሚሆን የናቱን ጡት ጠብቶ ሳይጨርስ ተተንብዮለታል:: ይህ ሰው የእልፍ መጻሕፍት ርእስ ነው:: የሌላ እልፍ ሙዚቃ ሥራዎች ጭብጥ ነው:: ስሙም ኢየሱስ ክርስቶስ ይባላል::

ዳን ብራውን በቀኝም በግራም ከተጻፉ ከእነዚህ አእላፍ መጻሕፍት አንዱ በሆነው የዳ ቪንቺ ኮድ ውስጥ ስለዚሁ ሰው ይናገራል:: የዚህ ጸሓፊ ንግግር ለአንዳንዶች የዘመናት ምስጢር ከሣች እንደ ሆነ ሲቈጠር፣ ለሌሎች ደግሞ የክፍለ ዘመኑ ዋነኛ ቅጥፈት መሆኑ ጉልቶ ይታያል:: የተባለው ሁሉ ተብሎ ምኒልክ አስፋው በዚሁ ጒዳይ በጻፈው አንድ መጣጥፍ ላይ እንዳሰፈረው፣ የዳን ብራውን "ዳ ቪንቺ ኮድ" ዝነኛነት ዋና ምክንያት በነገር ለመጒንተል የሞከረው ሰው የኢየሱስ ክርስቶስ ታላቅነት እንደ ሆነ ማንም አሌ አይልም:: እስቲ ማ ይሙት ስለ ሌላ ሰው ጽፎ ቢሆን ኖሮ ይህን ያህል ተነባቢነትና አወዛጋቢነት ያስነሣ ነበር?

ምዕራባዊው ዓለም በብዙ እንግዳ ደራሽ የአስተሳሰብ ጒርፍ እየተናጠ እንዳለ ይታወቃል:: የሥልጣኔውና የእምነቱ አዳራሽ የቆመበትን ምሰሶ ሁሉ እየነቀለ ታዛ አልቦ ነፍሱን ለፀሓይ ለዝናቡ እያሰጣ ነው:: ሁሉን ይጠይቃል፣ መልስ ያላገኘ ሲመስለው ጸጒሩን ይነጫል፤ ራሱ ጠይቆ ራሱ ይመልሳል፤ የሚሰጠው መልስ ሳያረካው ሲቀር እንዲያውም ምንም ምን የለም ብሎ ይክዳል:: ብዙ አስተዋይ ሰዎች እንደተናገሩት ድኅረዘበናዩ ዓለም በከፍተኛ ቀቢጸ ተስፋ ውስጥ ወድቋል:: የዳ ቪንቺ ኮድን የመሳሰሉ ሥራዎችም የዚሁ መልስ የለሽ—ተስፋ የለሽ አዙሪት አንድ ገጽታ ናቸው:: ምናልባትም በርኅራኄ ዐይን ከተመለከትነው "እባካችሁ ለሕይወት ትርጒምና ተጨባጭ አንኳር ስጡን" የሚል ልመናም ሳይኖርበት አይቀርም::

ተስፋዬ ሮበሌ በዚህ መጠነኛ፣ ነገር ግን ሐቅ—እምቅ በሆነው መጽሐፍ ቍርጠኛ መልስ ይሰጣል፤ እግዚአብሔር ይባርከው:: ሙግቱ ከንባብ

ለተነሣ ሰው፣ ንባባዊ መልስ መስጠት ተገቢ ነው። ክርክሩን በጥንታውያን ሰነዶች ላይ ላደረገ ሰው ጥንታዊያን ሰነዶችን የመረመረ መልስ ያስፈልጋል። ተስፋዬም ያደረገው ይህንኑ ነው።

ይህች መጽሐፍ የልቡና ጠርዛችንን ስለን (ቢላዋ እንደሚሳል) ረጋ ብለን ነገሩን በጥንቃቄ እንድንመረምር ትጣራለች። በጥራዝ ነጠቅ ችኩላ አታንብቧት። የክርክሯን ውል እያፍታታች ስለምትገልጥ እህ! እያላችሁ አዳምጧት።

የ ዳ ቪንቺ ኮድ አቀረብሁ ከሚለው ሐቅ ይልቅ ስድቡ ይበረታል። በቅዱሱ የእግዚአብሔር ልጅ ላይ የተወረወረው ልግጫ በዮሐንስ ራእይ የተጻፈውን፣ "አውሬው የትዕቢት ቃል የሚናገርበትና የሚሳደብበት አፍ ተሰጠው" የሚለውን ያሳስበናል። በዳን ብራውን መጽሐፍ የተጻፈው አብዛኛው ነገር መሠረተ ቢስ አሉባልታ ቢሆንም አንዱ ወንድማችን እንደ ተናገረው—አንበሳ እንኳ ዝንብ ለመከላከል ጕልበት ማውጣቱ አይቀርምና የተነጣጠረ መልስ ለመስጠት ይህ መጻፉ ተገቢ ነው።

ተስፋዬ ለዳን ብራውን መልስ በመስጠት ሰበብ ስለ መጽሐፍ ቅዱስ ቀኖና አወቃቀር በጣም ጠቃሚ የሆነ መረጃ አቅርቦልናል። ስለጌታችን ስለኢየሱስ ክርስቶስ ማንነትም አጥጋቢ እንጀራ ገበታው ላይ አንጥፎልናል። የክርስትና እምነታችን ስላለው ደልዳላ መሠረት እንድንገነዘብ ያደረገውን ጥረት አደንቃለሁ፤ አመሰግናለሁም። "ጥበበኞች እንደ ሰማይ ጸዳል፣ ብዙዎችንም ወደ ጽድቅ የሚመልሱ እንደ ከዋክብት ለዘላለም ይደምቃሉ"።

በብዙ አከራካሪ ጕዳይ ላይ "እኔ ምንተዳዬ" ማለት ይቻላል። ተሟጋቾች ሲጯጯሁ ዳር ቆሞ ጨዋታ ማድመቅም ይቻላል። ስለኢየሱስ ክርስቶስ ማንነትና ስለትምህርቱ ግን ገለልተኛ መሆን አይቻልም። ወይ ወደዚህ ወይም ወደዚያ መውደቅ ግድ ይሆናል። የቀረበውን መረጃ አይተን መወሰን ለሁላችንም የደረሰ ጥሪ ነው።

ንጉሤ ቡልቻ

መግቢያ

ክርስትናም እንደ ራስ ተፈሪያውያን?

የራስ ተፈሪያውያን ሃይማኖት በጎርጎሮሳውያኑ የዘመን አቈጣጠር 1920 ዓ.ም[1] በምድረ ጃማይካ የማርኩስ ጋርቬ ሥራና ድርሳን ላይ መሠረት በማድረግ ይጀመር እንጂ፣ የራስ ተፈሪያውያን ሃይማኖት መሠረቱም ሆነ ውቅሩ ራስ ተፈሪ ናቸው—ራስ ተፈሪ (ቀዳማዊ ኀይለ ሥላሴ ከሐምሌ 16 ቀን 1884 ዓ.ም እስከ ወርኀ የካቲት 1973 ዓ.ም) ይታጠንልኝ ይደግደግልኝ ባይሉም እንኳ።

ራስ ተፈሪያውያን፣ "ጃ ራስ ተፈሪ ሆላ ኮፕቲክ ቤተ ክርስቲያን" በመባል በሚጠራው ቤተ ክርስቲያናቸው ውስጥ፣ በየሰንበቱ እየተገናኙ ሥርዐተ አምልኮ ያካሂዳሉ። አምልኮውም የሚቀርበው ለአምላካቸው ለራስ ተፈሪ ነው። በሻሸመኔ በሚገኘው የቦብ ቤተ ክርስቲያን የመሲሕአቸውን የራስ ተፈሪን ፎቶ ግራፍ ፊት ለፊት እየተመለከቱ፣ "ራስ ተፈሪ ንጉሣችን ነው! ራስ ተፈሪ የነገሥታት ንጉሥ የጌቶች ጌታ ነው! ራስ ተፈሪ ያህዌ (ጃ)[2] ነው! ራስ ተፈሪ ማንተሙን የፈታ የይሁዳ አንበሳ ነው!" ወዘተርፈ እያሉ ውዳሴ ማኅሌት ለራስ ተፈሪ ያቀርባሉ። በጾም በጸሎት አምላካቸው ራስ ተፈሪ ዘንድ መቅረብም፣ በሃይማኖቱ የሚበረታታ ጕዳይ ነው። ይህ ብቻ አይደለም፣ ራስ ተፈሪ የተወለዱበት፣ ዘውድ የጫኑበት፣ ጃማይካን የጐበኙበት ወዘተ ቀናት በታላቅ መንፈሳዊ ሥነ ሥርዐት ይከበራል። ሕዝበ ክርስቲያን ክርስቶስን እንደሚያመልከው እንዲሁም የክርስቶስን ውልደት፣ ሕማማት፣ የትንሣኤውን ቀን...በታላቅ መንፈሳዊ ሥነ ሥርዐት እንደሚያከብረው ዐይነት ማለት ነው።

---

[1] በዚህ ጽሑፍ የተጠቀምነው የጐርጎሮሳውያኑን የዘመን አቈጣጠር ነው።

[2] ዘፋኙ "ጃ ያስተሠርያል" ሲል፣ "ጃ" የሚለው ጃንሆይን ማለት ራስ ተፈሪን ይሆንን? እግዚአብሔርን "ጃ" እያሉ የሚጠሩት ራስ ተፈሪያን ብቻ መሆናቸውን ልብ ይሏል። ይኸውም ብሉያት አምላክን "ያህዌ" ብለው ከሚጠሩት ስያሜ ጋር ለማመሳሰል ታስቦ ነው። ነገር ግን፣ "ያህዌ" በሚለው የእግዚአብሔር ስም ውስጥ፣ የ"ጀ" ድምፀት ያለው አንዳችም ፊደል የለም። ስለዚህ ዘፋኙ ልዑል እግዚአብሔርን ለማመልከት ነው "ጃ" የሚለውን ስም የተጠቀምሁት የሚል ከሆነ—መስሎት ሊሆን ይችላል ነገር ግን ስሕተት ነው። ይህ ዘፋኝ ከራስ ተፈሪያውያን ጋር የጠበቀ ግንኙነት እንዳለው እንዲሁም ራስ ተፈሪ/ለቀዳማዊ ኀይለ ሥላሴን የሚወድስ ዘፈን መዝፈኑ ይታወቃል። በ"ዘመናዊነት" ሽፋን የራስ ተፈሪያውያን እምነትና የአኗኗር ዘይቤ ስውር በሆነ መንገድ ወጣቱ እንዲቀበለው እየተደረገ ያለ ይመስላል።

ይህ መቼም ለብዙዎቻችን ድርሳነ ባልቴት ነው—ቢያንስ ድርሳነ ፈጠራ ቢበዛ የአጋንንት ሽንገላ:: ይህ የሆነበት ምክንያት ከኢትዮጵያ ታሪክ የተማርነው እንዲሁም ከቃለ እግዚአብሔር የተረዳነው እውነት ፍጽም ከዚህ ዐይነቱ ባዕድ ትምህርት ጋር ስለማይገጥም ብቻ ሳይሆን ስለሚቃረን ጭምር ነው—እውነት እርስ በርሱ እንዴት ይቃረናል?

በ2003 ዓ.ም ዳን ብራውን በተባለ አሜሪካዊ፣ "ዘዳ ቪንቺ ኮድ" በሚል ርእስ በእንግሊዝኛ ቋንቋ የተጻፈውና ከስድስት ወር በፊት፣ "የዳ ቪንቺ ኮድ" በሚል ርእስ ወደ አማርኛ ቋንቋ ተተረጉሞ ለንባብ የቀረበው መጽሐፍ፣ አማርኛን ጨምሮ አርባ ሦስት በሚበልጡ ቋንቋዎች የተተረጐመ ሲሆን፣ ከሠላሳ ሚልዮን ቅጅ በላይ ተሸጦአል[3] (እንዲያውም አንዳንድ ምንጮች ሽያጩ ከአንድ መቶ ሚልዮን በላይ እንደሚሆን ይገልጻሉ)[4]:: መጽሐፉን መሠረት አድርጎ የተዘጋጀውና ቶም ሃንክስ ቀዳማይ ተዋናይ የሆነበት ፊልም ሚያዝያ 18 ቀን 2006 ዓ.ም ለዕይታ ቀርቧል:: በጽሐፉ በኢየሱስ ክርስቶስና በክርስትና ላይ ያሳደረው ተጽእኖ ከፍተኛ መሆኑን ብዙ የመገናኛ ብዙኃን ይገልጻሉ:: መጽሐፉን ያነበቡ እንዲሁም ፊልሙን የተመለከቱ በርካታ ኢትዮጵያውያን፣ "ራስ ተፈሪያውያን ብቻ ሳይሆኑ፣ በቢሊዮኖች የሚቈጠሩ ክርስቲያኖችም፣ ክርስቶስን የእምነታቸውና የሕይወታቸው መሠረት ያደረጉት በስሕተት ነው" እንዲሉ አድርጓቸዋል::

የዳ ቪንቺ ኮድ መጽሐፍ ይህን ያህል ተነባቢ እንዴት ሊሆን ቻለ?

"ይህን መጽሐፍ፣ ሰዎች እየተሻሙ ገዝተው እየተቀባበሉ የሚያነቡት ለምንድን ነው?" የሚል ጥያቄ ብዙዎች ይጠይቃሉ:: የሥርጭቱን ስፋት፣ የሽያጩን ፍጥነት፣ የሚተረጐምባቸውን ቋንቋዎች ብዛት እንዲሁም መጽሐፉን መሠረት አድርጎ በተሠራው ፊልም ላይ ስመ ጥር የዓለማችን ተዋንያን መካፈላቸውን በወል ያስተዋለ ሰው ሁሉ ሊጠይቀው የሚገባ ተገቢ ጥያቄ ነው:: መጽሐፉን ተነባቢ ካደረጉት ምክንያቶች መካከል (1) ዳን ብራውን ራሱ በንድፈ ሐሳብ ደረጃ ክርስትናን ይቀበል እንደ ነበር፡ ነገር ግን በመጽሐፉ ውስጥ ከተካሄዱት ጥናቶች የተነሣ፣ በተወሰነ መጠን አቋሙን እንደ ቀየረ የሚገልጸው አነጋገሩ፣

[3] Andreas J. Kostenberger, *The Da Vinci Code: Is Cristianity True?* (Online article- www.biblicalfoundations.org),

[4] Darrell L. Bock, *What Dan Brown Did Not Tell You: Three Major Errors Plus a Few More.* (Online article- http://www.thetruthaboutdavinci.com).

ብዙዎች መጽሐፉን ለማንበብ እንዲገፋፉ እንዳደረጋቸው ይገመታል:: "ክርስትናን የቀመሰ ሰው፣ በፈጠራ ወሬ የክርስትናን መሠረት ለማሔስ አይነሣም" የሚለውን አስተሳሰብ ያላንዳች ጥያቄ ታሳቢ ስለሚያደርጉት ማለት ነው:: (2) መጽሐፉ በጥንቃቄ በተካሄዱ ጥናቶች ላይ መሠረት ያደረገ ነው ማለቱ ለተነባቢነቱ ሌላው ምክንያት ነው:: ሰው አርቲ ቡርቲ በሆነ ድርሳን ውድ ጊዜውን ማቃጠል አይፈልግማ! (3) ጸሓፊው ታሪኩን ልብ በሚያንጠለጥል መንገድ መጻፉ እንዲሁም በመጽሐፉ ውስጥ የሰፈሩት መረጃዎች (ተዋስኦዎች) ምሁራዊ ለዛ ተላብሰው መቅረባቸው ለተነባቢነቱ ሌላው ምክንያት ነው:: (4) ጸሓፊው በሁለት ሺህ ዓመታት የክርስትና ታሪክ ውስጥ ከሚታወቀው እጅግ ተቃራኒ ነገር ይዞ መነሣቱ፣ ለመጽሐፉ ተነባቢነት ሌላው ምክንያት ነው[5]:: በተለይ ኢየሱስን አስመልክቶ የሚሰጠው መላምት:: ይኸውም ኢየሱስ አምላክ አይደለም እንዲሁም ኢየሱስ ባለትዳርና የአንዲት ሴት ልጅ አባት ነበር የሚለው ጉዳይ የብዙዎችን ቀልብ ስቧል::

የዳ ቪንቺ ኮድ መጽሐፍ ይህን ያህል ታላቅ ተጽእኖ እንዴት ሊያስከትል ቻለ?

ለዳ ቪንቺ ኮድ መጽሐፍ ተነባቢነት ምክንያት የሆኑትን ጉዳዮች ይህን ያህል ካየን፣ መጽሐፉ የብዙዎችን እምነት እንዴት ሊያናጋ ምናልባትም ሊንድ ቻለ የሚለው ጉዳይ ብዙ ሊያወያይ ቢችልም የሚከተሉት ሁለት ነጥቦች መሠረታዊ ከሚባሉት መኻል መሆናቸው ቅቡል ነው::

(1) ከማንኛውም የታሪክ ጊዜ ይልቅ ሰዎች ለመጽሐፍ ቅዱሳዊው ትምህርት ባዕድ መሆናቸው፣ በአንጻሩ ደግሞ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ያልሆኑ በርካታ አመለካከቶች የሰዎችን ልብ ይዘው በሚገኙበት በዚህ ታሪካዊ ወቅት መጽሐፉ ለንባብ መቅረቡ ነው:: ለምሳሌ በአሜሪካን አገር በሚገኙ ክርስቲያኖች ላይ የተካሄደ አንድ ጥናት እንደሚያስረዳው[6]፣

[5] "ሲጃራ ማጤስ ለጤንነት ጠቃሚ መሆኑ ተረጋገጠ!" የሚል ጽሑፍ ወይም ወሬ የማንንም ቀልብ እንደሚስብ አያከራክርም:: አነጋገሩ ማንኛውም ሰው ሲጃራን አስመልክቶ ካለው ዕውቀትም ሆነ ተሞክሮ ጋር ስለሚቃረን፣ የሲጃራን መልካምነት ለማጽናት የሚቀርበው የሙግት ነጥብ ምን ሊሆን ይችላል የሚለው ጉዳይ ማጓጓቱ አይቀሬ ነው::

[6] George Barna, *Christian Response to Da Vinci Code* (Online article- http://www.thetruthaboutdavinci.com). ምናልባት ይህን የክርስትና መሠረተ እምነት የማይቀበሉ ከሆነማ ምኑን ክርስቲያን ተባሉት ሊባል ይችላል::

- ሃምሳ ዘጠኝ ከመቶ (59%) የሚሆኑት ክርስቲያናች በሰይጣን መኖር አያምኑም፣
- አርባ ሁለት ከመቶ (42%) የሚሆኑት ኢየሱስ በምድር ላይ በነበረበት ጊዜ ኀጢአት ሠርቷል የሚል እምነት አላቸው፣
- ሰማንያ ዘጠኝ ከመቶ (89%) የሚሆኑ ክርስቲያኖች፣ ፍጹማዊ የሆኑት ግብረ ገባዊ ፋይዳዎች መሠረት፣ መጽሐፍ ቅዱስ ነው የሚል እምነት የላቸውም፣
- ሰላሳ ዘጠኝ ከመቶ (39%) የሚሆኑት መጽሐፍ ቅዱስ አንዳችም ስሕተት የሌለበት ተአማኒ የሆነ ቃል ነው የሚለውን አይቀበሉም፣
- መጽሐፍ ቅዱስ ፍጹም ትክክል እንዲሁም ትምህርቶቹና መርሖቹ ፍጹም ተአማኒ ናቸው የሚሉ ደግሞ ከመቶ ውስጥ ሃምሳዎቹ (50%) ብቻ ናቸው::
- ከዚህም ይልቅ የሚየስገርመው ጉዳይ፣ የዳ ቪንቺ ኮድ መጽሐፍን ካነበቡ ክርስቲያኖች መኻል ሃምሳ ሦስት ከመቶ (53%) የሚሆኑት መጽሐፉ፣ "ለመንፈሳዊ ዕድገቴና መረዳቴ ትልቅ ዕገዛ አድርጎልኛል" እንዳሉ ይኸው ጥናት ያስረዳል:: እንዴት ሆኖ ነው ለመንፈሳዊ ዕድገትና መረዳት ዕገዛ የሚያደርገው?

ልብ ይበሉ ይህ ስታቲስቲካዊ ዘገባ የሚነግረን የመላው አሜሪካውያንን አስተሳሰብ ሳይሆን፣ ክርስቲያን ነን የሚሉትን አሜሪካውያን "የእምነት አንቀጽ" ነው::

በርካታ ክርስቲያኖች መሠረታዊ የሚባሉትን ክርስቲያናዊ አስተምህሮዎች አያውቁም—"አገልጋይ ነን" የሚሉትን ጨምሮ[7]:: የቤተ ክርስቲያን ታሪክማ ጊዜ ያለፈበት ጉዳይ ሆኖአል:: ለብዙዎች፣ የቤተ ክርስቲያን ታሪክ ማለት እነርሱ ቤተ ክርስቲያን መሄድ ከጀመሩበት ጊዜ ጀምሮ ያለው ታሪክ ነው—ያውም በእነርሱ አካባቢ ወይም አጥቢያ ቤተ ክርስቲያን ያለው ታሪክ ብቻ:: ስለዚህ ቤተ ክርስቲያንን የሚያዮዋት በዚህ መነጽር ነው:: (የዳን ብራውን መጽሐፍ ድግሞ የሚያጠነጥነው ከአንደኛው እስከ አራተኛው መቶ ክፍለ ዘመን ያሉትን ታሪኮች ነው):: ብዙ ክርስቲያኖች የእግዚአብሔርን ቃል እንዲሁም የቤተ ክርስቲያንን ታሪክ ማጥናት ትተው አልባሌ በሆኑ ነገሮች ላይ ጊዜያቸውን ማቃጠል ከጀመሩ ውለው ዐድረዋል:: "ምልክቶችንና ድንቃ ድንቆችን" የማሳደዱ ጉዳይማ፣ የዚህ ዘመን ክርስትና የሚታወቅበት መለዮ ነው:: "ኧረ ወገኖች ቃሉ እኮ ተዘነጋ፤ ድንቃ ድንቅ ብቻ ሆንን" ቢባል፣ "ተውኝ፣ ስታይሌ ነው" የተለመደ መልስ ነው:: አንዳንዶች ከዚህም አልፈው ይህ ዐይነቱን ምክር፣ "ቅባት የሌለበት አእምሮአዊ አስተሳሰብ" ይሉታል:: ለአንዳንዶች ቃለ እግዚአብሔርን የሚያስተምሩ አስተማሪዎች የእግዚአብሔር ቅባት የሌለባቸው አሉታዊ መልከተኞች ናቸው፤ በቅባት የሚያገለግሉ፣ የተቀቡ አገልጋዮች ሌሉች ናቸው—"ምልክቶችንና ድንቃ ድንቆችን" የሚያወርዱ አልያም መዝሙራቸውን በካሴት አስቀርጸው ለገበያ ያቀረቡ[8]::

"ሰው የዘራውን ያንኑ ያጭዳል" የሚለውን አምላካዊ ቃል ልብ ይሏል:: በእንዲህ ዐይነቱ ልምምድ የታነጸ መንፈሳዊ ሕይወት፣ የዳ ቬንቺ ኮድ ዶግ ዐመድ ቢያደርገው ሊያስደንቅ አይገባም—"ኾድን በጉመን ቢደልሉት ጉልበት በዳገት ይለግማል" ይሏል ይኸው ነው:: አእምሮአዊ ጦርነትን በእውነተኛ መረጃና በሣለ ጭንቅላት ያደባዩታል እንጂ፣ እንዴት አድርገው በዝማሬ ሊመክቱት ይችላሉ? "አይሁድን እመልስ ዘንድ ከአይሁድ ጋር እንደ አይሁዳዊ ሆንሁ፤ እኔ ራሴ ከሕግ በታች ሳልሆን፣ ከዝግ በታች ያሉትን እመልስ ዘንድ ከዝግ በታች እንዳሉት ሆንሁ" (1ቆሮንቶስ 9÷20) የሚለው የሐዋርያው የወንጌል ሥርጭት አካሄድ፣ "መንፈስን በመንፈስ አእምሮን በአእምሮ" የሚለውን መርሖ ታሳቢ ያደረገ ይመስለኛል:: ደግነቱ የሕዝቡ የንባብ ባህል ደካማ መሆኑ ነው እንጂ (ጥሩውን ብቻ ሳይሆን መጥፎውንም ለማንበብ ፍላጎት የሌለው)፣ የዳ ቪንቺ ኮድ መጽሐፍ ተሠርቶ የማይጠናቀቅ የቤት ሥራ ይሰጠን ነበር:: ፊልሙ ከእንግሊዝኛ ይልቅ በአማርኛ ቋንቋ ተዘጋጅቶ ቢሆን ኖሮ፣ ለዘር የሚሆን ፍሬ እንኳ ላይቀርልን ይችል ነበር::

(2) ድኅረ ዘመናዊነት የዳ ቪንቺ ኮድ መጽሐፍ ላስከተለው ችግር የራሱ የሆነ አስተዋጽኦ አለው:: የድኅረ ዘመናዊነት (postmodernism) ጥንታዊ መሠረት

[7] ይህ አንቀጽ ለብዙዎች ጠንካራ ምናልባትም ቅዱሳንን እንደ መጻረፍ (መሳደብ) ተደርጎ ሊታይ ይችላል፤ ቢሆን ቢሆን ምክር ቢበዛ ተግሣጽ እንጂ ስድብ አይደለም:: ክርስቲያኖች የብርሃን ልጆች ናቸው፤ ያላንዳች ማድበስበስ፣ "እቅጩን" እየተነጋገሩ ወደ ክርስቶስ ሙላት ያድጋሉ እንጂ፣ በከንቱ ውዳሴ ሊሿሿሙ አይገባም:: እውነተኛዪቱም ዕድገት (እውነትን መሠረት ያደረገችው) በዚህ መንገድ አትገኝም:: ዐላማዬ ይህ ሆኖ ሳለ ንግግሩ ጠንከር ብሾ የሚል ሰው ካለ ይቅርታ ያድርግልኝ::

[8] ሁሉንም ማለቴ አይደለም:: በሕይወታቸውም ሆነ በአገልግሎታቸው ተምሳሌት የሚሆኑ አገልጋዮች እንዳሉ በውቃለሁ::

ቢኖረውም (በተለይ ደግሞ በጥንት ግሪካውያን)፣ ችግሩ ገዝፎ በመውጣት ብዙዎችን ሰለባው ያደረገው በእኛው በዘመነኞቹ ዕድሜ ነው[9]::

አንጻራዊነት ቃለ እግዚአብሔር እንድንኖርበት የሰጠንን ግብረገባዊ ፋይዳዎች ዶግ ዐመድ የሚያደርግ አመለካከት ነው:: የዐሥራ ዘጠነኛውንና የሃያኛውን መቶ ክፍለ ዘመን የተቈጣጠረው "ዘመነኛነት" (modern age) የሚባለው አስተሳሰብ ሲሆን፣ ሃያ አንደኛው መቶ ክፍለ ዘመን የሚገለጸው ደግሞ፣ "ድኅረ ዘመናዊነት" (postmodern age) የተባለው አስተሳሰብ ነው:: የድኅረ ዘመናዊነት አንቀሳቃሽ ኀይል ደግሞ፣ አንጻራዊነት ነው::

> ድኅረ ዘመናዊነት በሚከተሉት አምስት ነጥቦች ሊገለጽ ይችላል:— 1) ነገሮችም ሆኑ ክሥተቶች በራሳቸው (የራሳቸው የሆነ) አንዳችም ትርጒም የላቸውም:: ማናቸውም ነገሮች ሁል ጊዜ ለአዳዲስ ትንታኔ (ትርጒም) የተጋለጡ ናቸው:: 2) ነገሮች ዘወትር ለአዳዲስ ትንታኔ የተጋለጡ ከሆነ ትንታኔያችን ዐውዱን የጠበቀ መሆን አለበት:: እኛ የሰው ልጆች እንኳ፣ የዐውዱ ክፍል ነን:: 3) የአንድ ጽሑፍ (ዐውድ) ትርጒም የሚመሠረተው በጽሑፉ (በዐውዱ) እንዲሁም ጸሓፊው በሚፈልገው ትርጒም ሳይሆን፣ በተርጓሚው አንጻራዊ የሆነ ምልከታ እንዲሁም ተርጓሚው ባለው ፋይዳ (values) ነው:: 4) ቋንቋ ነጻ የሆነ ጒዳይ አይደለም—አንጻራዊ እንጂ:: 5) ቋንቋ የርዕዮተ ዓለም (ideology) አስተላላፊ ነው[10]

በርካታ የወንጌል አገልጋዮችም ሆኑ ክርስቲያኖች ይህን በወል ባለመረዳታቸው፣ ትኲረት ሰጥተው የሚንቀሳቀሱት የዘመናዊነትን ርእስ ጒዳዮች በመመለሱ ዙሪያ እንጂ፣ ድኅረ ዘመናዊነት ባመጣው ጣጣ ላይ አይደለም::

---

9 ይህ ክፍል የተወሰደው የዚህ መጽሐፍ ጸሓፊ፣ "ግብረገባዊ አንጻራዊነት" በሚል ርእስ ለመካነ ኢየሱስ ሴሚናሪዮም ተማሪዎች ካቀረበው ጥናታዊ ጽሑፍ ላይ ነው::

10 David S. Dockery, *The Challenge of Postmodernism: An Evangelical Engagement* (Grand Rapids: Baker 1995), 14. ግብረገባዊ አንጻራዊነት መሠረት ያደረገባቸው እነዚህ አምስት ነጥቦች ሰፊ የሆነ ማብራሪያም ሆነ የበሰለ ምሁራዊ ሒስ የሚፈልጉ ናቸው:: በግብረገባዊ አንጻራዊነት ላይ ሰፊ ማብራሪያ ከፈለጉ፣ የዚህ መጽሐፍ ጸሓፊ *የሥነ ምግባር መርሖ* በሚል ርእስ ያዘጋጀውን መጽሐፍ እንዲሁም የሥነ ምግባር መርሖ በሚለው መጽሐፍ መጨረሻ ላይ ዋቢ በጻሕፍት በሚለው ርእስ የቀረቡትን መጻሕፍት ይመልከቱ::

በቀደምቶቹ ዘመናት ትልቅ ትኲረት የሚሰጠው፣ አንድ ነገር እውነት ነው ወይስ አይደለም የሚለው ጒዳይ ነበር—እውነቱን ለመቀበል ሐሰቱን ደግሞ ወግድ ለማለት:: ዛሬ ግን በተለይ በቀለም ትምህርት ገፍተው ሄደዋል የሚባሉ በርካታ ሰዎች እውነት ራሷ መኖርዋን ይጠራጠራሉ:: እንዲያውም ነባራዊ የሆነ እውነት (objective truth) የለም የሚለው አስተሳሰብ፣ "የቀለም ቀንድነትና የዘመናዊነት" መለኪያ፣ ከዚህ የሚቃረነው ደግሞ ኋላ ቀር አስተሳሰብ ተደርጎ ነው የሚወሰደው:: እውነት በሰዎች ስምምነት ወይም ባህል ወይም በግለሰብ ፍላጎት ወይም ደግሞ በግለሰብና በማኅበረሰብ ጥቅም ወዘተ ላይ የተመሠረተ እንዲሁም እንደየባህሉና እንደየግለሰቡ ወዘተ ፍላጎት የሚለያይ እንጂ፣ ዓለም ዐቀፋዊ የሆነ ጒዳይ ነው የሚል እምነት ጭራሹኑ የላቸውም—አብዛኞቹ:: ለአንድ ማኅበረሰብ ወይም ግለሰብ ወይም ደግሞ ባህል እውነት የሆነው ነገር ለሌላው ደግሞ ስሕተት ከሆነ፣ የቃለ እግዚአብሔር ትምህርት ድንበር ተበጀለት ማለት ነው:: በየትኛውም ቦታ፣ ጊዜና ሁኔታ ውስጥ እውነትም ሆነ መፍትሔ አለው የሚባለው ወንጌል ይህ ባለመሆኑ ከሸፈ ማለት ነው::

"መሠረቱ ከተናደ፣ ጻድቅ ምን ማድረግ ይችላል?" (መዝሙር 11÷3):: መሠረት በተናደበት ሁኔታ፣ "ኢየሱስ ክርስቶስ ትናንት፣ ዛሬም ለዘላለምም ያው ነው" (ዕብራውያን 13÷8) የሚለውን እውነት እንዴት መስበክ ይችላል? ቤተ ክርስቲያን የማይለወጠውን የጌታችንንና የመድኀኒታችንን ወንጌል ለዘመኑ ነዋሪ ለማቅረብ፣ የዘመኑን እኩይ ትምህርት ገላልጣ በማሳየት መሠረቱን መልሳ የመገንባት ኀላፊነት አለባት::

የአንጻራዊነትን ችግር ብዙ ክርስቲያኖች በወል ያስተዋሉት ችግር አይመስልም:: በአሜሪካን አገር ከ15 ዓመት በፊት የተካሄደ አንድ ጥናት እንደሚገልጸው፣ ከመቶ አሜሪካውያን መኻል ስልሳ ስድስቱ (66%) ነባራዊ የሆነ እውነት አለ የሚል እምነት የላቸውም[11]:: ከጥናቱ የሚያስገርመው ጒዳይ ደግሞ፣ ዳግም ልደት አግኝተናል ከሚሉ የወንጌላውያን አብያተ ክርስቲያናት አማኞች መኻል ሃምሳ ሦስት ከመቶ (53%) የሚሆኑት ግብረገብ አንጻራዊ ነው የሚል አቋም አላቸው:: ከዐሥራ ሦስት ዓመት በፊት በዚሁ ድርጅት የተካሄደ ሌላው ጥናት ደግሞ፣ ሰባ ሁለት ከመቶ (72%) የሚሆኑት አሜሪካውያን ግብረገባዊ አንጻራዊነትን ይደግፋሉ (ይህ ማለት ከአራት አሜሪካውያን መኻል

---

11 Gorge Barna, *What Americans Believe* (Glendale, Calif.: Regal, 1991), 36, 84.

ሦስቱ ግብረገብ አንጻራዊ ነው ይላሉ እንደ ማለት ነው)[12]:: ፕሮፌሰር አለን ብሉም ከዐሥራ ስምንት ዓመት በፊት በጻፉት፣ “ዘክሎዚንግ ኦፍ ዘ አሜሪካን ማይንድ” በተባለው ስመ ጥር መጽሐፋቸው፣ “ፕሮፌሰሮች አንድ ነገር በጣም እርግጠኛ መሆን ያለባቸው:- ወደ ዩኒቨርስቲ የሚገቡ አብዛኞቹ ተማሪዎች ግብረገባዊ አንጻራዊነትን እናምናለን ይላሉ፤ ይኸውም ግብረገብ አንጻራዊ ነው ማለታቸው ነው”[13] ብለዋል::

አንጻራዊነት በፊት ያለምንም ቅድመ ሁኔታ ከሙሉ ልብ የምንቀበላቸውን ግብረገባዊ ሕግጋት ዶግ ዐመድ ማድረጉ ብቻ ሳይሆን፣ ከዚህ ተቃራኒ የሆነውን የሥነ ምግባር አቅጣጫ እንድንከተል ስለሚያደርግ፣ የወጣት ጥፋተኝነት፣ ፍቺ፣ አስገድዶ መድፈር፣ ግድያ፣ ማታለል፣ ውሸትን መናገር፣ ለቃለ እግዚአብሔር ትምህርት እንዲሁም ለባህሉ ተገዢ ያለመሆን ወዘተ ያሉ እኩይ ሥነ ምግባሮች በማኅበረሰቡ ላይ ይነግሣሉ::

በአገራችንም ቢሆን ግብረገባዊ አንጻራዊነትን የሚገልጹ ቃላት በበርካታ ሰዎች አፍ መደመጣቸው ግብረገብ የባህር ማዶ ችግር ብቻ ሳይሆን የእኛም ችግር እንደ ሆነ የሚያሳይ ነው:—

- “ይህ ለአንተ እውነት ነው ለእኔ ግን እውነት አይደለም”
- “ማናቸውም ነገሮች አንጻራዊ ናቸው”
- “በሌላው ሥነ ምግባር ላይ የምትፈርድ አንተ ማነህ?”
- “ክርስትና ወደ እግዚአብሔር ከሚያደርሱ በርካታ መንገዶች መኻል አንዱ ነው”
- “የዘላለም ሕይወት የሚገኘው በኢየሱስ ክርስቶስ ብቻ ነው የሚለው ጉዳይ ጽንፈኝነት ነው” ወዘተ

ከዚህ በተጫማሪም የቤተ ክርስቲያን ወጣቶች በምግባራቸው፣ በአለባበሳቸው፣ በአነጋገራቸው በአጠቃላይ በሥነ ምግባራቸው ከበፊቱ ትውልድ ፍጹም እየተለዩ መምጣታቸው “በትውልድ ክፍተት” (generation gap) ላይ ያለ ችግር ብቻ ሳይሆን፣ ግብረገባዊ አንጻራዊነት ያመጣውም ጥፋት እንደ ሆነ ልብ ልናደርግ ይገባናል::

---

[12] Gorge Barna, *Virtual America* (Ventura, Calif.: Regal, 1994), 81-83.

[13] Allan Bloom, *The Closing of the American Mind* (New York: Simon & Schuster, 1978), 25, 31.

በዩኒቨርስቲዎችና በኮሌጆች የሚያስተምሩ የአገሪቱ በርካታ ምሁራን፣ ግብረገባዊ አንጻራዊነት ነግሦባቸዋል በሚባሉት በአሜሪካና በምራባውያን አገሮች የተማሩ ስለሆኑ፣ ለትምህርት በሄዱበት ቦታ የሸመቱትን ግብረገባዊ አንጻራዊነት ያለአንዳች ከልካይ በተማሪዎቻቸው ላይ ይጭኑታል—ዐውቀውም ሆነ ሳያውቁ:: የሳይንሱና የቴክኖሎጂው ምጥቀት ዓለማችንን ትንሽ መንደር እያደረገ መምጣቱ፣ ግብረገባዊ አንጻራዊነት ድንበር እንዳይገድበው ለማድረጉ ሌላው ምክንያት ነው:: በካፒታሊዝምና በሶሻሊዝም መካከል የነበረው የርዮት ዓለም ግጭት ከተወገደ በኋላ፣ “ድንበር የለሹ የንግድና የባህል ሥርዐት” (globalization) የዓለማችን ብቸኛ መተዳደሪያ ደንብ ሆኖአል[14]:: እንድም ጉበዝ፣ “ድንበር የለሹ የንግድና የባህል ሥርዐት” አይጌተይብኝ/ጌታ አይሁንብኝ ሊለው አልቻለም:: ይህም ግብረገባዊ አንጻራዊነት እንደ ልቡ እንዲፋንን ዕድል ሰጥቶታል:: እነዚህና ከዚህ ጋር ተዛማጅ የሆኑ ሌሎች ነገሮች በየትኛውም ስፍራ የሚኖረውን የዓለማችንን ነዋሪ የግብረገባዊ አንጻራዊነት ሰለባ ስላደረጉት፣ “ችግሩ የእኛ የኢትዮጵያውን ችግር አደለም” ማለት የሚቻል አይመስለኝም[15]:: የአሜሪካኖቹን ምግባርና የዕለት ተዕለት አካሄድ በስታቲስቲክ የሚያቀርበው ዐይነት ድርጅት በእኛም ዘንድ ቢኖር ኖሮ፣ ጆሮ ጭው የሚያደርጉ ነገሮች ይፋ ሊሆኑ ይችሉ ነበረ የሚል ግምት አለኝ::

ዳ ቪንቺ ኮድ የክርስትናን ተኣማኒነትና ተፈጥሮ በተመለከተ ጥያቄ ላይ የሚጥሉ በርካታ ርእሰ ጉዳዮችን ይዞአል:: ለምሳሌ ኢየሱስ ክርስቶስ እግዚአብሔር ነውን? ኢየሱስ ክርስቶስ አግብቶአልን? ወንጌላት ተኣማኒነት

---

[14] የወንጌላውያን አብያተ ክርስቲያናት በ“ድንበር የለሹ የንግድና የባህል ሥርዐት” (globalization) ላይ ብዙ መሥራት የሚጠበቅባቸው ቢሆንም፣ ዶ/ር ምስግና ፍሥሐ በሕይወት መጽሔት ላይ ከሰጠው ቃለ ምልልስ እንዲሁም ወንድም ነቢዩ ኢሳይያስ በዚሁ መጽሔት ላይ ካቀረበው መጣጥፍ ውጪ፣ የችግሩን አሳሳቢነትና መፍትሔ ያካተተ ሁነኛ ሥራ አልተሠራም፤ ቢያንስ እኔ አላየሁም:: የሚመለከታቸው አካላት በዚህ ረገድ ትልቅ ሥራ መሥራት እንዳለባቸው በዚህ አጋጣሚ ማሳሰብ እወዳለሁ::
[15] የወንጌል አገልጋዮች የክርስቶስን የድነት ወንጌል ለፍጥረት ሁሉ እንዳይሰብኩ አፋቸውን የሸበበው የአንጻራዊ አንጻራዊነት ችግር ብቻ ነው ማለት አይደለም:: የዐቃቤ ክርስትናውን አገልግሎት (Apologetics) እየተፈታተኑት ካሉት ችግሮች መኻል ቢያንስ ጥርጣሬአዊነትና (Skepticism) ኢእውናዊነት (Antirealism) የሚባሉት የፍልስፍና አመለካከቶች አንጻራዊነት እያመጣ ካለው ችግር ያላነሰ ፈተና ጋርጠውብናል:: የዚህ ጸሓፊ በዐቃቤ ክርስትና ላይ እያዘጋጀ ያለው መጽሐፍ ጥርጣሬአዊነትንና ኢእውናዊነትን ለመዳሰስ ጥረት አድርጎአል::

ያላቸው ሰነዶች ናቸውን? ክርስትና የተመሠረተው ሴቶችን በመጨቆን ላይ ነውን? ብራውን መጽሐፉን ለማዋቀር የተጠቀመባቸውን፣ ሰነዶች "ታሪካዊ ሐቅነታቸው የተረጋገጠ ነው" ባይ ነው:: ለምሳሌ ኢየሱስ መግደላዊት ማርያምን ማግባቱ፣ "ኅላፊነት በሚሰማው መንገድ የተካሄደ ታሪካዊ ጥናት ነው" ይለናል:: በዚህ መለስተኛ መጽሐፍ እነዚህንና ከእነዚህ ጉዳዮች ጋር ተዛማጅነት ያላቸውን ነገሮች በስፋት ለመመልከት እንሞክራለን::

የዳ ቪንቺ ኮድን መጽሐፍ ያላነበቡ ምናልባትም ወደ ፊት መጽሐፉን ለማንበብ ፍላጎት የሌላቸው ሰዎች[16]፣ ነገር ግን ይህን መለስተኛ መጽሐፍ በማንበብ፣ የዳ ቪንቺ ኮድ መጽሐፍ የክርስትናን መሠረተ እምነት ለመቃወም ያነሣቸው ዋና ዋና ርእሰ ጉዳዮች ስሕተት መሆናቸውን በማስረዳት፣ የዳ ቪንቺ ኮድ መጽሐፍ ግራ ያጋባቸውን ሰዎች መርዳት ለሚፈልጉ ወገኖች/እውነት ወዳጆች፣ የመጽሐፉን በእጥርጥር መልክ በአጭሩ ማቅረብ አስፈላጊ ስለሚሆን፣ የመጽሐፉን ሤራ/እጥርጥር እንደሚከተለው አቅርበነዋል[17]::

የዳ ቪንቺ ኮድ መጽሐፍ እጥርጥር/ሤራ

የሐርቫርድ ዩኒቨርስቲ የሥነ ትእምርት ምሁር (symbologist) ሮበርት ላንገን፣ ለሥራ ጉዳይ ወደ ፈረንሳይ በሄዱበት ወቅት፣ ውድቅት ሌሊት ላይ አስቸኳይ የስልክ ጥሪ ይደርሳቸዋል:: ንዋየ ቤተ መዘክሩን በኀላፊነት የሚጠብቁት አዛውንት፣ ቤተ መዘክሩ ውስጥ ተገድለዋል:: ፖሊስ፣ የሽማግሌው በድን በወደቀበት አካባቢ ግራ የሚያጋቡ ምስጢራዊ ጽሑፎች ያገኛል:: ሮበርት ላንገን ምስጢራዊ የሆነውን እንቈቅልሽ ለመፍታት በዳ ቪንቺ ሥዕል ላይ ያሉ፣ ነገር ግን ሰዎች ሁሉ በቀላሉ ሊረዷቸው የሚችሉ ፋና ወጊ ጉዳዮችን ለማፈላለግ ሞከሩ፤ ነገር ግን ከጥበብ ሥራው ረቂቅነት የተነሣ፣ ፍለጋው ሊሠምር አልቻለም::

ሮበርት ላንገን፣ ምስጢራዊ ጽሑፎችን በመመርመር ልዩ ተሰጥኦ ካለው ፈረንሳያዊ የምስጢር ሰነዶች መርማሪ ሶፊ ኒቪው ጋር በመሆን፣ እውነታውን ማፈላለግ ይጀምራል:: ሶፊ ኒቪው፣ ንዋየ መዘክሩን የሚጠብቁት አዛውንት፣ "የጺዮን ገዳም" (Priory of Sion) በመባል የሚታወቀው ምስጢራዊ ማኅበር አባል እንደ ሆኑ ይረዳል:: ሰር አይዛክ ኒውተን፣ ሳንድሮ ቡቲዜሊ፣ ቪክቶር ሑጎ እንዲሁም ሊዮናርዶ ዳ ቬንቺ "የጺዮን ገዳም" (Priory of Sion) በመባል የሚታወቀው ምስጢራዊ ማኅበር አባላት ከሆኑት ውስጥ ጥቂቶቹ ናቸው::

ንዋየ መዘክሩን የሚጠብቁት አዛውንት፣ ሕይወታቸውን የሰውት "የገዳሙን" እጅግ ቅዱስ የሆነ የእምነት ምስጢር ለመጠበቅ ብለው ነው፤ ይኸውም ቤተ መዘክሩ ለዘመናት ተደብቄ የቆየው ሃይማኖታዊ ቅርስ የሚገኝበት ስፍራ ስለሆነ ነው::

በፓሪስ፣ በሉንዶን እንዲሁም በሌሎች የአውሮፓ አገሮች እልህ አስጨራሽ ጉዞ ከተካሄደ በኋላ፣ ቫቲካን ማዕቀብ ጥዬበታለው የምትለው ነገር ግን የቫቲካንን/የካቶሊክ ቤተ ክርስቲያንን ምስጢር የሚጠብቁ እንዲሁም "የጺዮንን ገዳም" ምስጢር ለማፈን በተሰማሩት የኦፐስ ዲ[18] (Opus Dei) ባለሥልጣናት/ቀሳውስት ላይ ተጽእኖ በማድረግ፣ የሮበርት ላንገንና የሶፊ ኒቪው ጠንካራ ጥምረት አስደናቂ ውጤት ያስገኛል:: ሮበርት ላንግደንና ሶፊ ኒቪው የምስጢራዊ ጽሑፉን እንቈቅልሽ በቶሉ ይፋ ካላወጡ፣ እጅግ አስደናቂ የሆነው ታሪካዊ እውነት እስከ ወዲያኛው ተሰውሮ ሊቀር ይችላል:: አንባብያን ከመጽሐፉ ውስጥ ፈልገው የሚያገኙት:–

- በሊዮናርዶ ዳ ቬንቺ ሥራዎች ላይ ተሰውሮ የሚገኘው እውነት ምን እንደ ሆነ፣
- የተጣሉ ነገር ግን አውሮፓ በሚገኙ ሕንፃዎችና ታላላቅ ደብሮች ውስጥ ተሰውረው የሚገኙ ዝርያዎችን እነማን እንደ ሆኑ ማወቅ፣
- ለዘመናት ተሰውሮ የቈየውን አስደናቂ እውነት ምን እንደ ሆነ ማሳወቅ

---

[16] አማርኛው በጥሩ ሁኔታ ተተርጉሞአል ብለን ስላላመንን፣ በዚህ መጽሐፍ የተከተልነው እንግሊዝኛውን እንጂ የአማርኛውን ቅጅ አይደለም::

[17] የመጽሐፉ እጥርጥር በአብዛኛው የተወሰደው፣ የዳን ብራውን ድረ ገጽ (www. danbrown.com) እንዲሁም ከመጽሐፉ ጃኬት (ጠንካራው ሽፋን) የውስጥ ሽፋን እንዲሁም ፕሮፌሰር Andreas J. Kostenberger, *The Da Vinci Code: Is Cristianity True?* በሚል ርእስ አዘጋጅተውት በድረ ገጻቸው (www. biblicalfoundations.org) ላይ ከተቀመጠው ጽሑፍ ነው::

[18] ኦፐስ ዲ (Opus Dei) በ1928 ዓ.ም ቅዱስ ጆስማሪያ ኤስክራይቫ በተባሉ የካቶሊክ ቀሲስ የተቋቋመ፣ የካቶሊክ ቤተ ክርስቲያን አስተምህሮ በሕዝብ ዘንድ በማሥረጽ ሰዎች ሁሉ የቅድስና ኑሮ እንዲኖሩ የሚያበረታታ ካቶሊካዊ ድርጅት ነው:: ኦፐስ ዲ በዓለም ዙሪያ ከሰማኒያ አምስት ሺህ በላይ አባላት እንዳሉት ይነገራል:: በላቲን ቋንቋ ኦፐስ ዲ (Opus Dei) ማለት "የእግዚአብሔር ሥራ ማለት" ነው::

በርግጥ በሊዮናርዶ ዳ ቪንቺ ሥራዎች ውስጥ የተሰወረ እውነት/መርሖ አለን? የተጣሉ ነገር ግን በአውሮፓ በሚገኙ ሕንፃዎችና ታላላቅ ደብሮች ውስጥ ተሰውረው የሚገኙ ዝርያዎች አሉን? ለዘመናት ተሰውሮ የቆየ አስደናቂ እውነት አለን? በመጽሐፉ ውስጥ የሚገኙ እነዚህ ሦስት መሠረታዊ ነጥቦች የሚያጠነጥኑት ኢየሱስ መግደላዊት ማርያምን አግብቶ ሣራ የምትባል ሴት ልጅ ወልዶአል፣ ሞሮቪያን በመባል የሚታወቁት የፈረንሳይ የነገሥታት ቤተ ሰቦች ከዚህ የዘር ሐረግ የተገኙ ናቸው የሚል ነው::

ልብ ወለድ ወይስ እውነተኛ የታሪክ ሰነድ?

በርካታ ሰዎች፣ "በጠንካራ ሽፋን በተዘጋጀው የእንግሊዝኛው ቅጅ ላይ መጽሐፉ "ልብ ወለድ" መሆኑ ስለተገለጸ እንዲሁም እንዲህ ዐይነት ሥነ ጽሑፋዊ ቅርጽ ያላቸው መጻሕፍት ሐሰትን እውነት አስመስሎ በማቅረብ ሰዎችን ማዝናናት ቀዳማይ ዐላማቸው ስለሆነ፣ በመጽሐፉ ተአማኒነት ላይ ሒስ መሰንዘር ለምን አስፈለገ?" የሚል ጥያቄ ያነሣሉ::

የሚገርመው ግን በመጽሐፉ የውጪ ሽፋን ላይ "ልብ ወለድ" የሚል ጽሑፍ ቢኖርም፣ በመጽሐፉ የመጀመሪያ ገጽ ላይ፣ "በዚህ የልብ ወለድ መጽሐፍ ውስጥ የሰፈሩት የጥበብ ሥራዎች፣ ሥነ ሕንፃዎች፣ ሰነዶች እንዲሁም ምስጢራዊ ሥርዐተ አምልኮዎች ትክክለኞች ናቸው" ይላል:: እንዲሁም የመጽሐፉ ደራሲ ዳን ብራውን፣ በድረ ገጹ ላይ ባሰፈረው ጽሑፍ እንዲሁም በተለያዩ ጊዜያት በመገናኛ ብዙኃን ለተደረገለት ቃለ መጠይቅ፣ መጽሐፉ እውነተኛ ታሪክ መሆኑን ለማስረዳት ሙከራ አድርጓል—ጸሐፊው በጥንታዊ ሰነዶች ላይ ምርምር ለማካሄድ የሚያስችል እንዳችም፣ የጥንት ቋንቋዎች ዕውቀት ባይኖረውም እንኳ::

ይህን መሰሉን የፈጠራ ድርሳን በማስነበብ የዳን ብራውን መጽሐፍ የመጀመሪያ አይደለም:: በርካታ ምንጮች እንደሚያስረዱት ዳን ብራውን በመጽሐፉ ውስጥ የሰፈሩትን ሐሳቦች ሁሉ የቀዳው በ1982 ዓ.ም ላይ፣ "ቅዱስ ደም፣ ቅዱስ ጽዋ" በሚል ርእስ ሚካኤል ባይገንት፣ ሪቻርድ ሌይ እንዲሁም ሄነሪ ሊንከን[19] የተባሉ ሰዎች በጋራ ከጻፉት መጽሐፍ ላይ ነው:: በተጨማሪም ቀድሞ የካቶሊክ እምነት ተከታይ የነበረችውና የካቶሊክን እምነት እንደማትቀበል በይፋ ካስታወቀችው ከማርጋሬት ስታርቢርድ ሁለት መጽሐፍ፣ "እንስት

[19] *Holy Blood, Holy Grail* by Michael Baigent, Richard Leigh, and Henry Lincoln.

አማልክት በወንጌላት፣ የሴቶችን ብፅዕና ዳግም ማወጅ"፣ "የአልበስጥሮስ ሽቱ የያዘችው ሴት፣ መግደላዊት ማርያምና ቅዱስ ጽዋ"[20] ላይ እጅግ ብዙ ሐሳቦችን ወስዶአል::

የመጽሐፉ ተአማኒነት ላይ ሒሳዊ ትንታኔ የሚያቀርቡ ይህን መሰል መጻሕፍት መጻፍ የሚያስፈልግባቸው ዐበይት ምክንያቶች መኻል ጥቂቶቹ የሚከተሉት ናቸው:—

- መጽሐፉ እስከ አንድ መቶ ሚልዮን ቅጅ መሸጡ፣ በተለያዩ ቋንቋዎች መተርጐሙ፣ በአጠቃላይ ዳን ብራውን በድረ ገጹ ላይ እንዳሰፈረው፣ "እስከ ዛሬ ከተነበቡት መጽሐፍ በተነባቢነት ቀዳሚውን ስፍራ የያዘ መጽሐፍ" መሆኑ እንዲሁም መጽሐፉን መሠረት በማድረግ ሚያዝያ 13 ቀን 2006 ዓ.ም የተዘጋጀው ፊልም በመላው ዓለም በስፋት እየታየ መገኘቱ የመጽሐፉ ሐሳብ በሰው ልብ ውስጥ እየናኘ መምጣቱን አመላካች ነው::
- "ታይም" በመባል የሚጠራው የዓለማችን ዕውቅ መጽሔት ዳን ብራውንን፣ "በዓለማችን ከፍተኛ ተጽእኖ ካመጡት መቶ ሰዎች መካከል አንዱ ነው" ማለቱ መጽሐፉ የብዙዎችን ልብ እንደሳበ አመላካች ነው:: ጆርጅ ባርና በተባለ ድርጅት የተካሄደ የአስተያየት መመዘኛ ላይ፣ ከመቶ አርባ ሦስት እጅ የሚሆኑት የመጽሐፉ አንባቢዎች በመጽሐፉ እውነተኛ ነው ብለው እንደሚያምኑ እንዲሁም ቀድሞ በክርስትና ላይ ያላቸውን አመለካከት እንዲቀይሩ እንዳደረጋቸው ገልጸአል[21]::
- ክርስቲያኖች መሠረተ እምነታቸውን ከጥቃት መጠበቅ እንዳለባቸው በአምላክ ትእዛዝ ተሰጥቶአቸዋል (ለምሳሌ ይሁዳ 3 ይመለከቷል) ስለዚህ እንዲህ ዐይነቱን ስሕተት የሚጋለጥ ሃይማኖታዊና ግብረገባዊ ግዴታ አለብን:: ይህ ቃለ እግዚአብሔርን የምናስተምርበት ጥሩ አጋጣሚ እንደ ሆነም ልብ ልናደርግ ይገባል::
- ጥሩ የመጽሐፍ ቅዱስ ዕውቀት ያላቸው ክርስቲያኖች፣ የመጽሐፍ ቅዱስን አስተምህሮ ያልተረዱ ክርስቲያኖችን የማስተማር ኀላፊነት አለባቸው:: ሉሪ ጉድስቴይን የተባሉ ጸሓፊ በኒው ዮርክ ታይምስ

[20] Margaret Starbird, *The Goddess in the Gospels: Reclaiming the Sacred Feminine* and *The Woman with the Alabaster Jar: Mary Magdalene and the Holy Grail.*
[21] Darrell L. Bock, *What Dan Brown Did Not Tell You: Three Major Errors Plus a Few More*. (Online article- http://www.thetruthaboutdavinci.com).

መጽሔት ላይ፣ "የዳን ብራውን የልብ ወለድ መጽሐፍ፣ የመጽሐፍ ቅዱስ ዕውቀታቸው ደካማ የሆኑ ሰዎችን አመለካከት እየቀረጸው እንደሚገኝ ማስረጃ አለ"[22] በማለት መጻፋቸው፣ የዳን ብራውን መጽሐፍ ለማዝናናት ተብሎ የተዘጋጀ ልብ ወለድ ሳይሆን፣ የኢየሱስ ክርስቶስን፣ የመግደላዊት ማርያምን፣ የሊዮናርዶ ዳ ቪንቺን፣ የሰር አይዛክ ኒውተንን ወዘተ ግለሰቦች መልካም ስም የሚያጉድፍ ጽሑፍ ነው።

- በተጨማሪም መጽሐፉ ቤተ ክርስቲያን አታላይ እንደ ሆነች፣ መጽሐፍ ቅዱስ በፈጠራ ታሪክ የተሞላ መጽሐፍ እንደ ሆነ፣ ኢየሱስ ክርስቶስ እግዚአብሔር እንዳልሆነ ወዘተ ስለሚያስተምር ይህ ዐይነቱን ውንጀላ በመመርመር እውነታውን ይፋ ማድረግ እጅግ አስፈላጊ ጉዳይ ሆኖ ተገኝቶአል።

የዳ ቪንቺ ኮድ መጽሐፍ ዐበይት ነጥቦች

የዳ ቪንቺ ኮድ መጽሐፍ በዋንኛነት የሚያነሣቸውና በጥያቄ ውስጥ ሊጥላቸው የሚፈልጋቸው ርእስ ጉዳዮች በርካታ ቢሆኑም በዚህ መለስተኛ መጽሐፍ ውስጥ የምንነጋገርባቸው ነጥቦች የሚከተሉት ናቸው:—

1. ኢየሱስ ክርስቶስ አምላክ አይደለም—እስከ አራተኛው መቶ ክፍለ ዘመን ቤተ ክርስቲያን ኢየሱስን አምላክ አድርጋ አትመለከተውም ነበር፤ ኢየሱስ አምላክ እንደ ሆነ መታመን የጀመረው ከኒቅያ ጉባኤ ጀምሮ ነው። ኢየሱስ አምላክ ነው የሚለውን ጉዳይ ወደ ቤተ ክርስቲያን ያመጣው ንጉሥ ቆስጠንጢኖስ ነው፤ ይኸውም የቤዛንታይንን ግዛተ ዐፄ በአንድ ላይ አስተባብሮ መግዛት እንዲቻለው።

   እንዲያውም የመጽሐፉ ጭብጥ ከሚያጠነጥንባቸው ጉዳዮች መኻል ይህ ዋነኛው ነው። ኢየሱስ ማግባቱን በቤተ ክርስቲያን ያሉ በርካታ ሰዎች እንደሚያውቁ፣ ነገር ግን በአራተኛው መቶ ክፍለ ዘመን ላይ ኢየሱስ አምላክ ነው የሚለውን አዲስ ትምህርት የኒቂያ ጉባኤ ተሰብሳቢዎች በድምፅ ብልጫ ስለተቀበሉት እንዲሁም የማግባቱ ጉዳይ ከአምላክነቱ ጋር አብሮ ስለማይሄድ ይህ እውነት ይፋ

---

[22] Andreas J. Kostenberger, *The Da Vinci Code: Is Cristianity True?* ከLaurie Goodstein, "Defenders of Christianity Rebut 'The Da Vinci Code,'" *The New York Times* (April 27, 2004) ጠቅሰው እንደ ጻፉት።

እንዳይወጣ እንደ ተደረገ እንዲያውም ይህን ማወቅና ማሳወቅ በሞት የሚያስቀጣ ወንጀል ተደርጎ በሮማውያን ነገሥታት እንደ ጸደቀ ያትታል።

2. ኢየሱስ ክርስቶስ መግደላዊት ማርያምን አግብቶ ልጅ ወልዶአል—ኢየሱስ ከመግደላዊት ማርያም ጋር የነበረው የምስጢር ጋብቻ እንዲሁም ከመግደላዊት ማርያም የወለዳትን ሴት ልጅ፣ የሣራን ጉዳይ ቤተ ክርስቲያን ደብቃዋለች፤ ይህን ያደረገችበትም ምክንያት ቤተ ክርስቲያን ኀይሏን ለማጠናከር በማሰቧ ነው። ኢየሱስ በሚሰቀልበት ጊዜ መግደላዊት ማርያም እርጉዝ ነበረች፤ ኋላም ወደ ፈረንሳይ አገር ልጇን ይዛ ተሰዳለች።
3. በሐዲስ ኪዳን ውስጥ የሚገኙት አራቱ ወንጌላት ተኣማኒነት የሌላቸው እንዲሁም በሐዲስ ኪዳን ቀኖና ውስጥ የተካተቱት በኋለኞቹ ዘመናት ላይ ነው—አራቱ ቀኖናዊ ወንጌላት ማለትም ማቴዎስ፣ ማርቆስ፣ ሉቃስና ዮሐንስ፣ በቀኖና ውስጥ የተካተቱት በአራተኛው መቶ ክፍለ ዘመን ነው፤ ከእነዚህ ወንጌላት ይልቅ ጥንታዊና ተኣማኒነት የነበራቸው በቀኖና ውስጥ መካተት የነበረባቸው በርካታ የኖስቲክ ወንጌላት ነበሩ።
4. በሊዮናርዶ ዳ ቪንቺ ሥዕል ላይ ከኢየሱስ ጐን ያለው ዮሐንስ ሳይሆን መግደላዊት ማርያም ነች—በሊዮናርዶ ዳ ቬንቺ ሥዕል ላይ በኢየሱስ ቀኝ በኩል ያለችው መግደላዊት ማርያም እንጂ ዮሐንስ አይደለም፤ ይህም ኢየሱስ መግደላዊት ማርያምን ማግባቱን የሚያሳይ ነው። ይህ ሊዮናርዶ ዳ ቬንቺ ከሰወራቸው በርካታ እውነቶች መኻል አንዱ ነው።
5. ክርስትና ሴቶችን የሚጨቁን ሃይማኖት ነው—ኢየሱስ የቤተ ክርስቲያን መሠረት እንድትሆን የፈለገው መግደላዊት ማርያምን እንጂ ጴጥሮስን አልነበረም። ነገር ግን የጥንቷ ቤተ ክርስቲያን በሴቶች ላይ ጥሩ አመለካከት ስላልነበራት ይህን እውነታ ደብቃው ኖራለች፤ ስለዚህም መግደላዊት ማርያምን ሳይሆን ጴጥሮስን የቤተ ክርስቲያን ራስ አደረገች።
6. በመካከለኛው ዘመን የነበረው የጺዮን ገዳም፣ ኢየሱስ መግደላዊት ማርያምን የማግባቱን ጉዳይ በምስጢር የሚጠብቅ ማኅበር ነው—የጺዮን ገዳም በሚል በ1099 ዓ.ም በአውሮፓ የተቋቋመው ማኅበር አባላት ውስጥ ስመ ጥር ከሆኑት ሰዎች መኻል ሰር አይዛክ ኒውተን፣ ሳንድሮ ቡቴሊሲ፣ ቪክቶር ሁጎ፣ እንዲሁም ሊዮናርዶ ዳ ቬንቺ ነበሩ።

የዳ ቪንቺ ኮድ መጽሐፍ ምን ይላል?

በዚህ መለስተኛ መጽሐፍ ውስጥ የምንነጋገርባቸውን ዐበይት ጉዳዮች ከዳ ቪንቺ ኮድ መጽሐፍ በቀጥታ በመጥቀስ እናቅርብ:—

- “በክርስትና ሃይማኖት ውስጥ አንዳችም አዲስ ነገር የለም፤ ከክርስትና ሃይማኖት በፊት አምላክ ተደርጎ ይመለክ የነበረው ሚትራስ የእግዚአብሔር ልጅ፣ የዓለም ብርሃን ይባል ነበረ፤ እንዲሁም ታኅሣሥ 25 ቀን እንደ ተወለደ፤ በሞቱም ወቅት ዐለታማ በሆነ የመቃብር ስፍራ እንደ ተቀበረ፣ በሦስተኛውም ቀን ከሙታን እንደ ተነሣ ይታመን ነበር:: በነገራችን ላይ ኦሲሪስ፣ አዶናይስ እንዲሁም ዳዮኒሰስ በመባል ይጠሩ የነበሩትም አማልክት የተወለዱት ታኅሣሥ 25 ቀን ነው” (ገጽ 232)
- “መጽሐፍ ቅዱስ የሰው ሥራ እንጂ የአምላክ ሥራ አይደለም” (ገጽ 231)
- “የአዲስ ኪዳን ምስክርነት ስሕተት ነው” (ገጽ 345)
- “አዲስ ኪዳን መሠረቱን የመሠረተው በፈጠራ ላይ ነው” (ገጽ 345)
- “መጽሐፍ ቅዱስ በበርካታ ቋንቋዎች ተተርጉሞአል፣ ተስተካክሎአል እንዲሁም ተጨምሮበታል፤ ታሪክ የሚነግረን መጽሐፍ ቅዱስ ተአማኒነት ያለው አንዳችም ጥንታዊ ቅጅ እንደሌለው ነው” (ገጽ 231)
- “ዘመነኛውን መጽሐፍ ቅዱስ ያሰባሰቡትና የአርትኦት ሥራውን የሠሩት የፖለቲካ ዐላማ የነበራቸውና ኀይላቸውን ለማጠናከር ፍላጎት የነበራቸው ሰዎች ናቸው” (ገጽ 234)
- “ቆስጠንጢኖስ አዲስ መጽሐፍ ቅዱስ እንዲዘጋጅ ሰዎችን በመቅጠርና አስፈላጊውን ወጪ በመሸፈን እንዲሁም የክርስቶስን ሰብአዊነት የሚናገሩትን የአዲስ ኪዳን መጻሕፍት በማውጣትና ኢየሱስ መለኮት ቀመስ ነው የሚሉትን መጻሕፍት ኢየሱስ አምላክ ነው እንዲሉ አድርጓል:: በአንጻሩ ጥንታውያን የሆኑት ወንጌሎች በሕግ እንዲታገዱ፣ ከያሉበት ስፍራ እንዲሰበሰቡ እንዲሁም እንዲቃጠሉ ተደርገዋል::” (ገጽ 234)
- “የጥንቷ ቤተ ክርስቲያን፣ ሟች የሆነው ነቢዩ ኢየሱስ መለኮት ነው የሚለውን ለማሳመን ስትል የኢየሱስን ምድራዊ ሕይወት የሚገልጹትን ክፍሎች ከመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ እንዲወጡ አድርጋለች” (ገጽ 244)
- “በአዲስ ኪዳን መጻሕፍት ውስጥ መካተት የነበረባቸው ከሰማንያ የሚበልጡ ወንጌላት ነበሩ፤ በአንጻራዊነት ሲታይ ግን በጣም ጥቂቶቹ ብቻ ናቸው በሐዲስ ኪዳን ውስጥ የተካተቱት—ማቴዎስ፣ ማርቆስ፣ ሉቃስና ዮሐንስ” (ገጽ 231)
- “የናግ ሐማዲ ወንጌላት፣ ‘ዘመናዊው መጽሐፍ ቅዱስ የፈጠራ ድርሳን እንደ ሆነ ይፋ የሚያደርጉ ናቸው’” (ገጽ 234)

- “የናግ ሐማዲ ጥቅሎች፣ ‘እጅግ ጥንታውያን የሆኑ ክርስቲያናዊ ጽሑፎች ናቸው’” (ገጽ 245)
- “ለታሪክ ሊቃውንት የሚያስደስታቸው ጉዳይ...ቆስጠንጢኖስ ሊያጠፋቸው የሞከራቸው አንደንድ ሰነዶች መገኘት መጀመራቸው ነው:: በ1950 ዎቹ ዓ.ም ላይ፣ የሙት ባሕር ጥቅል በይሁዳ በረሐዎች፣ ቁምራን በሚባለው ቦታ አቅራቢያ በአንድ ዋሻ ውስጥ ተደብቆ ተገኝቶአል” (ገጽ 234)
- “በአብዛኛው አባቶቻችን ስለ ኢየሱስ ያስተማሩን ነገር ሐሰት ነው” (ገጽ 235)
- “ኢየሱስ [እንደ ማንኛውም ሰው] ሟች የሆነ ነቢይ ነበር” (ገጽ 235 በቅንፍ ያለውን አይጨምርም)
- “ኢየሱስ [እንደ ማንኛውም ሰው] ሟች የሆነ ነቢይ . . . ታላቅና ኀያል ሰው ነገር ግን ሟች የሆነ ሰው ነበር” (ገጽ 233 በቅንፍ ያለውን አይጨምርም)
- “ቆስጠንጢኖስ ኢየሱስን አምላክ ያደረገው ኢየሱስ ከሞተ ከአራት መቶ ዓመት በኋላ ነው” (ገጽ 234)
- “እስከ ዛሬ ያሉ፣ በሺህ የሚቆጠሩ መዛግብት ስለ እርሱ ያላቸው የሕይወት ዘገባ [እንደ ማንኛውም] ሟች ሰው እንደ ነበረ የሚያስረዱ ናቸው” (ገጽ 234 በቅንፍ ያለውን አይጨምርም)
- “ኢየሱስ ‘የእግዚአብሔር ልጅ’ ተደርጎ መታመን የተጀመረው በኒቂያ ጉባኤ በድምፅ ብልጫ ካለፈ በኋላ ነው፤ የድምፅ ብልጫውም ከተቃራኒው ወገን በጥቂት የበለጠ ነበረ” (ገጽ 233)
- “የኢየሱስና የመግደላዊት ማርያም ጋብቻ የታሪካዊ ዘገቦች አካል ነው” (ገጽ 245)
- “በመጨረሻው ራት ላይ በትክክል እንደ ተንጸባረቀው፣ ኢየሱስና መግደላዊት ማርያም አንድ ላይ ነበሩ” (ገጽ 244)
- የፊልጶስ ወንጌል ተብሎ ከሚጠራው ጽሑፍ በመውሰድ ዳን ብራውን እንዲህ ይላል፣ “የመሲሑ ወዳጅ መግደላዊት ማርያም ነች፡ ክርስቶስ ከተቀሩት ደቀ መዛሙርት ይልቅ አብዝቶ ይወዳት ነበር፡ አዘውትሮም ከንፈሯ ላይ ይስማት ነበር፤ የተቀሩት ደቀ መዛሙርት ግን በዚህ ጉዳይ ይቈጡ ነበር፡ ደስ ያለመሰኘታቸውንም ይገልጹ ነበር፤ ‘ከእኛ ከሁላችንም ይልቅ እርሷን አብዝተህ የምትወዳት ለምንድን ነው?’ ይሉትም ነበር” (ገጽ 246)
- “መደበኛው መጽሐፍ ቅዱስ ኢየሱስ አላገባም ከሚለን ይልቅ፣ አግብቶአል የሚለው ጉዳይ የበለጠ ትርጕም ይሰጣል. . .ምክንያቱም ኢየሱስ ዕብራዊ ነው፡ እንደ ዕብራውያን ባህል ከሆነ ደግሞ፣ ያለማግባት የተነኰሰ ጉዳይ ነው፡ አይሁዳዊ አባት ለወንድ ልጁ ተስማሚ ሚስት የመፈለግ ግዴታ አለበት” (ገጽ 245)
- “ኢየሱስ ቤተ ክርስቲያኑን ያነጸበት ዐለት. . .ጴጥሮስ ሳይሆን. . .መግደላዊት ማርያም ነበረች” (ገጽ 248)

- ኢየሱስ "ቤተ ክርስቲያኑ በመግደላዊት ማርያም እጅ እንድትሆን ዐቅዶ ነበር" (ገጽ 248)
- እንደ ዳን ብራውን ትንተና፣ "የመጨረሻው ራት" በመባል የሚታወቀው የሊዮናርዶ ዳ ቬንቺ ሥዕል፣ በኢየሱስ ቀኝ በኩል ያለው ሐዋርያው ዮሐንስ ሳይሆን መግደላዊት ማርያም ነች:: በኢየሱስ ቀኝ በኩል መቀመጧም ኢየሱስ ለእርሷ ያለውን ክብር የሚያሳይ ነው:: እንዲያውም በሥዕሉ ላይ ስውር በሆነ ሁኔታ የ"M" ፊደል ይገኛል፤ ይህም "ጋብቻ" ወይም "መግደላዊት ማርያም" የሚል እንደ ሆነ ብራውን ያስረዳል:: ይህም ሊዮናርዶ ዳ ቬንቺ ትቶ ካለፋቸው ምስጢ ራዊ ጥቆማዎች መኻል አንዱ ነው:: (ገጽ 242-245)
- "የጥንቷ ቤተ ክርስቲያን፣ የሰው ልጅ ከእግዚአብሔር ጋር በቀጥታ ግንኙነት የሚያደርገው በግብረ ሥጋ ግንኙነት ነው ትል ነበር፤ ይህ ጉዳይ በእግዚአብሔርና በሰው መካከል፣ መካከለኛ ነኝ የምትለውን ካቶሊካዊቷን [ቤተ ክርስቲያን] ተፈላጊነት የሚቀንስ ሆኖ ስለተገኘ፣ ቤተ ክርስቲያኒቱ ጉዳዩን ውጉዝ ለማድረግ ጠንክራ በመሥራት አስነዋሪና ኀጢአታዊ ምግባር እንዲሰኝ አደረገችው:: ታላላቅ የሚባሉትም ሃይማኖቶችም ተመሳሳይ ነገር አደረጉ" (የዳ ቬንቺ ኮድ፤ ገጽ 309 በቅንፍ ያለውን አይጨምርም)
- ወሲባዊ ግንኙነት አንድን ሰው፣ "ኖሲስ/ዕውቀት እንዲገበይ ያደርገዋል፤ . . . ይኸውም የመለኮት ዕውቀት ማለት ነው" (የዳ ቬንቺ ኮድ፡ ገጽ 308)
- ወሲብ፣ "መንፈሳዊ ድርጊት ነው፤ አንድ ሰው የመለኮትን ብልጭታ ሊያገኝ የሚችለው ከቅዱሳት ሴቶች ጋር የገብረ ሥጋ ግንኙነት ሲያደርግ ብቻ ነው" (የዳ ቬንቺ ኮድ፡ ገጽ 310)
- "ተፈጥሮአዊ በሆነው የወንድና የሴት የግብረ ሥጋ ግንኙነት አማካይነት እያንጻንጻቸው መንፈሳዊ ሙላት ያገኙ ነበር . . . ይህ ድርጊት ግን አስነዋሪ ድርጊት ተደርጓል" (የዳ ቬንቺ ኮድ፡ ገጽ 125)
- "ቅዱሳን ሰዎች . . . አሁን ተፈጥሮአዊ የሆነውን የግብረ ሥጋ ግንኙነት የሰይጣን ምግባር ነው ይሉናል" (የዳ ቬንቺ ኮድ፡ ገጽ 125)
- "በጥንቷ ቤተ ክርስቲያን የነበሩ ተሰሚ ወንዶች፣ ዓለምን 'ያሳሳቱት' የሐሰት ወሬ በመንዛት ነው፡ ይኸውም ሴቶችን ዝቅ ባደረጉ መጠን ወንዶችን ደግሞ ከፍ በማድረግ" (የዳ ቬንቺ ኮድ፡ ገጽ 124)

በርግጥ ለሁለት ሺህ ዓመታት ሲታመንበት የቆየው የክርስትና መሠረተ እምነት እንዲሁም ትውፊት በተራ አሉባልታ እንዲሁም የፈጠራ ታሪክ የተሞላ ነውን? በዚህ ጽሑፍ ከላይ ባየናቸውና ዳን ብራውን "እውነተኞች ናቸው" በሚላቸው ጉዳዮች ላይ እንነጋገራለን::

1. የዳ ቪንቺ ኮድ መጽሐፍ እውነትን መሠረት ያደረገ ነውን?

- በመጽሐፉ የመጀመሪያ ገጽ ላይ የመጽሐፉ ደራሲ ዳን ብራውን፣ "በዚህ መጽሐፍ ውስጥ የተገለጹት የጥበብ ሥራዎች፣ የሥነ ሕንፃ ገለጻዎች፣ ሰነዶችና ምስጢራዊ ሥርዐተ አምልኮዎች እውነተኞች ናቸው" ባይ ነው (የዳ ቬንቺ ኮድ፤ ገጽ 1)::

ይህ የዳን ብራውን አባባል ቢያንስ ሁለት ሒሶች ሊቀርቡበት ይችላሉ:: (1) ታሪካዊ ናቸው የተባሉት ሰነዶች በርግጥ ታሪካዊ ናቸውን? የሚለው አንደኛው ሲሆን፣ (2) መጽሐፍ ቅዱሳዊ ታሪኮችንስ በትክክል አቅርቧቸዋል ወይ የሚለው ደግሞ ሁለተኛው ነው:: እነዚህን ሁለት ነጥቦች አንድ በአንድ እንመልከት::

ብራውን ታሪካዊ ናቸው የሚላቸው ነገር ግን ታሪካዊ ያልሆኑ በርካታ ጉዳዮች አሉ፤ ይህን ጉዳይ ለመመርመር አንድ ናሙና እንውሰድ:: የአማርኛው ቅጅ "የጽዮን ገዳም (የጽዮን ጽላት ጽዋ)" ብሎ የተረጎመው ብራውን "Priory of Sion" የሚለው ጉዳይ መሠረታዊ ነጥብ ነው:: ብራውን የመጽሐፉን ታሪክ ያዋቀረው በዚህ ማለትም "Priory of Sion" ታሪክ መነሻነት ነው:: እንደ ብራውን ገለጻ ይህ ማኅበር/ድርጅት ኢየሱስ መግደላዊት ማርያምን የማግባቱን ምስጢር የሚጠብቅ ማኅበር ነው:: ማኅበሩ በኢየሩሳሌም በ1099 ዓ.ም በፈረንሳይ ንጉሥ እንደ ተመሠረተ የተገለጸ ሲሆን፣ የማኅበሩ ዋነኛ ተግባር የኢየሱስንና የማርያምን ዝርያዎች በመጠበቅ አመቺ ጊዜ ሲያገኝ ይህን እውነት ለዓለም ማሳወቅ ነው:: ማኅበሩ ምስጢሩ ይፋ ከወጣ በካቶሊክ ቤተ ክርስቲያን ጥቃት ይደርስብኛል ብሎ ስለሚያስብ፣ የርእስ ጉዳዮን ምስጢርነት በመጠበቅ እውነታውን ግን በሥነ ጽሑፍ፣ በሥነ ሥዕል፣ እንዲሁም በሥነ ሕንፃ ይፋ ማድረግ ነው፤ የተማሩ ሰዎችም የእነዚህን ነገሮች ትርጉም በመፈለግ፣ ከእውነታው ጋር እንዲተዋወቁ ማስቻል ነው::

ዳን ብራውን፣ "የጺዮን ገዳም በ1099 ዓ.ም ጎድፍሮይ ደ ቡይሎን በተባሉ የፈረንሳይ ንጉሥ ከተማዋን ድል በነሡበት ወቅት ነው" (ገጽ 157) እንዲሁም፣ "ሰር አይዛክ ኒውተን፣ ሳንድሮ ቡቲዜሊ፣ ቪክቶር ሑጎ እንዲሁም ሊዮናርዶ ዳ ቬንቺ የጺዮን ገዳም በመባል የሚታወቀው ምስጢራዊ ማኅበር አባላት ከሆኑት ውስጥ ጥቂቶቹ ናቸው. . .በሕይወት ያሉ የገዳሙ አባላት ማንነት እጅግ ከፍተኛ በሆነ ምስጢር የተጠበቀ ነው" (ገጽ 1 እና 113) ይለናል::

የፈረንሳይ መንግሥትን ጨምሮ በርካታ ምንጮች ግን፣ የጽዮን ገዳም ድርጅት፣ በድርጅት ደረጃ ከፈረንሳይ መንግሥት ዕውቅና ያገኘው በ1956 ዓ.ም እንደ ሆነ፣ በዚህ ስም የሚጠራ ድርጅት እስከ 1956 ዓ.ም ድረስ እንደማይታወቅ እንዲሁም የጽዮን ገዳም መሥራች አባላት አራት ሲሆኑ የግለሰቦቹም ስም፣ ፔሪ ፕላንታርድ፣ አንድሪ ቦንሆሚ፣ ጃን ዴላቫልና አማንድ ዲፉጎ መሆናቸውን ያስረዳሉ[23]::

ይህን ማኅበር አስመልክቶ ዳን ብራውን በመጽሐፉ የመጀመሪያ ገጽ ላይ እንዲህ ይላል፣ "በ1099 ዓ.ም የጽዮን ገዳም የተሰኘ አንድ የአውሮፓውያን ምስጢራዊ ማኅበር መመሥረቱ እውነት ነው:: በ1975 ዓ.ም የፓሪሱ ባይብሎቲክ ናሽናሌ ምስጢራዊ ሰነዶች የሰፈሩባቸው የብራና መጻሕፍት አግኝቶ ነበር:: በእነዚህ ምስጢራዊ ሰነዶች ውስጥ የሰር አይዛክ ኒውተን፣ ሳንድሮ ቡቲሴሊ፣ ቪክቶር ሁጉ እና ሊዮናርዶ ዳ ቬንቺን ጨምሮ የጽዮን ገዳም አባላት የነበሩ የብዙ ሰዎች ስም ዝርዝር ተይዞ ነበር"::

በርግጥ ተገኘ የተባለው ይህ የብራና ጽሑፍ ተአማኒ ነውን የሚለው ጉዳይ መሠረታዊ ነጥብ ነው:: ዳን ብራውን የ"ጽዮንን ገዳም" በተመለከተ ያለውን መረጃ የወሰደው፣ ሚካኤል ባይገንት፣ ሪቻርድ ሊሔና ሔነሪ ሊንከን፣ "ቅዱስ ደም፣ ቅዱስ ጽዋ" ("Holy Blood, Holy Grail") በሚል ርእስ ከጻፉት መጽሐፍ ነው:: ይህ ጽሑፍ ኢየሱስ መግደላዊት ማርያምን እንዳገባ እንዲሁም ሣራ የምትባል ሴት ልጅ እንደ ወለደ፣ ኢየሱስም መስቀል ላይ ከሞተ በኋላ፣ መግደላዊት ማርያም ኑሮዋን በፈረንሳይ አገር በማድረጓ፣ በፈረንሳይ አገር የእስራኤላውያን ማኅበረሰብ እንደ ተፈጠረና የመግደላዊት ማርያም ዝርያዎችም የፈረንሳይ የነገሥታቱ ቤተ ሰቦች እንደ ሆኑ የሚገልጽ ነው::

መሠረታዊው ነጥብ ያለው እዚህ ላይ ነው:: በ1953 ዓ.ም ፔሪ ፕላንታርድ Pierre Plantard የተባለ ፈረንሳያዊ ሰው በማታለል ወንጀል ተከሶ ወኅኒ ይወርዳል:: በእስር ላይ እያለም በ1954 ዓ.ም "የጺዮን ገዳም" የተባለ ኅብረት ይመሠርታል:: የማኅበሩም ቀዳማይ ዐላማ፣ በፈረንሳይ አገር የሚገኙ አነስተኛ ገቢ ያላቸውን ሰዎች ማሰባሰብ ነው:: ማኅበሩ በ1957 ዓ.ም ቢፈርስም የማኅበሩ መሥራች ፕላንታርድ የማኅበሩን መጠሪያ በመያዝ 1960 ዎቹና 1970 ዎቹ ዓ.ም የፈጠራ ሰነዶችን በማዘጋጀት፣ ኢየሱስና የመግደላዊት ማርያም

[23] http://www.thetruthaboutdavinci.com.

ተጋብተው የፈረንሳይ የነገሥታት ቤተ ሰቦችን እንደ ወለዱ በሰነዶቹ ላይ ያሰፍራል[24]::

ከጥቂት ጊዜ በኋላ፣ አንድ ግለሰብ በወንጀል ሲከሰስ ፕላንታርድ በጉዳዩ ላይ የእማኝነት ቃሉን እንዲሰጥ ፍርድ ቤት ይጠራል:: ዳኛውም በኢየሱስና በመግደላዊት ማርያም ላይ ያዘጋጀውን ሰነድ ጉዳይ አስመልክቶ በማሓላ ይጠይቃል:: ፕላንታርድም በምስጢር ጠብቆ ያቆየውን የብራና ጽሑፎቹን ጉዳይ ሐሰት እንደ ሆነ ይፋ ያደርጋል:: ይህ ጉዳይ በፈረንሳይኛ ቋንቋ በተጻፉ በበርካታ መጻሕፍት ላይ እንደ ተጠቀሰ እንዲሁም በቢቢሲ (BBC) እንደ ተላለፈ ምንጮች ይጠቅሳሉ[25]::

ከዚህ የምንማረው ቁም ነገር "የዳ ቪንቺ ኮድ" መጽሐፍ ጸሓፊ ዳን ብራውን "የጽዮን ገዳም" መሠረት አድርጎ፣ ስለኢየሱስና ስለመግደላዊት ማርያም የጻፈው ጽሑፍ ተራ የፈጠራ ወሬ እንደ ሆነ ነው:: ዳን ብራውን "የዳ ቪንቺ ኮድ" በሚል ርእስ ያጻፈው መጽሐፍ በእውነተኛ ታሪክ ላይ መሠረት በማድረግ የተዘጋጀ ድርሳን ነው ይበል እንጂ፣ በእማኝነት የጠቀሳቸው እንዲሁም ጽሑፉን ያዋቀረባቸው መሠረቶች ድርሳነ ፈጠራ የተሞሉ ተራ አሉባልታዎች መሆናቸውን የሚያሳይ ነው::

(2) ዳን ብራውን መጽሐፍ ቅዱሳዊ ታሪኮችንስ በትክክል አቅርቧቸዋልን? የሚለውን ጉዳይ ደግሞ እንመልከት:: የዳ ቪንቺ ኮድ መጽሐፍ ታሪካዊ ሰነዶችን አሉታዊ በሆነ መንገድ ነው የሚመለከታቸው:: ጥንታዊም ሆኑ ዘመናዊ ሥነ ጽሑፎች የተጻፉበትን ዘመን፣ ጊዜ፣ ባህል፣ ንጽሮተ ዓለም ወዘተ ማሳየታቸው አይቀሬ ነው (በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ):: እነዚህን ጽሑፎች በምናነብበት ጊዜ ሁሉ፣ ጸሓፊው የነበረበትን ወይም የሚገልጸውን ዘመን፣ ጊዜ፣ ባህል ወዘተ ጋር እንተዋወቃለን (ለምሳሌ የክቡር ዶክተር ሐዲስ ዓለማየሁን የፍቅር እስከ መቃብር መጽሐፍ ያስታውሷል):: መጽሐፍ ቅዱስ ከደመናት ላይ የወረደ ሰነድ እንዳልሆነ ሁሉ፣ የመልእክቱም ባለቤት ጸሓፍያኑ አይደሉም—መጽሐፍ ቅዱስ እስትንፋሰ መለኮት ነው—እግዚአብሔር ጸሓፍያኑን በመጠቀም ዐላማውንና ዕቅዱን ለፍጥረተ ዓለም ያስተዋወቀበት መጽሐፍ ነው:: ስለዚህ ጸሓፍያኑ የነበሩበትን ጊዜ፣ ቦታ፣ ሥልጣኔ፣

[24] ዝኒ. ከማሁ::

[25] Documented in James Garlow and Peter Jones, *Cracking Da Vinci's Code* (Colorado Springs, CO: Cook Communications, 2004), 112.

አመለካከት ወዘተ የሚያስረዱ ጉዳዮችን ከመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ማየት እንችላለን።

አንዳንድ ጊዜ መጽሐፍ ቅዱስ በተጻፈበት ዘመንና እኛ ባለንበት ዘመን መካከል ያለው ሰፊ የጊዜ ርዝማኔ አንዳንድ ርእስ ጉዳዮችን በትክክል እንዳንረዳ እንቅፋት ይሆኑብናል። ለዚህም ነው የነገረ መለኮት ሊቃውንት መጽሐፍ ቅዱስን በትክክል ለመረዳት ሊጠቅሙ ይችላሉ የሚባሉ ማናቸውንም ዐይነት ሰነዶች ሰፊ ጊዜ ሰጥተው የሚያጠኑት—በተለይ የጥንት ቋንቋዎችን፣ የታሪክ መዛግብትን እንዲሁም የሥነ ቁፋር ግኝቶችን። መጽሐፍ ቅዱስ የተጻፈበትን ዘመን በትክክል ማወቃችን፣ ጠንካራ ምንባባትን (ትርጕማቸው ግልጽ ሆኖ አልታይም ያሉትን ክፍሎች) የማብራራት ዐቅም እናገኛለን። ለዚህ ነው ነገረ መለኮት የታሪክ፣ የሥነ ጽሑፍ፣ የመልክዐ ምድር ጥናት ወዘተ ወዳጅ ነው የሚባለው። ኢንተርናሽናል መጽሐፍ ቅዱስ ማኅበር በአማርኛ ቋንቋ ያሳተመው አዲሱ መደመኛ ትርጕም፣ የማጥኛ ጽሑፍ አካቶ ማሳተሙ ይህን ችግር ታሳቢ ስላደረገ ነው።

የዳ ቬንቺ ኮድ መጽሐፍ ታሪክንና መጽሐፍ ቅዱስን ለማጣላት ይሞክራል። በታሪክ የሚታወቀውን ሐቅ አጣሞና አዛብቶ አንዳንድ ጊዜም ፈጥሮ ያቀርባል። ታሪክ፣ የኀያላንን ጥቅም የሚያስከብር፣ የአሸናፊዎችን ገድል የሚዘክር መሣሪያ ነው የሚለው የዳን ብራውን አነጋገር፣ ታሪክን እርሱ ባሻው መንገድ እንዲያብራራው ለማመቻቸት ስለፈለገ ነው። ታሪክ የኀያላንንና ጥቅም የአሸናፊዎችን ገድል ያስጠበቀባቸው ሁኔታዎች ሊኖሩ እንደሚችሉ ቢያግባባም (ለዚያውም ይህ ለመሆኑ አጥጋቢ ማስረጃ መቅረብ አለበት) ታሪክን በአጠቃላይ በዚህ መልኩ መደምሰስ (መቃኘት) ስሕተት ነው። ዳን ብራውን ታሪክን በተመለከተ እንዲህ ይላል፣ "ሁል ጊዜ ታሪክ የሚዘገበው ድል ነሺዎችን በሚደግፍ መልኩ ነው። ሁለት ባህሎች እርስ በርሳቸው በሚጋጩበት ጊዜ፣ የተሸናፊው ወገን ታሪክ እንዲጠፋ ይደረጋል፤ አሸናፊውም ወገን ታሪክ ይጽፋል፤ የሚጽፈውም ታሪክ እርሱን የሚያወድስና የባላንጣውን ወገን የሚያኮስስ ነው" (ገጽ 256)። ስለዚህ ከዚህ የምንማረው እውነት፣ የክርስትና እውነተኛ ታሪክ የኖስቲኮች ታሪክ ነው፡ ነገር ግን የክርስትና ሃይማኖት ኖስቲኮችን ድል ስለነሣ፣ የክርስትና ታሪክ የተዘገበው አሁን ያለውን የክርስትና ሃይማኖት እንዲያወድስ ተደርጐ ነው—እንደ ዳን ብራውን ትንታኔ።

ይህ የዳን ብራውን ንድፈ ሐሳብ የክርስትናን ሃይማኖት ታሪክ ያገናዘበ አይደለም። ለቤተ ክርስቲያን ታሪክ ባዕድ የሆነ ሰው፣ ከዚህ ከዳን ብራውን ገለጻ የሚገነዘበው ነገር፣ ከአነሣሡ ጀምሮ ክርስትና ድል ነሺ ሃይማኖት እንደ

ነበረ ነው። ይህ ግን ስሕተት ነው። ቀደምት ክርስቲያናት፣ በሮማውያንም ሆነ በዕብራውያን ባለሥልጣኖች ከፍተኛ የሆነ ስደት ይደርስባቸው ነበር። እንዲያውም በሁለተኛው መቶ ክፍለ ዘመን ዓለምን ያስገብሩ የነበሩት ልዕለ ኀያላኖቹ ሮማውያን፣ ክርስትናን በሕግ አውግዘው ሕጉም ይፈጸም ዘንድ በሦስተኛውና በአራተኛው መቶ ክፍለ ዘመን መጀመሪያ ላይ ክርስቲያኖችን እያሳደዱ ይገድሉ ነበር። በዚሁ ሕግ መሠረትም አንዳንድ ክርስቲያኖች ለአናብስት/ለአንበሶች አሳልፈው ይሰጡ፣ ሮማውያንም ድርጊቱን በማየት ይዝናኑ ነበር[26]። አንዳንድ ክርስቲያኖችም ከእንጨት ጋር ታስረው በእሳት እንዲቃጠሉ ተደርጐአል።

በ64 ዓ.ም በንጉሥ ኔሮ ዘመነ መንግሥት፣ ሐዋርያው ጴጥሮስን የገደሉት ከላይ ወደ ታች ዘቅዝቆ በመስቀል ነበር። ጴጥሮስ ይህ ዕጣ ደርሶት ከመገደሉ በፊት፣ በስደት ላይ ያሉትን ክርስቲያኖች ለማበረታታት ሁለት ደብዳቤዎችን ጽፎ ነበር (1 እና 2 ጴጥሮስ)። ሊቃውንት እንደሚገልጹት ጴጥሮስ እነዚህን መልእክቶች በስደት ላይ ላሉ ክርስቲያኖች የጻፈው የንጉሥ ኔሮ ስደት መጀመሪያ ላይ ሳይሆን አይቀርም—በእስያ ይኖሩ የነበሩ ክርስቲያኖች የኔሮን ስደት ያለአንዳች ፍርሓት እንዲጋፈጡት ለማበረታታት ነው፤ ጌታው "ወንድሞችህን አጽና" (ሉቃስ 22÷32) እንዲሁም "በጎቼን መግብ" (ዮሐንስ 21÷15-17) ብሉ አዞታልና። ሐዋርያው ጳውሎስ ራሱ በ64 ዓ.ም በተነሣው የኔሮ ስደት ከፍተኛ የሆነ ችግር ደርሶበታል፤ ዐንገቱ ተቀልቶ የተገደለውም በ64 ዓ.ም ላይ ተነሥቶ በነበረው የኔሮ ስደት ወቅት ነው። የአዲስ ኪዳን ጸሓፍት ለመልእክታቸው ሕይወታቸውን የመስጠታቸው ጉዳይ አንድ እውነት የሚያስገነዝበን ነው፤ ይኸውም ማንም ሰው በውሸት ነፍሱን ለሞት አሳልፎ እንደማይሰጥ! ኢየሱስ ጌታና አዳኝ ካልሆነ፣ “ጌታ ነው” “አዳኝ ነው” እያሉ ራሳቸውን ለሞት አሳልፈው ይሰጣሉ? እግዚአብሔርስ ውሸትን ይሸልማልን?

የራእይ ዮሐንስ መጽሐፍ ከተጻፈበት ዐላማ አንዱ፣ በስደት ላይ ያሉትን ክርስቲያኖች ለማበረታታት ነው። የራእዩ ጸሓፊ ሐዋርያው ዮሐንስ ራሱ፣ ክርስቶስን በመመስከሩ ፍጥሞ በምትባል ደሴት ታስሮ ነበር (ራእይ 1÷9)። በዚህ መራር ስደት ውስጥ ከነበሩ አንዳንድ ሰዎች መኻል አንዳንዶቹ ተገድለዋል (ራእይ 2÷13)። ዮሐንስ ይህን መጽሐፍ የጻፈው ክርስቲያኖች በመከራ ውስጥ እስከ መጨረሻው በመጽናት ለጌታቸው ታማኝነታቸውን እንዲያሳዩ ነው።

---

[26] “የካታኮምብ ለማዕታት” በሚል ርእስ የተዘጋጀውን መጽሐፍ ይመለከቷል።

አስገራሚው ጉዳይ ግን በዚህ ሁሉ ስደት ውስጥ ቤተ ክርስቲያን ጸንታ መቆሟ እንዲሁም በርካታ ሰዎች ክርስትናን መቀበላቸው ነው:: ዳን ብራውን እንደሚለው ክርስትና ታሪክ የተጻፈው ክርስትና "አሸናፊ" ስለሆነ ሳይሆን፣ ክርስትና በሮማውያን ስደት ክፉኛ በሚሰደድበትና "ተሸናፊ" በሚመስልበት ሁኔታ ነው::

ክርስትና ታሪካዊ ሃይማኖት መሆኑ ብቻ ሳይሆን፣ በሥነ ቁፋሮ ጥናት የተደገፈም እምነት ነው:: የመጽሐፍ ቅዱስ ተአማኒነት የተረጋገጠው ክርስቲያን በሆኑም ሆነ ክርስቲያን ባልሆኑ የሥነ ቁፋሮ ሊቃውንት ባገኟቸው መረጃዎች ጭምር ነው:: ይኸውም በወቅቱ በነበሩ የተለያዩ ባህሎችና ልማዶችን፣ ቦታዎችን፣ ስሞችን፣ ክሥተቶችን ወዘተ ይጨምራል:: ከዚህ እውነት የምንማረው ቀዳሚ ነገር፣ የታሪክም ሆነ የሥነ ቁፋሮ ጥናት የክርስትና ሃይማኖት ባልንጀራ እንደ ሆነ ነው:: ዊልያም ራምሴ የተባሉት ስመ ጥር የታሪክና የሥነ ቁፋሮ ምሁር የሉቃስ መጽሐፍ ተአማኒነት የሌለው ታሪክ ነው የሚል እምነት የነበራቸው፤ ቢሆንም የኋላ ኋላ የተረዱት ጉዳይ፣ የሉቃስ ወንጌል በታሪክ የጊዜ ቅደም ተከተል እንዲሁም በሌሎች መመዘኛዎች እጅግ ተአማኒነት ያለው መጽሐፍ መሆኑን ነው (ይህን መጽሐፋቸውን ይመልከቷል፤ *The Bearing of Recent Discovery on the Trustworthiness of the New* Testament, ገጽ 81)::

ይህን ጉዳይ በተመለከተ በርካታ ማስረጃዎችን በአማኝነት መጥቀስ ቢቻልም፣ ዳን ብራውን የቤተ ክርስቲያን ታሪክ የድል ነሺዎችን ፍላጎት የሚያረካ ጽሑፍ ነው የሚለው አባባሉ ስሕተት መሆኑን የሚያሳይ ነው:: ከአንደኛው እስከ እስከ አራተኛው መቶ ክፍለ ዘመን መጨረሻ ክርስትና "ሲሸነፍ" እንዲሁም በሕግ ሲታገድ እንጂ "ሲያሸንፍ" እንመለከትም:: የዳን ብራውን መጽሐፍ የክርስትና ታሪክ የአሸናፊዎች ታሪክ ነው ሲል፣ እስከ አራተኛው መቶ ክፍለ ዘመን ያለውን ታሪክ ታሳቢ በማድረግ እንደ ሆነ ልብ ይሏል::

2. ክርስትና መሠረቱን የጣለው በአረማውያን መሠረተ እምነት ላይ ነውን?

- **"በክርስትና ሃይማኖት ውስጥ አንዳችም አዲስ ነገር የለም፤ ከክርስትና ሃይማኖት በፊት አምላክ ተደርጎ ይመለክ የነበረው ሚትራስ የእግዚአብሔር ልጅ፣ የዓለም ብርሃን ይባል ነበረ፤ እንዲሁም ታኅሣሥ 25 ቀን እንደ ተወለደ፤ በሞቱም ወቅት ዐለታማ በሆነ የመቃብር ስፍራ እንደ ተቀበረ፣ በሦስተኛውም ቀን ከሙታን እንደ ተነሣ ይታመን ነበር:: በነገራችን ላይ ኦስሪስ፣ አዶናይስ እንዲሁም ዳዮኒሰስ በመባል ይጠሩ የነበሩትም አማልክት የተወለዱት ታኅሣሥ 25 ቀን ነው"** (ገጽ 232)

ከዳን ብራውን በፊት የነበሩ አንዳንድ ጸሐፍትም፣ ክርስትና ከግሪካውያን መድበለ አማልክት በርካታ ሐሳቦችን ወስዶአል የሚል ክስ አላቸው:: ለዚህ አባባል ተዘውትሮ በዋቢነት የሚጠቀሰው፣ "ድንግል ትወልዳለች" የሚለው ሐሳብ የተወሰደው ከግሪካውያኑ አፈ ታሪክ ነው የሚለው ነው:: ነገር ግን የግሪካውያኑን አፈ ታሪክ ቀረብ ብለን ስንመለከተው፣ ክርስትና "ድንግል ፀንሳ ወንድ ልጅ ወለደች" ከሚለው ሐሳብ እጅግ የራቀ ነው:: በግሪካውያኑ አፈ ታሪክ፣ ተባእት አማልክት ከሰማይ ወርደው ከሰው ሴት ልጆች ጋር ወሲባዊ ግንኙነት በመፍጠር፣ ሰውም አምላክም የሆኑ ፍጡራን ይፈጠሩ እንደ ነበረ ይገልጻል:: ነገር ግን ይህ ከክርስትና ትምህርት ጋር የሚመሳሰል አይደለም፤ ይኸውም (1) ኢየሱስ ክርስቶስ ሰው ከመሆኑም በፊት ዘላለማዊ አምላክ የነበረ እንጂ፣ በምድራዊ ሕይወቱ ወቅት አምላክ የሆነ ወይም ሀልውናውን ያገኘ አይደለም:: (2) ክርስትና፣ ኢየሱስ ክርስቶስ ከማርያም የተወለደው እግዚአብሔር ወይም አማልክት ከማርያም ጋር የግብረ ሥጋ ግንኙነት አድርገው ነው አይልም:: (3) በጽሐፍ ቅዱስ እንደ ግሪካውያኑ የአማልክት ገድል፣ ኢየሱስ ክርስቶስ የሰውና የአምላክ ቅልቅል ነው ወይም ግማሽ ሰው ግማሽ ደግሞ አምላክ ነው አይልም፤ ፍጹም አምላክ ፍጹም ሰው እንጂ (ኢየሱስ ክርስቶስ መቶ በመቶ አምላክ፣ መቶ በመቶ ሰው ነው):: (4) ልብ ልናደርገው የሚገባን ሌላው ቀዳሚ ነገር፣ እነዚህ የግሪካውያኑ አፈ ታሪኮች ከመነገራቸው በርካታ መቶ ዓመታት በፊት ድንግል እንደምትፀንስ፣ ወንድ ልጅም እንደምትወልድ ትንቢት መነገሩን ነው (ኢሳይያስ 7÷14):: ምንም እንኳ በግሪካውያኑ አፈ ታሪክና በክርስትና ትምህርት መካከል ዝርዝር በሆኑ ጉዳዮች ሰፊ የሆነ ልዩነት ቢኖርም፣ ድንግል ትፀንሳለች የሚለው ሐሳብ ቀዳማይ አመንጪ መጽሐፍ ቅዱስ እንጂ፣ የግሪካውያኑ የአማልክት አፈ ታሪክ አይደለም::

አንዳንድ የክርስትና ሃይማኖት ሐያስያን፣ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የምናገኛቸው አንዳንድ ተአምራዊ ዘገባዎች—ለምሳሌ ኢየሱስ ውሃውን ወደ ወይን ጠጅ መቀየሩ፣ በውሃ ላይ መሄዱ፣ ከሙታን መነሣቱ—ከግሪካውያን የመድበለ አማልክት አፈ ታሪክ የተወሰዱ ናቸው የሚል ክስ አላቸው:: ፕሮፌሰር ሮናልድ ናሽ፣ "ክርስትና በአረማውያን መድበለ አማልክት ተጽእኖ ሥር ወድቋልን?" በሚል ርእስ ያዘጋጁት ምሁራዊ ጽሑፍ፣ ይህ ትችት ተራ

ውንጀላ እንደ ሆነ ያሳየ ነው:: ክርእሳችን ጋር በተዛመደ መልኩ አንዳንድ ፍሬ ሐሳቦችን ከዚህ ጽሑፍ ላይ በመውሰድ እንደሚከተለው አቀርባለሁ[27]:—

- በክርስትናና በግሪክ አረማውያን ሃይማኖቶች መካከል አለ እየተባለ የሚነገረው ጉዳይ፣ ከሆነ ከሆነ በእጅጉ የተጋነነ ነው፤ አልያም ደግሞ ተራ ፈጠራ ነው:: ለዘብተኛ አቋም ያላቸው ምሁራን (ለምሳሌ "ጂሰስ ሴሚናር" በመባል የሚታወቀው ማኅበር አባላት) በክርስትና ሃይማኖት ውስጥ ጥቅም ላይ የሚውሉትን ቃላት በመጠቀም፣ አረማዊ ሥርዐተ አምልኮ ኦች ከክርስትና አስትምህሮ ጋር ተመሳሳይ ትምህርት አላቸው ይላሉ::
- እነዚህ ከክርስትና ጋር ተመሳሳይነት አላቸው የሚባሉ አረማዊ ሃይማኖቶችን አስመልክቶ የሚቀርቡት ማስረጃዎች ሁሉ፣ ከክርስትና ሃይማኖት ሦስት መቶ ዓመት በኋላ የተዘጋጁ ናቸው:: ስለዚህ በአራተኛው መቶ ክፍለ ዘመን ላይ የታዩት እነዚህ አረማዊ ሃይማኖቶች ከክርስትና ሃይማኖት ጋር ተመሳሳይ ትምህርት አላቸው ስለዚህ የክርስትና ሃይማኖት ከአረማውያን ሃይማኖት ጋር ተመሳሳይ የሆነ አስተምህሮና ሥርዐት አለው ማለት ስሕተት ነው::

ፕሮፌሰር ናሽ በጽሑፋቸው፣ ስመ ጥር የሆኑትን የግሪክ ቋንቋ እንዲሁም የአዲስ ኪዳን መጻሕፍት ሊቅ ፕሮፌሰር ብሩስ ሜትዚገርን በርካታ ናሙናዊ ጥናቶችን በማቅረብ ከጥናቶቹ የተገኙትን ማጠቃለያዎች በዚህ መልኩ አቅርበዋቸዋል:—

- ከብዙ አንጻር ማየት እንደምንችለው፣ አረማዊ ሃይማኖቶች በክርስትና ላይ ተጽእኖአቸውን እንዳሳረፉ ሳይሆን፣ ክርስትና በእነዚህ ሃይማኖቶች አስተምህሮና ሥርዐተ አምልኮ ላይ ከፍተኛ የሆነ ተጽእኖ እንዳስከተለ ነው:: አረማዊ ሃይማኖቶቹ ይህን ያደርጉ የነበረበት ምክንያት፣ በወቅቱ ክርስትና የነበረውን ከፍተኛ ዕድገት መና ለማስቀረት ነው:: ክርስትና ከእነርሱ አረማዊ ሃይማኖት ጋር ተመሳሳይ ስለሆነ ሰዎች የእነርሱን ሃይማኖት ትተው ክርስትናን እንዳይከተሉ ሲባል በአረማውያን ሃይማኖቶቹ ሆን ተብሎ የተካሄደ ዘመቻ ነው፡ የዚህም ዘመቻ ፊት አውራሪ የነበረው [በቤተ ክርስቲያን ታሪክ በስፋት እንደሚታወቀው] መናፍቁ ጁሊያን ነው::

[27] Ron Nash, *"Was the New Testament Influenced by Pagan Religions,"* Christian Research Journal, August 1994.

ትንሣኤ ሙታንን አስመልክቶ በአረማውያኑ ሃይማኖትና በክርስትና መካከል ተመሳሳይነት አለ የሚለውን ጉዳይ በተመለከተ ፕሮፌሰር ናሽ እንዲህ ይላሉ:—

- አረማውያኑ ሃይማኖቶች ትንሣኤ ሙታንን አስመልክቶ ያላቸው ትምህርት የክርስትና ሃይማኖት ትንሣኤ ሙታንን ከሰበከ ከብዙ መቶ ዓመታት በኋላ የተጻፉ ናቸው:: የኦስሪስን፣ የአቲስን እንዲሁም የአዶኒስን ከሙታን መነሣት አስመልክቶ በአረማውያኑ ሃይማኖቶች የነበረው ትምህርት ክርስትና የሙታንን ትንሣኤ ከሰበከ በኋላ፣ አረማውያኑ አስተምህሮአቸውን ከክርስትና ጋር ለማመሳሰል ሆን ብለው የፈጠሩት ትምህርት መሆኑ ብቻ ሳይሆን፣ አረማውያኑ ሃይማኖቶች ክርስትና ስለኢየሱስ ክርስቶስ ትንሣኤ ከሚያስተምረው ትምህርት ጋር የማይመሳሰሉ ናቸው:: ለምሳሌ ኢሲስ የተባለ አምላክ የኦስሪስን ሙት አካል ሲሰበስብ፣ ኦስሪስ "ከምድር በታች በሚገኘው" ዓለም ላይ አምላክ ሆነ:: ይህን ታሪክ ወስዶ ይህ ታሪክ ከኢየሱስ ክርስቶስ የትንሣኤ ታሪክ ጋር ይመሳሰላል ማለት ፍጹም ስሕተት ነው::

ከዚህ የምንማረው ቁም ነገር *አንደኛ፤* እነዚህ አረማውያን ሃይማኖቶች ትንሣኤ የሚለውን መጽሐፍ ቅዱሳዊ ቃል የተጠቀሙት መጽሐፍ ቅዱስ ስለ ትንሣኤ ትምህርት ከሚያስተምረው ትምህርት ጋር በማይዛመድ መልኩ እንደ ሆነ ነው:: በክርስትና አስተምህሮ ትንሣኤ ሙታን የአካል/የሥጋ እንጂ የመንፈስ እንዳልሆነ ልብ ይሏል:: *ሁለተኛ፤* ኦስሪስ፣ አዶናይስ፣ ዳዮኒሰስ ወዘተ አስመልክቶ ያለው ታሪክ መጽሐፍ ቅዱስ ከተጻፈ ከብዙ ዓመት በኋላ የተዘጋጁ አፈ ታሪኮች ናቸው:: ስለዚህ መጽሐፍ ቅዱስ አስተምህሮውን ከእነርሱ ቀዳ ማለት አይቻልም—እነርሱ ከመጽሐፍ ቅዱስ ቀዱ እንጂ (በዝርዝር ሐሳብ ላይ ባይስማሙም እንኳ)::

ዶ/ር ሮናልድ ናሽ፣ "ወንጌልና ግሪካውያን" በሚል ርእስ መጽሐፍ አዘጋጅተዋል በዚህ ጉዳይ ላይ ሰፊ ማብራሪያ የሚፈልጉ ሰዎች ቢያነቡት ትልቅ ትምህርት እንደሚያገኙበት እሙን ነው::

3. መጽሐፍ ቅዱስ ተአማኒነት የሌለው ሰነድ ነውን?

- "መጽሐፍ ቅዱስ የሰው ሥራ እንጂ የአምላክ ሥራ አይደለም" (ገጽ 231)
- "የአዲስ ኪዳን ምስክርነት ስሕተት ነው" (ገጽ 345)
- "አዲስ ኪዳን መሠረቱን የመሠረተው በፈጠራ ላይ ነው" (ገጽ 345)

- **"መጽሐፍ ቅዱስ በበርካታ ቋንቋዎች ተተርጕሞአል፣ ተስተካክሎአል እንዲሁም ተጨምሮበታል፤ ታሪክ የሚነገረን መጽሐፍ ቅዱስን በተመለከተ ተአማኒነት ያለው አንዳችም ጥንታዊ ቅጅ እንደሌለው ነው"** (ገጽ 231)

ዳን ብራውን መጽሐፍ ቅዱስ የሰው እንጂ የእግዚአብሔር የሥራ ውጤት ነው ይላል:: ነገር ግን መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔር ቃል ብቻ ነው ማለት ስሕተት እንደ ሆነው ሁሉ— ጽንፈኝነት ነውና፣ መጽሐፍ ቅዱስ የሰው ቃል ብቻ ነው ማለትም ስሕተት ነው—ለዘብተኝነት ነውና:: መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔር እስትንፋሳዊ ቃል ነው ሲባል፣ የመልእክቱ ባለቤት እግዚአብሔር ቢሆንም፣ ሰዎች በዝግጅቱ ውስጥ ተካፋዮች ናቸው ማለት ነው:: ቅዱሳን ሰዎች በእግዚአብሔር መንፈስ መሪነት የጻፉት (2ጴጥሮስ 1፥21) የእግዚአብሔር እስትንፋሳዊ ቃል ነው (2 ጢሞቴዎስ 3፥16፤ ዕብራውያን 4፥12)::

መጽሐፍ ቅዱስ መለኮታዊ መገለጥ ነው የሚለው ሐሳብ መሠረታዊ ነጥብ ነው:: ከአብራሄ ኀሊና ዘመን (Enlightenment) ጀምሮ፣ መጽሐፍ ቅዱስ ሰዎች እግዚአብሔርን በተመለከተ ያላቸው የንቃተ ኀሊና ዕድገት የሚታይበት መጽሐፍ ነው ብለው ስለሚያስቡ፣ እንደ ማናቸውም ዐይነት መጽሐፍ አድርገው ሊያጠኑት ሞክረዋል:: በዳን ብራውን መጽሐፍም ውስጥ ይኸው ጕዳይ በጕልሕ ሲንጸባረቅ ይታያል:: ዳን ብራውን፣ ቆስጠንጢኖስ "አዲስ መጽሐፍ ቅዱስ" ለማዘጋጀት ሲል የኖስቲክ ወንጌላትን በማውጣት የማቴዎስ፣ የማርቆስ፣ የሉቃስንና የዮሐንስ ወንጌላትን አስገብቶአል የሚል ሐሳብ አለው:: ነገር ግን ዳን ብራውን መጠየቅ ያለበት መሠረታዊው ቍም ነገር፣ ቤተ ክርስቲያን እነዚህን ወንጌላት የአምላክ ቃል ናቸው ብላ እያመነች "ተጨምሮ፣ ተቀንሶና ተከልሶ" የተሰጣትን መጽሐፍ እንዴት በእሺታ ተቀበለችው? የሚለው ነው:: ስደትና መከራን ፈርታ ነውን? በተለይ ከአንደኛው እስከ ሦስተኛው መቶ ክፍለ ዘመን ድረስ መከራና ክርስትና ተነጣጥለው አያውቁምና::

ቅዱሳት መጻሕፍት "አልተበረዙም አልተከለሱም" የምንለው ጭፍን በሆነ ሁኔታ አይደለም:: እጅግ ጥንታዊና ተአማኒነት ያላቸውን መጻሕፍት መሠረት አድርገን እንጂ:: ስለዚህ አሉ የሚባሉ ጥንታዊ ሰነዶችን ሁሉ በተቻለን ዐቅም ሁሉ እንመረምራለን—ምንም ይሁኑ ምን—እውነቱንም ደግሞ እንቀበላለን።

አራቱ ወንጌላትም ሆኑ የተቀሩት የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት ተአማኒነት አላቸው ያልንበት ዋንኛው ምክንያት፣ አዋልድ መጻሕፍት ሁሉ ከቀኖናዊ

መጻሕፍቱ ጋር ሲነጻጸሩ ጥንታዊ አለመሆናቸው እንዲያውም ከክርስትና ጋር የሚጣረሰው የኖስቲክ አስተምህሮና ቀደምት የኑፋቄ ትምህርቶችን የያዙ በመሆናቸው ነው:: ዳን ብራውን የናግ ሐማዲና የሙት ባሕር ጥቅሎች፣ "ቀደምት የሆኑ የክርስትና ጽሑፎች ናቸው" (ገጽ 231) የሚለው አነጋገሩ ሁሉት መሠረታዊ ችግሮች አሉበት፤ አንደኛው ቀደምት አይደሉም ሁለተኛው ክርስቲያናዊ ጽሑፎች አይደሉም:: የሙት ባሕር ጥቅሎች ደግሞ የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት ሳይሆኑ፣ የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ናቸው::

ዳን ብራውን ብቻ ሳይሆን አንዳንድ የሃይማኖት ክፍሎችም መጽሐፍ ቅዱስ መሠረቱን የጣለባቸው ጥንታዊ ቅጆች ተኣማኒነት የላቸውም እንዲሁም መጽሐፍ ቅዱስ ከእነዚህ ጥንታዊ ጽሑፎች ወደ ተለያዩ ቋንቋዎች በትክክል ስለማይተረጐም ዛሬ በሰዎች እጅ ያለው መጽሐፍ ቅዱስ ትክክል አይደለም የሚል አስተያየት በብዛት ሲሰጡ ይደመጣል::

ለዚህ ጥያቄ አጭሩ መልስ በተለያዩ ጊዜና ቦታ የተገኙትን ጥንታዊ የመጽሐፍ ቅዱስ መጻሕፍት እንዲሁም ዘመናዊቹን ትርጒሞች ከጥንታዊ ቅጆች ጋር ማነጻጸር ነው:: ይህን ጥያቄ የሚጠይቁ በርካታ ሰዎች ጥያቄውን መጠየቃቸውን እንጂ ልዩነት ነው ለሚሏቸው ጕዳዮች አንዳችም ማስረጃ ሲያቀርቡ አይታይም:: ወንጌላትን በተመለከተ ብቻ፣ ሁለት ሺህ ሦስት መቶ የሚሆኑ እጅግ ጥንታዊና ተኣማኒነት ያላቸው ቅጆች ዛሬ በእጃችን ላይ አሉ:: እነዚህን ጥንታዊ ቅጆች እርስ በርሳቸው ስናነጻጽር ልዩነት የምናገኘው በሚከተሉት ሁለት ክፍሎች ላይ ብቻ ነው፤ ይኸውም ማርቆስ 16÷9-20፤ ዮሐንስ 7÷53-8÷11:: እጅግ ጥንታዊና ተኣማኒነት ያላቸው የግሪክ ቅጆች ማርቆስ 16÷9-20 ያለው ክፍል የሌላቸው ሲሆን፣ በአንዳንድ የግሪክ ቅጆች ላይ ግን ክፍሉ ተገኝቶአል:: ሊቃውንት የእነዚህን ክፍሎች ሰዋስዋዊ አወቃቀር፣ ዐረፍተ ነገር አሰካክ፣ የቃላት አመራረጥ እንዲሁም የነገረ መለኮት አስተምህሮ ከተቀረው ከማርቆስ ወንጌል ክፍሎች ጋር በማነጻጸር ክፍሉ ምናልባት የማርቆስ ወንጌል ክፍል ላይሆን ይችላል የሚል አስተያየት አላቸው:: ዮሐንስ 7÷53-8÷11 ክፍል በተመለከተ ደግሞ፣ እጅግ ጥንታዊና ተኣማኒነት ያላቸው የግሪክ ቅጆች ይህን ክፍል የማይጨምሩ ሲሆን፣ አንዳንድ ቅጆች ደግሞ ታሪኩን መዝግበውት የሚገኙት ሉቃስ ወንጌል 21÷38 በኋላ ነው:: ይህ ጕዳይም በአማርኛቹ ቅጆች የግርጌ ማስታወሻ ላይ ሰፍሮ ይገኛል (ለምሳሌ አዲሱ መደበኛ ትርጒም እንዲሁም 1980 ትርጒምን ይመልከቱ)::

ከዚህ በተረፈ እጅግ ጥቃቅን የሆኑ የቃላትና የሰዋሰው ልዩነቶች በጥቂት ስፍራዎች ላይ ታይቷል:: ይህም ጕዳይ ምንባባዊ ሒስ (textual criticism)

በሚባለው ጥንታዊ ጽሑፎችን ማነጻጸሪያ መርሖ የቃላትና የሰዋስው ልዩነቱን ማስታረቅ ይቻላል (ለምሳሌ የክፍሉን ዐውድ በመመልከት ለክፍሉ ትምህርት ትክክለኛ የሆነው ሰዋስው ወይም ቃል መወሰን):: አብዛኞቹ የአማርኛ ቅጆች እነዚህ ልዩነቶች በተከሠተባቸው ቦታዎች ሁሉ ላይ፣ "አንዳንድ የጥንት ቅጆች ——ይላሉ" ወይም "——የሚለውን ቃል ይጠቀማሉ" በማለት ልዩነቱን በግርጌ ማስታወሻ ላይ አመላክተዋል (ለምሳሌ አዲሱ መደበኛ ትርጒም እንዲሁም 1980 ትርጒምን ይመልከቱ):: ከዚህ በተረፈ በወንጌላቱ ላይም ሆነ በሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት ላይ የታየ አንዳችም ልዩነት የለም::

ሊቃውንት እጅግ ጥንታዊና ተአማኒነት ያላቸው የሐዲስ ኪዳን ቅጆችና በእጃችን ላይ ባሉት የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት መካካል 97-99% አንድነት አለ የሚሉት ለዚሁ ነው (1-3% የሚሆነው ልዩነት የተከሠተው ከላይ በዘረዘርናቸው ምክንያቶች እንደ ሆነ ልብ ይሏል):: ታዲያ በዚህ ልዩነት ምክንያት የሐዲስ ኪዳን *መሠረታዊ* አስተምህሮ ተቀይሯል ማለት ይቻላልን? በጥንት ቅጆች ላይ ይህ ዐይነቱ አንድነት ሊታይ የቻለበት ዋነኛው ምክንያት፣ ቅጆቹን የሚያባዙ ጸሓፍት ቃሉ የእግዚአብሔር ቃል ነው፤ ቃሉን መለወጥ የእግዚአብሔርን ቃል መለወጥ ነው የሚል ጽኑ እምነት ስለነበራቸው እንደ ሆነ ሊቃውንት ይስማማሉ::

እንደ ክርስትና ትምህርት መጽሐፍ ቅዱስ እስትንፋሰ መለኮት/እፎምተ እግዚአብሔር ነው:: ይህ ምን ማለት እንደ ሆነ በአጭሩ ላብራራ፤ መጽሐፍ ቅዱስ ቅዱሳን ሰዎች "በመንፈስ ቅዱስ ተነድተው" የጻፉት መጽሐፍ ነው (2ጴጥሮስ 1÷21):: "ተነድተው" የሚለው ቃል የሚያስታውሰን በጥንት ዘመን የነበረውን መርከብ ነው:: በጥንት ዘመን የነበሩ መርከቦች ሞተር ስላልነበራቸው፣ የሚንቀሳቀሱት በንፋስ ኀይል ነበር:: ካፒቴኑ የንፋስ መቀበያውን ወደ ተፈለገው አቅጣጫ ያስተካክለዋል ንፋሱ ደግሞ መርከቢቱን እየገፋ ካፒቴኑ ወደ ፈለገው ስፍራ ይወስዷታል:: ንፋሱ በበረታ ጊዜ ግን መርከቧ የምትሄደው ካፒቴኑ ወደ ፈለገው ስፍራ ሳይሆን፣ ንፋሱ ወደ በረታበት አቅጣጫ ነው:: በዚህ ሁኔታ ውስጥ መርከቧን የሚነዳት እንዲሁም አቅጣጫዋን የሚወስነው ንፋሱ ነው:: ("ተነድተው" የሚለው ቃል ከመርከብ ጋር በተገናኘ መልኩ ጥቅም ላይ የዋለበትን ሁኔታ ከሚከተለው ክፍል ይመለከቷል ሐዋርያት ሥራ 27÷15-17)::

መጽሐፍ ቅዱስን፣ ቅዱሳን ሰዎች በመንፈስ ቅዱስ "ተነድተው" ጻፉት ሲባል፣ ቅዱሳን ሰዎች መጽሐፍ ቅዱስን ለመጻፍ ብዕራቸውን ሲያነሡ እግዚአብሔር

ማለት የፈለገውን ነገር በመንፈስ ቅዱስ መሪነት/ሹፌርነት እንዲሁም በጸሓፍያኑ ብዕር በኩል የመልእክቱን አቅጣጫ የወሰነው ራሱ እግዚአብሔር ነው ማለት ነው:: ስለዚህ የመጽሐፍ ቅዱስ ቀዳማይ አመንጪ ራሱ እግዚአብሔር ነው:: ጸሓፍያኑ የመልእክቱን የቃላት አመራረጥ፣ የዐረፍተ ነገር አሰካክ በአጠቃላይ ሥነ ጽሑፋዊ ይዘቱን ይወስኑ እንጂ፣ የመልእክቱ ባለቤት ራሱ እግዚአብሔር ነው:: በተጨማሪም የአዲስ ኪዳን ጸሓፍያን ለመልእክቶቻቸው እውነትነት የዐይን ምስክሮች ናቸው:: የክርስቶስን ምድራዊ አገልግሎት፣ ሞት፣ ትንሣኤና ዕርገት በዐይነ ሥጋቸው ተመልክተዋልና (2ጴጥሮስ 1÷16፤ 1ዮሐንስ 1÷1):: በዚህ ሂደት ውስጥ ጸሓፍያኑ መልእክታቸው ከእግዚአብሔር መሆኑን ተገንዝበው ነበር (1ቆሮንቶስ 2÷3፤ 1ተሰሎንቄ 2÷13):: ኢየሱስ፣ ሐዋርያቱን እኔ የምልከው መንፈስ ቅዱስ ያስተምራችኋል እንዲሁም ወደ እውነት ሁሉ ይመራችኋል ሲል ቃል ገብቶላቸው ነበር (ዮሐንስ 16÷13)::

ይህ እውነት ከሆነ፣ ዳን ብራውን አዲስ ኪዳንን አስመልክቶ የሰነዘረው ትችት እንዴት ይታያል የሚለውን ጒዳይ ወደ መመርመሩ ደግሞ እንዝለቅ::

ምንም እንኳ ዳን ብራውን መጽሐፍ ቅዱስ ተበርዞአል፣ ተከልሶአል ቢለንም በርካታ የሆኑ ማስረጃዎች ይህ ሐሰት እንደ ሆነ ይገልጻሉ:: መጽሐፍ ቅዱስ በተለያዩ ቋንቋዎች ቢተረጐምም፣ በኵረ ጽሑፉ/እናት ቋንቋው ዕብራይስጥና (የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት) ግሪክ (የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት) ነው:: ጥንታዊና ተአማኒነት አላቸው የሚባሉ የዕብራይስጥና የግሪክ ቅጆች ዛሬም በእጃችን አሉ:: ከእነዚህ ከአምስት ሺህ የሚበልጡ (5,000) ከፊልና ሙሉ የአዲስ ኪዳን ጥንታዊ የግሪክ ጽሑፎች ውስጥ ለናሙና ያህል ጥቂቶቹን ላቅርብ:—

- ቼስተር ቤቲ (P45) በመባል የሚታውቀው የፓፒረስ ጽሑፍ በሦስተኛው መቶ ክፍለ ዘመን ላይ የተዘጋጀ ሲሆን፣ አራቱ ወንጌላትንና የሐዋርያት ሥራን ይዞአል::
- ቼስተር ቤቲ (P46) በመባል የሚታውቀው የፓፒረስ ጽሑፍ በሁለተኛው መቶ ክፍለ ዘመን ላይ የተዘጋጀ ሲሆን፣ ከዕብራውያንና ከመልእክታተ ምኅቤዎች በስተቀር ሁሉንም የአዲስ ኪዳን መጻሕፍት ይዞአል::
- ቼስተር ቤቲ (P47) የፓፒረስ ጽሑፍ በሁለተኛው መቶ ክፍለ ዘመን ላይ የተዘጋጀ ሲሆን፣ ራእይ 9÷10-17÷2 ያለውን ክፍል ይዞአል::
- የቦድሜር የፓፒረስ ጽሑፍ (P66) በሁለተኛው መቶ ክፍለ ዘመን ላይ የተዘጋጀ ሲሆን፣ መጽሐፉ የዮሐንስ ወንጌልን የያዘ ነው:

- የቦድሜር የፓፒረስ ጽሑፍ (P75) በሦስተኛው መቶ ክፍለ ዘመን ላይ የተዘጋጀ ሲሆን፣ መጽሐፉ የዮሐንስንና የሉቃስ ወንጌልን የያዘ ነው::
- የሳይናቲከስ የብራና ጥቅል በአራተኛው መቶ ክፍለ ዘመን ላይ የተዘጋጀ ሲሆን፣ ሁሉንም የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት ይዞአል::
- የቫቲካነስ የብራና ጥቅል በአራተኛው መቶ ክፍለ ዘመን ላይ የተዘጋጀ ሲሆን፣ ዕብራውያን 9፥14 ጀምሮ ያለው ክፍል እንዲሁም መልክታተ ምጋቤ፣ ፊልሞና እንዲሁም የዮሐንስ ራእይ ባይጨምርም እንኳ የተቀሩትን የአዲስ ኪዳን መጻሕፍት ይዞአል::
- የእስክንድርያ የብራና ጥቅል በአምስተኛው መቶ ክፍለ ዘመን፣ አብዛኞቹን የአዲስ ኪዳን መጻሕፍት ይዞአል::
- የዋሽንግቶንያነስ የብራና ጥቅል በአምስተኛው መቶ ክፍለ ዘመን፣ አራቱን ወንጌላት የያዘ ነው::
- የኤፍሬም ሪስክሪብሽን የብራና ጥቅል በአምስተኛው መቶ ክፍለ ዘመን፣ ከሁለተኛ ዮሐንስና ከሁለተኛ ተሰሎንቄ በስተቀር ሁሉንም የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት ይዞአል::
- የቨልጌት ቅጅ (አራተኛው ክፍለ ዘመን)፣ የሱርስቱ ቅጅ (ሁለተኛው ክፍለ ዘመን)፣ የኮፕቲኩ ቅጅ (ሦስተኛው ክፍለ ዘመን)፣ የአርሚንያውያን ቅጅ (አምስተኛው ክፍለ ዘመን)፣ የጆርጅያውያን ቅጅ (ሦስተኛው ክፍለ ዘመን)::

ከዚህ በተጨማሪ ከሰማኒያ ስድስት ሺህ (86,000) በላይ የአዲስ ኪዳን ጥቅሶች የቤተ ክርስቲያን አባቶች በጻፏቸው ጽሑፎች ላይ፣ የቤተ ክርስቲያን ሥርዐተ አምልኮ መጻሕፍት ወዘተ ላይ ተጠቅሶ ይገኛል:: ከእነዚህም ውስጥ አብዛኞቹ ከ150 ዓ.ም እስከ 200 ዓ.ም ላይ የተጻፉ ናቸው::

በ1947 ዓ.ም ላይ፣ ልዩ ስሙ ቁምራን በተባለ ቦታ የተገኙት የሙት ባሕር ጥቅሎች እጅግ ጥንታዊ ድርሳናት ናቸው:: ለምሳሌ እነዚህ ጥቅሎች ከመገኘታቸው በፊት በእጃችን ላይ ከነበረው ጥቅል የሙት ባሕር ጥቅሉ የብሉይ ኪዳን ቅጂ፣ በአንድ ሺህ ዓመት የሚቀድም ነው:: በጥንት ጊዜ እነዚህ ቅጆች ይገለበጡ የነበረው በእጅ ጽሑፍ ስለነበር፣ በአንዳንድ ስፍራዎች ላይ የቁጥር ልዩነት ተስተውሎአል:: ነገር ግን ይህ ጥቅል ጥንታዊ ናቸው ይባሉ ከነበሩት የብሉይ ኪዳን ቅጆች ጋር ሲነጻጸር አንዳችም ልዩነት የለውም:: ከሙት ባህር ጥቅል የምንማረው መሠረታዊው ነጥብ፣ በእጃችን ላይ ያሉት የዕብራይስጥና የግሪክ ቅጆች በከፍተኛ ጥንቃቄ እንደ ተቀዱ የሚገልጽ ነው::

4. የአዲስ ኪዳንን መጻሕፍት ቁጥር የወሰነው ንጉሥ ቆስጠንጢኖስ ነውን?

- “ዘመነኛውን መጽሐፍ ቅዱስ ያሰባሰበቡትና የአርትኦት ሥራውን የሠሩት የፖለቲካ ዐላማ የነበራቸውና ኀይላቸውን ለማጠናከር ፍላጎት የነበራቸው ሰዎች ናቸው” (ገጽ 234)
- “ቆስጠንጢኖስ አዲስ መጽሐፍ ቅዱስ እንዲዘጋጅ ሰዎችን በመሾምና አስፈላጊውን ወጪ በመሸፈን እንዲሁም የክርስቶስን ሰብአዊነት የሚናገሩትን የአዲስ ኪዳን መጻሕፍት በማውጣትና ኢየሱስ መለኮት ቀመስ ነው የሚሉትን መጻሕፍት ኢየሱስ አምላክ ነው እንዲሉ አድርጓል:: በአንጻሩ ጥንታውያን የሆኑት ወንጌሎች በሕግ እንዲታገዱ፣ ከያሉበት ስፍራ እንዲሰበሰቡ እንዲሁም እንዲቃጠሉ ተደርገዋል” (ገጽ 234)
- “የጥንቷ ቤተ ክርስቲያን፣ ሟች የሆነው ነቢዩ ኢየሱስ መለኮት ነው የሚለውን ለማሳመን ስትል የኢየሱስን ምድራዊ ሕይወት የሚገልጹትን ክፍሎች ከመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ እንዲወጡ አድርጋለች” (ገጽ 244)
- “በክርስትና ውስጥ የምናገኘው ትልቁ ተቃርኖ፣ ዛሬ የምናውቀውን መጽሐፍ ቅዱስ አሁን ባለው መልኩ ያሰባሰበው አረማዊው የሮማ ንጉሠ ነገሥት ነው” (ገጽ 313)::

እንደ ዳ ቬንቺ ኮድ መጽሐፍ ንጉሥ ቆስጠንጢኖስ በሺህ የሚቈጠሩ የኖስቲክ መጻሕፍትን ወደ ጐን በመተው፣ የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍትን ቀኖና[28] ወስኖአል:: “በክርስትና ውስጥ የምናገኘው ትልቁ ተቃርኖ፣ ዛሬ የምናውቀውን መጽሐፍ ቅዱስ አሁን ባለው መልኩ ያሰባሰበው አረማዊው የሮማ ንጉሠ ነገሥት ነው” (ገጽ 313)::

አስደናቂው የታሪክ እውነታ ግን የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት ቀኖና የተጠናቀቀው፣ ቆስጠንጢኖስ ከመወለዱ ከብዙ ዓመታት በፊት ነው:: ለዚህ ትልቁ ማስረጃ በሁለተኛው መቶ ክፍለ ዘመን የተጻፈውና በ1740 ዓ.ም የታተመው

---

[28] የሐዲስ ኪዳን ቀኖና መጻሕፍት የሚባሉት፣ ከብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ጋር በመሆን፣ የክርስቲያን ቅዱሳት መጻሕፍት ዝርዝር ውስጥ የተካተቱት መጻሕፍት ናቸው::

የሙራቶሪያን ብጥስጣሽ ጽሑፍ (Muratorian fragment) ነው። ይህ ብጥስጣሽ ጽሑፍ፣ አራቱን ወንጌላት (ምንም እንኳ የመጀመሪያዎቹ ሁለት መጻሕፍት እንዳይሆኑ ሆነው ስለተበጣጠሱ ለኅትመት ባይበቁም)፣ የሐዋርያት ሥራን፣ 13 የሐዋርያው ጳውሎስ መልእክቶች፣ 3 የዮሐንስ መልእክቶች፣ የይሁዳ መልእክት፣ የዮሐንስ ራእይ የያዘ ሲሆን፣ አንድም የኖስቲክ መጽሐፍ አላካተተም።

የአዲስ ኪዳን መጻሕፍት ቀኖና የተጠናቀቀው (አሁን በእጃችን ላይ ያሉት የአዲስ ኪዳን መጻሕፍት የእግዚአብሔር ቃልነታቸው በሐዋርያቱና በቤተ ክርስቲያን ተቀባይነት ያገኘው) የሮማው ቄሳር ንጉሥ ቆስጠንጢኖስ ከመወለዱ (ምናልባትም የቆስጠንጢኖስ እንኳላት እንጀላት ከመወለዳቸው) በፊት ሲሆን፣ እነዚህ መጻሕፍት ተጽፈው የተጠናቀቁት፣ በመጀመሪያው መቶ ክፍለ ዘመን መጨረሻ ላይ ነው። የሮማው ንጉሥ ቆስጠንጢኖስ፣ በአራተኛው መቶ ክፍለ ዘመን ላይ የምናገኘው ሰው መሆኑን ልብ ይሏል።

ንጉሥ ቆስጠንጢኖስ ከመወለዱ በፊት የነበሩ የቤተ ክርስቲያን አበው፣ ወንጌላት አራት ብቻ መሆናቸውን—ማቴዎስ፣ ማርቆስ፣ ሉቃስ፣ ዮሐንስ—ጽፈዋል። ለምሳሌ ሔሬኔዎስ፣ "የወንጌላት ቍጥር አሁን ካለው ቍጥር ሊቀንስም ሆነ ሊጨምር አይችልም. . .ቤተ ክርስቲያን በየቦታው ብትሠራጭም እንኳ፣ በአንድ መንፈስ የተጻፉ አራት ወንጌላት አሉ" (III. xi. 8; *Ante-Nicene Fathers*, 1:428)።

ሐዋርያው ጳውሎስ መልእክቶቹ ቃለ እግዚአብሔር ከመሆናቸው የተነሣ ሥልጣናዊ ቃል እንደ ሆኑ ከማስገንዘቡም በላይ (1ቆሮንቶስ 14÷37፤ 1ተሰሎንቄ 2÷13) ሐዋርያው ጴጥሮስ ራሱ የጳውሎስ መልእክቶች ቅዱሳት መጻሕፍት እንደ ሆኑ አስታውቆአል (2ጴጥሮስ 3÷16)። ከግማሽ በላይ የሆኑትን የአዲስ ኪዳን መጻሕፍት የጻፈው ሐዋርያው ጳውሎስ ነው። ይህ ማለት ንጉሥ ቆስጠ ንጢኖስ ከመወለዱ ከሁለት መቶ ዓመት በፊት ማለት ነው፡ ይህ ደግሞ የአዲስ ኪዳን መጻሕፍት ቀኖና የተጠናቀቀው ከቆስጠንጢኖስ ዘመን በፊት እንደ ሆነ የሚያሳይ ነው።

በታሪክ እንደ ሚታወቀው ምርቅያን (Marcion) የተባለው መናፍቅ የብሉይ ኪዳኑ እግዚአብሔርና የአዲስ ኪዳኑ እግዚአብሔር የተለያዩ ስለሆኑ በአዲስ ኪዳን ውስጥ ብሉያትን የሚያጣቅሱ ክፍሎች መውጣት አለባቸው የሚል ትምህርት ማስተማር ስለጀመረ፣ ቤተ ክርስቲያን የእግዚአብሔር ቃል ናቸው

የምትላቸውን መጻሕፍት ይፋ ማድረግ ስለነበረባት ቀድሞውኑ ቀኖናነታቸው የተረጋገጠላቸውን መጽሐፍት እንደምትቀበል ይፋ አደረገች።

እነዚህን የአዲስ ኪዳን መጻሕፍት በቀኖና ውስጥ ለማካተት ከመሠረታዊ መስፈርቶች መኻል የሚከተሉት ቀዳሚውን ስፍራ ይይዛሉ:—

1. መጽሐፉ የተጻፈው ወይም የተሰበሰበው ዕውቅና ባለው ነቢይ ነውን? ለዚህ መስፈርት ምክንያቱ የእግዚአብሔር ቃል በእግዚአብሔር መንፈስ መሪነት የሚጻፍ ከሆነ፣ ጸሓፊው የእግዚአብሔር ሰው መሆን የግድ ስላለበት ነው (ዘዳግም 18÷18፤ 2ጴጥሮስ 1÷20-21፤ ገላትያ 1÷1-24)።
2. መጽሐፉ ሥልጣናዊ ነውን? ይህ ማለት ሰዎች ኢየሱስ በሚያስተምርበት ጊዜ ትምህርቱ በሰዎች ልብ የነበረው ቦታ (ማርቆስ 1÷22) ያህል መጽሐፉ አለውን እንደ ማለት ነው። በሌላ አባባል ስናስቀምጠው መጽሐፉን፣ "የሠራዊት ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል" ልንለው እንችላለንን እንደ ማለት ነው።
3. መጽሐፉ ቀድሞ ስለ እግዚአብሔር ከሚታወቀው እውነት እንዲሁም አስተምህሮ ጋር ይጣጣማልን? የቤሪያ ሰዎች የጳውሎስን ትምህርት እውነተኛነት ይመረምሩ የነበረው (ሐዋርያት ሥራ 17÷11)፣ ትምህርቱ ከብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ጋር ይጣጣማል የሚለው ጕዳይ የጳውሎስን ትምህርት እውነተኛነት ያሳያል በሚለው ሚዛን ነው። እግዚአብሔር በአንድ ወቅት የተናገረውን ነገር በሌላ ጊዜ አያጥፍምና።
4. መጽሐፉ ስለእግዚአብሔር ኀይል ማስረጃ ይሰጣልን? በአንባቢው ልብ ውስጥ የእግዚአብሔርን የለዋጭነት ኀይል የማያሳይ ጽሑፍ ከእግዚአብሔር ነው ተብሎ ስለማይታሰብ ነው። የእግዚአብሔር ቃል ሕያውና የሚሠራ ነው (ዕብራውያን 4÷12)። የእግዚአብሔር ቃል የለዋጭነት ኀይል አለው (2ጢሞቴዎስ 3÷16-17)። ሕይወትን መለወጥ የእግዚአብሔር ዐይነተኛ ባሕርይ ነው።
5. መጽሐፉ በእግዚአብሔር ሰዎች ዘንድ ተቀባይነት አግኝቶአልን? በዘመነ ብሉይ የሙሴ መጻሕፍት በቃል ኪዳኑ ታቦት ውስጥ እንዲቀመጡ ተደርጎ ነበር (ዘዳግም 31÷24-26)። የኢያሱም መጽሐፍ በኪዳኑ ታቦት ውስጥ እንዲቀመጥ ተደርጎ ነበር (ኢያሱ 24÷26)። በአዲስ ኪዳን፣ ጳውሎስ የተሰሎንቄ ክርስቲያኖች የሐዋርያቱን መልእክት እንደ እግዚአብሔር ቃል በመቀበላቸው አመስግኖአቸዋል (1 ተሰሎንቄ 2÷13)። የጳውሎስ መልእክቶች በወቅቱ በነበሩት በቤተ ክርስቲያን

ዘንድ በሂሪ ደብዳቤ ተደርጎ ይነበብ ነበር (ቈላስይስ 4÷16፤ 1ተሰሎንቄ 5÷27)። የእግዚአብሔር ሰዎች፣ የእግዚአብሔርን ቃል በመንፈስ ቅዱስ መሪነት መጻፉን፣ በእነርሱ የሚኖረው መንፈስ ቅዱስ ያረጋግጥላቸዋል።

ለተወሰኑ ጊዜያት ያከራከሩና ትክክለኛነታቸው ሲመረመር የቆዩ መጻሕፍት ነበሩ፤ እነዚህም የዕብራውያን መልእክት፣ የያዕቆብ መልእክት፣ 2ጴጥሮስ፣ 2 እና 3 ዮሐንስ፣ የይሁዳ መልእክት እንዲሁም ዮሐንስ ራእይ። የዕብራውያን መልእክት ያከራከር የነበረው፣ ጸሐፊው ማነው በሚለው ጉዳይ ነበረ፤ ነገር ግን በኋላ በሐዋርያቱ ሥልጣን ተቀባይነት ሊያገኝ ችሏል። የያዕቆብ መልእክት ድኅነት በእምነት ብቻ ይገኛል ከሚሉት ከጳውሎስ መልእክቶች ጋር ይጋጭ ይሆንን በሚል ጥናት ሲካሄድበት ቆይቶአል። ሁለተኛ ጴጥሮስ ሊያከራክር የቻለው፣ የመልእክቱ ሥነ ጽሑፋዊ ይዘት ከአንደኛ ጴጥሮስ ይለያል በሚል ነበር። ነገር ግን ጴጥሮስ መልእክቱን የጻፈው በሌላ ጸሐፊ በኩል መሆኑ ከተረጋገጠ በኋላ (1 ጴጥሮስ 5÷12) ሥነ ጽሑፋዊ ይዘቱን አስመልክቶ የነበረው ክርክር መፍትሔ አገኘ። ሁለተኛና ሦስተኛ ዮሐንስ ሊያከራክር የቻለው የመልእክቱ ጸሐፊ “ሐዋርያ” ተብሎ ሳይሆን “ሽማግሌ” ተብሎ የመቅረቡ ጉዳይ ነበር። ነገር ግን ጴጥሮስ ራሱ ሐዋርያ ሆኖ ሳለ “ሽማግሌ” ተብሎ የቀረበበት ሁኔታ አለ (1 ጴጥሮስ 5÷1)። ስለዚህ አንዳንድ ጊዜ ሐዋርያነት ሥልጣናቸውን አንዳንዴ ደግሞ ዕድሜያቸውን የሚያሳይ ስለሆነ ይህ ተቃርኖ ያለበት ጉዳይ አይደለም በሚል ተቀባይነት ሊያገኝ ችሏል። የይሁዳ መጽሐፍ ጥያቄ ላይ የወደቀው ደግሞ መጽሐፉ ቀኖናዊ ያልሆነ መጽሐፍ ማለትም የሔኖክን መጽሐፍ በዋቢነት ጠቅሶአል በሚል ነበር። ነገር ግን ጳውሎስም አረማዊ የሆነ በለቅኔ ለትምህርቱ ማጠናከሪያነት የጠቀሰበት ሁኔታ መኖሩ (ሐዋርያት ሥራ 17÷28፤ ቲቶ 1÷12)፣ ቍም ነገሩ በዋቢነት የሚጠቀሰው መጽሐፍ ሳይሆን እውነታው ነው በሚል፣ ተቀባይነት እንዲያገኝ ተደርጎአል። በተጨማሪም የይሁዳ መጽሐፍ በጥንት ክርስቲያኖች ተቀባይነት ነበረው።

የዮሐንስ ራእይ መጽሐፍ ጥያቄ ውስጥ የወደቀው ክርስቶስ ኢየሱስ ለአንድ ሺህ ዓመት ይነግሣል ከሚለው ትምህርቱ የተነሣ ነበር። ነገር ግን ቀደምት የቤተ ክርስቲያን አበው ክርስቶስ ሺህ ዓመት ይነግሣል የሚል እምነት ስለነበራቸው፣ መጽሐፉ ተቀባይነት ሊያገኝ ችሏል። ከዚህ የምንማረው ቍም ነገር የአዲስ ኪዳን መጽሐፍት በቀኖና ውስጥ የተካተቱት በከፍተኛ ጥንቃቄ መሆኑን ነው።

ስለዚህ ከዚህ ታሪካዊ ሐቅ መረዳት የምንችለው፣ የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት ቀኖና/መረጣ የተጠናቀቀው ንጉሥ ቆስጠንጢኖስ ከመወለዱ በፊት ነው። ስለዚህ ንጉሥ ቆስጠንጢኖስ የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍትን ቀኖና ወሰነ የሚለው ጉዳይ አንዳችም የታሪክ ድጋፍ የለውም።

5. በአዲስ ኪዳን መጻሕፍት ውስጥ መካተት የነበረባቸው ነገር ግን ሳይካተቱ የቀሩ ከሰማንያ የሚበልጡ ወንጌላት አሉን?

- “በአዲስ ኪዳን መጻሕፍት ውስጥ መካተት የነበረባቸው ከሰማንያ የሚበልጡ ወንጌላት ነበሩ፤ በአንጻራዊነት ሲታይ ግን በጣም ጥቂቶቹ ብቻ ናቸው በሐዲስ ኪዳን ውስጥ የተካተቱት—ማቴዎስ፣ ማርቆስ፣ ሉቃስና ዮሐንስ” (ገጽ 231)

ይህ የዳን ብራውን ትችት ታሪክን ያገናዘበ አይደለም። ታሪክ የሚነግረን በሐዲስ ኪዳን ውስጥ ከተካተቱት አራት ወንጌላት በተጨማሪ ዐሥራ ሁለት ወንጌላት ነበሩ። ነገር ግን እነዚህ መጻሕፍት፣ እስትንፋስ እግዚአብሔር ያለባቸው ቅዱሳት መጻሕፍት አይደሉም። ከእነዚህ ዐሥራ ሁለት መጻሕፍት በተጨማሪ የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት ከተጻፉ እንዲሁም ቀኖና ከተዘጋ ከብዙ ዓመታት በኋላ የተጻፉ የኖስቲክ ወንጌላት ነበሩ።

ሊቃውንት እንደሚያስረዱት አራቱ ወንጌላት—ማቴዎስ፣ ማርቆስ፣ ሉቃስ፣ ዮሐንስ—እስከ ሁለተኛው መቶ ክፍለ ዘመን መጨረሻ ባሉት ጊዜያት ሥልጣናዊ ቃልነታቸው ሙሉ ለሙሉ ተቀባይነት አግኝቶአል። ይህ ማለት ቆስጠንጢኖስ ከመወለዱ ከ125 ዓመት በፊት ማለት ነው። ለዚህም ማስረጃው የጥንቷ ቤተ ክርስቲያን ማዕከል ተደርገው የሚወሰዱ አራት ቦታዎች ነበሩ። እነርሱም እየሩሳሌም፣ አንጾኪያ፣ እስክንድርያና ሮም ናቸው። እነዚህ የቤተ ክርስቲያን ማዕከላት ይጠቀሙ የነበሩት አራቱ ወንጌላትን ብቻ ነበር—ማቴዎስ ወንጌል፣ ማርቆስ ወንጌል፣ ሉቃስ ወንጌልና ዮሐንስ ወንጌል።

በ95 ዓ.ም እና በ170 ዓ.ም ውስጥ የኖሩ ስመ ጥር የቤተ ክርስቲያን አበው አራቱን ወንጌላት ብቻ እስትንፋሰ እግዚአብሔር/የእግዚአብሔር ቃል እንደ ሆኑ ይቀበሉ ነበር። ለአብነት ያህል ጥቂቶቹን ልጥቀስ:—

1. **ቀለሜንጦስ ዘሮም:—** ይህ ሰው የሮም ቤተ ክርስቲያን መሪ የነበረ ሰው ነው። ቀለሜንጦስ በ95 ዓ.ም ገዳማ ለቆሮንቶስ ክርስቲያኖች

በጻፈው ደብዳቤ፣ የኢየሱስ ክርስቶስ ቃሎች ናቸው ብሎ የጻፈው በማቴዎስ፣ በማርቆስ፣ በሉቃስና በዮሐንስ ወንጌሎች ውስጥ የተጠቀሱትን የኢየሱስ ክርስቶስ ንግግሮች ነው[29]::

2. **ጳጵያስ** (Papias):— በፍርግያ ለምትገኘው ለሂራፖሊስ ቤተ ክርስቲያን ሊቀ ጳጳሳት የነበረ ስመ ጥር አባት ነው:: ጳጵያስ በ130 ዓ.ም ገደማ የክርስቶስን ንግሮች አስመልክቶ በጻፈው ማብራሪያ ላይ ቀኖናዊ መጻሕፍት የሆኑትን የማቴዎስ፣ የማርቆስ፣ የሉቃስና የዮሐንስ ወንጌላትን ብቻ ነው ጠቅሶ የጻፈው:: እንዲሁም እነዚህ መጻሕፍት የኢየሱስ ንግግሮች ናቸው ብሎአል[30]::

3. **ዮስጦስ ሰማዕት**:— በሁለተኛው ምዕት ዓመት ስመ ጥር ዐቃቤ እምነት/የቤተ ክርስቲያን ጠበቃ የነበረው ዮስጦስ ሰማዕት፣ አራቱ ወንጌላት ብቻ ቅዱሳት መጻሕፍት ናቸው ብሎአል[31]:: ይህም የሆነበት ምክንያት፣ "በሐዋርያት በመጻፋቸው ነው" ብሏል::ለቀኖና አንዱ መስፈርትም ይህው ነው::

4. **ትምህርተ ሐዋርያት**:— በአንደኛው ምዕት ዓመት መጨረሻ እንዲሁም በሁለተኛው ምዕት ዓመት መጀመሪያ ላይ የቤተ ክርስቲያን የአስተምህሮና የአስተዳደር መጽሐፍ—ዲዳኬ ወይም ትምህርተ ሐዋርያት ምስስለ ወንጌላትን[32] የእግዚአብሔር ቃል ናቸው የሚል ሲሆን፣ ከማቴዎስ ወንጌልን በስፋት እየጠቀሰና እያጣቀሰ ያስተምራል::

5. **ጲሊቃርጶስ** (Polycarp):— የሐዋርያው ዮሐንስ ደቀ መዝሙር እንዲሁም የሰምርኔስ ቤተ ክርስቲያን ሊቀ ጳጳሳት የነበረው

[29] Gary R. Habermas, *Ancient Evidence for the Life of Jesus* (Nashville, TN: Thomas Nelson Publishers, 1984), 65.

[30] Habermas, 66.

[31] Norman Geisler and William Nix, *A General Introduction to the Bible* (Chicago, IL: Moody Press, 1978), 186.

[32] ምስስለ ወንጌላት (synoptic Gospels) የሚባሉት የማቴዎስ፣ የማርቆስና ሉቃስ ወንጌላት ናቸው::

ጲሊቃርጶስ ከምስስለ ወንጌላት ጠቅሶ የጻፈ ሲሆን (በ150 ዓ.ም)፣ እነዚህ ወንጌላት የኢየሱስ ቃሎች ናቸው ብሎአል[33]::

6. **ሔሬኔዎስ** (Irenaeus):— የሐዋርያው ዮሐንስ ደቀ መዝሙር ከነበረው ከጲሊቃርጶስ የተማረ እንዲሁም የልዮን ቤተ ክርስቲያን ሊቀ ጳጳሳት የነበረው ሔሬኔዎስ፣ ከሃያ ሰባቱ የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት ውስጥ ሃያ ሦስቱን መጻሕፍት እየጠቀሰ ጽፎአል(170 ዓ.ም ገደማ):: ሔሬኔዎስ በጽሑፉ ያልጠቀሰው፣ የፊልሞናን፣ የያዕቆብን፣ የ2 ጴጥሮስንና የ3 ዮሐንስን መልእክቶች ብቻ ነው[34]:: እንዲሁም ቤተ ክርስቲያን አራት ወንጌል ብቻ እንዳላት ነበር ግን መናፍቃን በርካታ ወንጌላት እንዳላቸው ጽፎአል::

7. **የሙራቶሪያን ብጥስጣሽ ጽሑፍ** (The Muratorian Fragment):— 175 ዓ.ም ገደማ እንደ ተጻፈ የሚገመተው የሙራቶሪያን ብጥስጣሽ ጽሑፍ፣ አራቱን ወንጌላት ያካተተ ሲሆን፣ ከሃያ ሰባቱ የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት ሃያ ሦስቱን ዘርዝሮአል::

8. **የሮማው ቄሳር ታይቲያን** በ170 ዓ.ም ላይ፣ አራቱን ወንጌላት በአንድ ላይ በማጣመር የኢየሱስን ታሪክ የሚተርኩ አንድ መጽሐፍ አድርጎ ለማውጣት ያካሄደው ጥረት ሊሰምር ያልቻለው፣ ወንጌላቱ በቤተ ክርስቲያን ከፍተኛ ተቀባይነት ስለነበራቸው እንደ ሆነ ታሪክ ይነግረናል::

9. **አርጌንስ**:— በሦስተኛው መቶ ክፍለ ዘመን መጀመሪያ ላይ፣ የሉቃስ ወንጌልን ለመስበክ ባዘጋጀው ጽሑፍ ላይ በሉቃስ ወንጌል ላይ የሰጠው አስተያየት እንደ ቶማስ ወንጌል ያሉ መጻሕፍት በቤተ ክርስቲያን ተቀባይነት ያላገኙት በቤተ ክርስቲያን እንደ ሥልጣናዊ ቃል ስለማይታዩ እንደ ሆነ ገልጾአል::

ከዚህ የምንገነዘመው ቁም ነገር፣ ከ95 ዓ.ም እስከ 170 ዓ.ም ባሉት ጊዜያት የተጻፉ ተአማኒነት ያላቸው ጥንታውያን ጽሑፎች፣ የኢየሱስን ትክክልኛ ቃል የያዙት አራቱ ወንጌላት ብቻ እንደ ሆኑ የሚያስገነዝበን ነው:: ስለዚህ ታሪክ

[33] Geisler and Nix, 190.

[34] ዝኒ ከማሁ::

ኋላ ከመጡት ከኖስቲኮች መጽሐፍ ጋር ሳይሆን፣ ቀኖናዊ ከሆኑት ከአራቱ ወንጌላት ጋር ብቻ ይቆማል።

6. የኖስቲክ ወንጌላት ተአማኒነት አላቸውን?

- "የናግ ሐማዲ ወንጌላት፣ 'ዘመናዊው መጽሐፍ ቅዱስ የፈጠራ ድርሳን እንደ ሆነ ይፋ የሚያደርጉ ናቸው'" (ገጽ 234)
- "የናግ ሐማዲ ጥቅሎች፣ 'እጅግ ጥንታውያን የሆኑ ክርስቲያናዊ ጽሑፎች ናቸው'" (ገጽ 245)
- "ለታሪክ ሊቃውንት የሚያስደስታቸው ጉዳይ...ቆስጠንጢኖስ ሊያጠፉቸው የሞከራቸው አንደንድ ሰነዶች መገኘት መጀመራቸው ነው። በ1950 ዎቹ ዓ.ም ላይ፣ የሙት ባህር ጥቅል በይሁዳ በረሐዎች፣ ቁምራን በሚባለው ቦታ አቅራቢያ በአንድ ዋሻ ውስጥ ተደብቆ ተገኝቶአል" (ገጽ 234)

የማቴዎስ፣ የማርቆስ፣ የሉቃስና የዮሐንስ ወንጌላት፣ "የአምላክ ቃል ናቸው የሚለው ጉዳይ የተወሰነው" በኒቂያ ጉባኤ ላይ ነበርን?—ቀኖና የሚወሰነውስ በጉባኤ ነውን? በፍጹም አልነበረም፣ አይደለምም። እንዲያውም የኒቂያ ጉባኤ በቀኖና ርእስ ጉዳይ ላይም አልመከረም። የክርስቶስን አምላክነት ለመወሰንም የተሰበሰበ ጉባኤ አይደለም—ክርስቶስ አምላክ መሆኑ ቀድሞም የሚታመንበት ጉዳይ ነበርና። በ325 ዓ.ም በኒቂያ የተሰበሰበው ጉባኤ የመወያያ አጀንዳው አርዮስ ክርስቶስን አስመልክቶ የሚያስተምረው ትምህርት እንዴት ይታያል የሚለው ጉዳይ ነበር—ክርስቶስ አምላክ መሆኑን ቀዳሚውን ትምህርት አጽንቶ ቢለያይም።

በአጠቃላይ የኖስቲክ ወንጌላት የክርስቲያን ቀኖና ወገን ናቸው የሚለው የዳን ብራውን አነጋገር አንዳችም ድጋፍ የለውም። በአንጻሩ እጅግ በርካታ የሆኑ ማስረጃዎች ማቴዎስ፣ ማርቆስ፣ ሉቃስና ዮሐንስ ወንጌላት ከመጀመሪያው ጀምሮ በቤተ ክርስቲያን ሙሉ ተቀባይነት አላቸው። ጥንታዊ የሆኑትን የኖስቲክ ወንጌላት በአሁኖቹ ወንጌላት የቀየረው ንጉሥ ቆስጠንጢኖስ ነው የሚለው የዳን ብራውን ንግግር አንዳችም የታሪክ ድጋፍ የሌለው ነው። ክርስቲያኖች፣ ከመጀመሪያዎቹ ዓመታት ጀምሮ የሐሳዊ ወንጌላት ጉዳይ ያሳስባቸው ነበር። ለምሳሌ ሔሬኔዎስ ኑፋቄን መዋጋት (Against Heresies)

በሚል ርእስ ባዘጋጀው መጽሐፉ እንዲህ ሲል ጽፎአል፣ "ለቍጥር የሚታክቱ አዋልድ መጻሕፍት እንዲሁም ሐሰተኛ ጽሑፎች አሉ፤ እነዚህን ሐሰተኛ መጻሕፍት ያዘጋጁት መናፍቃን ሲሆኑ፣ ያዘጋጁበትም ምክንያት ሞኞችን ሆን ብለው ለማደናገር ነው"[35]። በ1945 ዓ.ም ናግ ሐማዲ በተባለው ስፍራ ከተገኙት የኖስቲክ ወንጌሎች መካል አንዱ፣ "የእውነት ወንጌል" በመባል የሚጠራው ነው። ሔሬኔዎስ ይህን ጽሑፍ በተመለከተ እንዲሁ ብሏል፣ "ከሐዋርያት ወንጌል ጋር አንዳችም መጣጣም የሌለው ነው. . . [ኖስቲኮች] 'የእውነት ወንጌል' ብለው ያዘጋጁት ሐዋርያት ከሰጡን ወንጌላት ጋር ፍጹም የማይመሳሰል ስለሆነ. . . ከሐዋርያት ያልተሰጠ ወንጌል እንደ እውነት ወንጌል ሊቈጠር አይችልም"[36] አርጌንስ (ከ185 እስከ 254 ዓ.ም የኖረ ስመ ጥር የቤተ ክርስቲያን አባት)፣ "ቤተ ክርስቲያን አራት ወንጌሎች አሏት፤ መናፍቃን ግን እጅግ ብዙ"[37] ብሎአል።

በአሁኑ ጊዜ የናግ ሐማዲን ስብስቦች በተመለከተ ሦስት ዐይነት ንድፈ ሐሳቦች አሉ። *አንድኛው* ንድፈ ሐሳብ፣ ሴትአውያን ኖስቲኮች በመባል የሚታወቁት የኖስቲክ ክፍሎች፣ ይኖሩ የነበሩት ናግ ሐማዲ በተባለው ስፍራ ስለነበረ፣ ይህ የመጽሐፍ ስብስብ የእነርሱ ቤተ መጻሕፍት ነው የሚለው ነው። በሴትአውያን ኖስቲኮች አመለካከት የአዳም ልጅ ሴት፣ የዕውቀት ብርሃን ያገኙ ኖስቲኮች አባት ነው ተብሎ ይታሰብ ስለነበር፣ ሴት በናግ ሐማዲ ጽሑፎች ላይ ተዘውትሮ ተጠቅሶአል። *ሁለተኛው* ንድፈ ሐሳብ፣ የቤተ መጻሕፍቱ፣ መጻሕፍት የተሰበሰቡት ክርስቲያን በሆኑ ኖስቲክ መነኮሳት ነበር—መነኮሳቱ መናፍቅ[38] ናቸው ተብሎ ከገዳሙ ከመባረራቸው በፊት። መነኮሳት

---

[35] Irenaeus, *Adversus Haereses*, i.20.1.

[36] *The Biblical World*, ed. Charles F. Pfeiffer (Grand Rapids: Baker Book House, 1976), 404-405. በቅንፍ ያለውን አይጨምርም።

[37] *First Homily on Luke;* cited by Yamauchi, *International Standard Bible Encyclopedia* (Grand Rapids: Eerdmans,1980), s.v. "Nag Hammadi," Vol. 3, 182.

[38] "ኑፋቄ" የሚለው ቃል "ነፈቀ" ከሚለው የግእዝ ቃል የወጣ ሲሆን፣ ትርጕሙም አንድን ነገር ለሁለት እስተካከሉ መክፈል፤ ማመንታት ወይም መጠራጠር፡ ግማሹን እምኖ ግማሹን መካድ፤ እምነተ ሰንካላ ወይም ከሓዲ መሆን ማለት ነው። ቤተ ክርስቲያን "ኑፋቄ" የሚለውን ቃል የምትጠቀምበት፣ የክርስትናን መሠረተ እምነት የሚክደውን አስተምህሮ ለማሳየት ሲሆን፣ "መናፍቅ" ማለት ደግሞ፣ ይህን የተሳሳተ ትምህርት የሚያስተምረውን ሰው ነው። የቃሉን ነገረ መለኮታዊና ቋንቋዊ ፍቺ በሰፋት መመርመር ከፈለጉ፣ ተስፋዬ ሮበሌ፡ *ሰበይት መናፍቃን*፡ (አዲስ አበባ፡

መጻሕፍቱን ያሰባሰቧቸው መጻሕፍቱን ጠብቆ ለማቆየት ተፈልጎ ነው:: ሦስተኛው ንድፈ ሐሳብ ደግሞ፣ የቤተ መጻሕፍቱ መጻሕፍት ትክክልኛ በሆኑ/መናፍቃን ባልሆኑ መነኮሳት የተሰበሰበና የኖስቲኮችን ኑፋቄ ለማሳየት ታስቦ የተደራጀ ቤተ መጻሕፍት ነው የሚል ነው:: ያም ሆነ ይህ የዳ ቬንቺ ኮድ መጽሐፍን በተመለከተ መጠየቅ ያለበት መሠረታዊው ጥያቄ ይህ የኖስቲኮች ወንጌል/መጻሕፍት እውነተኛ ነውን? የሚለው ጉዳይ ነው::

እንደ አብዛኞቹ ሊቃውንት እምነት፣ ኖስቲክ ወንጌላት/መጻሕፍት ተኣማኒነት ሊኖራቸው ከማይችልባቸው መሠረታዊው ምክንያቶች መኻል ዋና ዋናዎቹ የሚከተሉት ናቸው 1) እነዚህ ጽሑፎች የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት ከተጻፉ ከብዙ ዓመት በኋላ የተጻፉ መሆናቸው ነው:: ጥንታዊ የሚባለው የኖስቲክ ወንጌል የተጻፈው 150 ዓ.ም ላይ ሲሆን፣ አብዛኞቹ የተጻፉት ደግሞ በሦስተኛውና በአራተኛው መቶ ክፍለ ዘመን ነው:: 2) እነዚህ መጻሕፍት እንደ ተቀኑት የመጽሐፍ ቅዱስ ቀኖናዊ መጻሕፍት እውነተኝነታቸውን ለማረጋገጥ፣ ታሪካዊና መልክዐ ምድራዊ ማስረጃ ሊቀርብላቸው አይችልም [የብሉይና የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት ከታሪክና ከመልክዐ ምድር ሳይንስ ጋር የማይጣረሱ እንዲሁም ለትክክለኝነታቸው የመልክዐ ምድርና የታሪክ ነባራዊ መስፈርት ሊወጣላቸው የሚችሉ ሰነዶች መሆናቸውን ልብ ይሏል፤ ከላይ የፕሮፌሰር ዊልያም ረምሲን ምስክርነት ይመለከቷል]:: 3) እነዚህን የኖስቲክ መጻሕፍት ምንጭ በተመለከተ አንዳችም መረጃ የለም—ማን ጻፋቸው፣ የት ተጻፉ ወዘተ:: 4) በተጨማሪም ለዘብተኛ አቋም ያላቸው የነገረ መለኮት ሊቃውንትን ጨምሮ ሁሉም ምሁራን፣ የቶማስ ወንጌል እንዲሁም የፊልጶስ ወንጌል በመባል የሚጠሩትን ጽሑፎች የጻፉት የመጽሐፍ ቅዱሶቹ ቶማስና ፊልጶስ ናቸው የሚል አንዳችም እምነት የለም—እነዚህ መጻሕፍት የተጻፉት ሐዋርያቱ ከሞቱ ከብዙ መቶ ዓመት በኋላ ነውና::

ሊቃውንቱ እንደሚገልጹት የማቴዎስ፣ የማርቆስ፣ የሉቃስና የዮሐንስ ወንጌሎች የተጻፉት ከ70 ዓ.ም በፊት ነው:: ለዚህ ጉዳይ በርካታ ማስረጃዎች ማቅረብ ቢቻልም አጭሩ ማስረጃ፣ ቤተ መቅደሱም ሆነ እየሩሳሌም በቲቶና በሮማውያን ወታደሮች የፈረሰው በ70 ዓ.ም ላይ ነው:: በዚህ ጊዜ የተካሄደው የሰው ልጆች ጭፍጨፋ በሃያኛው መቶ ክፍለ ዘመን መጀመሪያ ላይ ከታየው የሂትለር የሰብዐውያን ጭፍጨፋ የማይተናነስ እንደ ሆነ የታሪክ ሊቃውንት ያስገነዝባሉ:: ታዲያ ይህ አሠቃቂ ፍጅት በወንጌላቱ ውስጥ ያለመካተቱ

የኢትዮጵያ ቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን የሥነ ጽሑፍ ክፍል፡ 1993 ዓ.ም) 7-16፡ ይመለከቷል::

እንዲሁም በወንጌላቱ የዚህን ዘመን ነባራዊ ሁኔታ የሚያሳይ (ቢያንስ በጥቂቱ/በተዘዋዋሪ) አንዳችም ነገር ያለመገኘቱ እነዚህ መጻሕፍት ከ70 ዓ.ም በፊት እንደ ተጻፉ አመላካች እውነታ ነው::

የኖስቲክ መጻሕፍት ክርስቲያናዊ ጽሑፎች አይደሉም ከምንልባቸው ምክንያቶች መኻል አንዱ፣ የኖስቲኮች አስተምህሮ ከክርስትና መሠረተ እምነት ጋር ያለመመሳሰሉ ብቻ ሳይሆን፣ በእጅጉ ስለሚቃረን ነው፡ ለምሳሌ የኖስቲኮች አስተምህሮ የሚከተሉትን ክርስቲያናዊ ትምህርቶች አይቀበልም፡

1. የኖስቲክ መጻሕፍት ኢየሱስ ለደቀ መዛሙርቱ ያስተማራቸውን ትምህርቶች በምስጢር እንዲጠብቁት እንዳዘዛቸው የሚገልጽ ሲሆን፣ የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት ግን ኢየሱስ ያስተማራቸውን ትምህርቶች በሙሉ፣ ለሰው ልጆች ሁሉ እንዲያስተምሩ እንዳዘዛቸው ይገልጻሉ:: ለምሳሌ የቶማስ ወንጌል በመባል የሚጠራው የኖስቲኮች ወንጌል፣ "እነዚህ ሕያው የሆነው ኢየሱስ በምስጢር እንዲጠበቁ ያዘዛቸው አባባሎች ናቸው..."[39] ይላል:: የዮሐንስ አቡ ቀለምሲስ (The Apocryphon of John) የተባለው የኖስቲካች መጽሐፍ፣ የኢየሱስን ማስጠንቀቂያ ችላ በማለት፣ ኢየሱስ ያስተማረውን ትምህርት ለሦስተኛ ወገን የሚያስተላልፍ ሰው ከፍተኛ ርግማን እንደሚጠብቀው እንዲህ ሲል ይገልጻል፣ "እነዚህን ነገሮች በስጦታ፣ በእንጀራ፣ በመጠጥ፣ ወይም ወይም በልብስ የሚለውጥ ሰው የተረገመ ይሁን"[40]:: እንዲሁም ይህ ጽሑፍ፣ ኢየሱስ በዮሐንስ በኩል ያስተላለፈውን መልእክት ምስጢራዊ በሆነ ቦታ እንዲሸሸገው እንደ ታዘዘ ያስተምራል:: ታዲያ እነዚህ ጽሑፎች ኢየሱስ በተራራው ስብከቱ ላይ ካዘዛቸው ትእዛዛቱ ጋር አብረው የሚሄዱ ናቸውን? በተለይ ኢየሱስ ክርስቶስ በማቴዎስ ወንጌል 28÷19 ላይ ያዘዘው ታላቅ ትእዛዝ፣ የክርስትና መሠረተ እምነት ነው:: ይህም ትእዛዝ እውን ይሆን ዘንድ፣ ኢየሱስ ለደቀ መዛሙርቱ የመንፈስ ቅዱስ ኀይል እንደሚያስፈልጋቸው፤ ከመንፈስ ቅዱስ ኀይልም የተነሣ ይህን ትእዛዝ በሙሉ ድፍረት ለዓለም ሁሉ እንደሚያውጁ ቃል ገብቶላቸው እንደ ነበር ልብ ይሏል (ሐዋርያት ሥራ 1÷8):: በርግጥም የሐዲስ ኪዳኑ ኢየሱስ የምሥራቹን ቃል ሰዎች ሁሉ እንዲሰሙት

[39] *The Nag Hammadi Library,* ed. James M. Robinson (San Francisco: Harper & Row Publishers, 1978), 118.

[40] John Dart, *Jesus of Heresy and History: The Discovery and Meaning of the Nag Hammadi Gnostic Library* (San Francisco: Harper & Row, 1988), 15.

ሰምተውም በሰሙት የምሥራች ቃል የዘላለም ሕይወት እንዲያገኙ ከፍተኛ የሆነ ፍላጎት አለው::

2. የሚከተሉት የኖስቲኮች ትምህርት ከክርስትና አስተምህሮ ጋር አንዳችም መጋጠም የለውም:: ለምሳሌ (1) ኖስቲኮች ቍስ አካል እርኩስ ነው መንፈስ ግን ቅዱስ ነው የሚለው ትምህርታቸው፣ (2) ኖስቲኮች የሰዎች ነፍስ በሰዎች ቍስ አካል ውስጥ እስረኛ ሆና ነው ያለችው፣ ነፍስ ይህንን እስር የምታመልጠው አካል በሚሞትበት ጊዜ ነው:: (3) ትንሣኤ ሙታን የአካል ሳይሆን የመንፈስ ነው[41] (4) የኖስቲኮች ወንጌል ድነት በዕውቀት ብዛት እንደሚገኝ ሲገልጽ፣ የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት ግን ኢየሱስን ክርስቶስን በማመን ብቻ እንደሚገኝ ያስረዳሉ (ለምሳሌ ዮሐንስ 3÷16:18፤ 11÷25):: (5) እንደ ኖስቲኮች ወንጌል ኢየሱስ፣ "ምስጢራዊ ዕውቀትን" የሚሰጥ ሲሆን፣ ቀኖናዊ እንደ ሆኑት የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት ደግሞ ኢየሱስ የዘላለምን ሕይወት እንደሚሰጥ አዳኝ አድርገው ነው ያቀረቡት፤ ለምሳሌ የሚከተለውን ክፍል ከኖስቲኮች ወንጌል ጋር ያነጻጽሯል:— ማቴዎስ 16÷15-16 ላይ ኢየሱስ ደቀ መዛሙርቱን፣ "እናንተስ እኔን ማን እንደ ሆንሁ ትላላችሁ? አላቸው:: ስምዖን ጴጥሮስም መልሶ አንተ ክርስቶስ የሕያው እግዚአብሔር ልጅ ነህ አለ" የሚለውን ክፍል የቶማስ ወንጌል በመባል የሚታወቀው የኖስቲኮች መጽሐፍ፣ "ኢየሱስ ለደቀ መዛሙርቱ፣ ከአንድ ነገር ጋር አነጻጽራችሁኝ ማንነቴን ንገሩኝ አላቸው፤ ስምዖን ጴጥሮስም መልሶ አንተ እንደ ጻድቃን መላእክት ነህ አለው'፤ ማቴዎስም፣ 'አንተ እንደ ጠቢባኖቹ ፈላስፎች ነህ አለው' ቶማስም መልሶ፣ 'ጌታ ሆይ ማንን እንደምትመስል ለመናገር አንደበቴ ንጽሕ አይደለም አለው':: ኢየሱስም፣ እኔ የእናንተ ጌታ አይደለሁም፤ ምክንያቱም እናንተ ጠጪዎች ናችሁ፤ ከሚያሰክሩ ምንጮች የሚበቃችሁን ያህል በመጠጣት ትሰክራላችሁ አላቸው':: ከዚያም [ቶማስን] ወደ ውጪ በማውጣት ሦስት ነገሮችን ነገረው፤ ቶማስም ወደ ባልንጀሮቹ ሲመለስ፣ 'ኢየሱስ የነገረህ ነገር ምንድን ነው ሲሉ ጠየቁት?' ቶማስም እንዲህ ሲል መለሰላቸው፣ 'ከነገረኝ ነገሮች መካል አንዱን እንኳ ብነግራችሁ ድንጋይ አንሥታችሁ

[41] ለተጨማሪ ማብራሪያ የሚከተሉትን መጻሕፍት ይመለከታል ተስፋዬ ሮበሌ፤ የይሖዋ ምስክሮችና አስተምህሮአቸው በቃለ እግዚአብሔር ሲመዘን (አዲስ አበባ፤ ራዕይ መጻሕፍት መደብር፤ 1991 ዓ.ም), 92-104:: Gary R. Habermas, *Ancient Evidence for the life of Jesus* (Nashville,: Thomas Nelson Publishers, 1984).

ትወግሩኛላችሁ፤ እሳትም ከድንጋዮቹ ውስጥ በመውጣት ትበላችኋለች'" [42] (6) የኖስቲኮች ወንጌል ["የእውነት ወንጌል" በመባል የሚጠራውም ሆነ "የፊልጶስ ወንጌል"] የኢየሱስ ክርስቶስን፣ ሕማማት/የመስቀል ሞት አይዘግቡም፤ ለቀኖናዊ መጻሕፍትም ሆነ ለክርስትና እምነት የክርስቶስ የመስቀል ሞት እጅግ መሠረታዊ ትምህርት ነው:: (7) ኖስቲኮችም ሆኑ የኖስቲኮች ወንጌል የኀጢአትን መኖር ይክዳል (ከሚከተለው ክፍል ጋር ያነጻጽሩ 1ዮሐንስ 1÷5–10):: (8) ኖስቲኮችም ሆኑ የኖስቲክ መጻሕፍት ወንጌል ኢየሱስ ፍጹም/ሙሉ በሙሉ ሰው መሆኑን ይክዳል (ከ1ዮሐንስ 4÷2 ጋር ያነጻጽሩ):: (9) የኖስቲኮች ወንጌል የትኪ ሞት አስፈላጊ መሆኑን አይቀበልም (ከ1ዮሐንስ 2÷1–2 ጋር ያነጻጽሩ):: (10) ኖስቲኮች ነባራዊ የሆነ እውነት እንዳለ አይቀበሉም ወይም እውነት ፍጹማዊ ሳትሆን አንጻራዊ ነች ይላሉ:: (11) እውነት በተሞክሮና በግል ፍላጎት ትወሰናለች::

በአጠቃላይ ከእነዚህ ነገሮች የምንማረው ቍም ነገር የኖስቲኮቹ ወንጌልና በክርስቲያናዊ ትምህርት መካከል አንዳችም ስምምነት እንደሌለ ነው:: ስለዚህ የሐዋርያቱ ትምህርትና የኖስቲኮች ወንጌል አንድ ዐይነት ነው ማለት በፍጹም አይቻልም:: ሐዋርያቱም ሆኑ ኢየሱስ ይህ መሰል አስተሳሰብ አልነበራቸውም፤ ይህ ዐይነቱንም ትምህርት አላስተማሩም::

7. እስከ አራተኛው መቶ ክፍለ ዘመን ድረስ ኢየሱስ ክርስቶስ አምላክ እንደ ሆነ አይታመንም ነበርን?

- "በአብዛኛው አባቶቻችን ስለ ኢየሱስ ያስተማሩን ነገር ሐሰት ነው" (ገጽ 235)
- "ኢየሱስ [እንደ ማንኛውም ሰው] ሟች የሆነ ነቢይ ነበር" (ገጽ 235 በቅንፍ ያለውን አይጨምርም)
- "ኢየሱስ [እንደ ማንኛውም ሰው] ሟች የሆነ ነቢይ . . . ታላቅና ኀያል ሰው ነገር ግን ሟች የሆነ ሰው ነበር" (ገጽ 233 በቅንፍ ያለውን አይጨምርም)
- "ቆስጠንጢኖስ ኢየሱስን አምላክ ያደረገው ኢየሱስ ከሞተ ከአራት መቶ ዓመት በኋላ ነው" (ገጽ 234)

[42] *The Godpel of Thomas,* Saying 13, Cited in *The Nag Hammadi Library*, p. 119.

- **"እስከ ዛሬ ያሉ፣ በሺህ የሚቈጠሩ መዛግብት ስለ እርሱ ያላቸው የሕይወት ዘገባ [እንደ ማንኛውም] ሟች ሰው እንደ ነበረ የሚያስረዱ ናቸው"** (ገጽ 234 በቅንፍ ያለውን አይጨምርም)
- **"ኢየሱስ 'የእግዚአብሔር ልጅ' ተደርጎ መታመን የተጀመረው በኒቂያ ጉባኤ በድምፅ ብልጫ ካለፈ በኋላ ነው፤ የድምፅ ብልጫውም ከተቃራኒው ወገን በጥቂት የበለጠ ነበረ"** (ገጽ 233)

ኢየሱስ ክርስቶስ አምላክ ተደርጎ መታመን የጀመረው ከአራተኛው መቶ ክፍለ ዘመን በኋላ ነው የሚለው የዳን ብራውን ንግግር ፍጽም ስሕተት ነው:: የአዲስ ኪዳን ጸሓፊያን ራሳቸው ኢየሱስ ክርስቶስ አምላክ ነው ሲሉ በጽሑፎቻቸው የገለጹት በአንደኛው መቶ ክፍለ ዘመን ውስጥ ነው (የአዲስ ኪዳን መጻሕፍት ተጽፈው የተጠናቀቁት እስከ አንደኛው መቶ ክፍለ ዘመን መጨረሻ እንደ ሆነ ልብ ይሏል)::

ለምሳሌ ሐዋርያው ጳውሎስ፣ "ሁሉ ነገር በእርሱ ተፈጥሮአል፤ በሰማይና በምድር ያሉ፣ የሚታዩና የማይታዩ፣ ዙፋናት ቢሆኑ ወይም ኀይላት፣ ገዦች ቢሆኑ ወይም ባለ ሥልጣናት፣ ሁሉም ነገር በእርሱና ለእርሱ ተፈጥሮአል" (ቈላስይስ 1÷16)

ሐዋርያው ጳውሎስ፣ "ከዕብራውያንም ዕብራዊ" ነው (ፊልጵስዩስ 3÷5) እንዲሁም ስመ ጥር የብሉይ ኪዳን ሊቅ ነው:: ሐዋርያው በመንፈስ ቅዱስ መሪነት ቈላስይስ 1÷16 የጻፈው ብሉያት ዓለማትን የፈጠረው ያህዌ/እግዚአብሔር ነው የሚለውን ጕዳይ ጠንቅቆ እያወቀ ነው፣ "ሁሉን ነገር የፈጠርሁ፣ ብቻዬን ሰማያትን የዘረጋሁ፣ ምድርን ያንጣለልሁ፣ እኔ እግዚአብሔር ነኝ" (ኢሳይያስ 44÷24):: ከዚህ የምንማረው እውነት ሐዋርያው፣ የኢየሱስ ክርስቶስን ፍጹም አምላክነት እያወጀ ነው:: ልክ እንደዚሁ ሁሉ ሐዋርያው ዮሐንስም፣ "ሁሉ ነገር በእርሱ ተፈጥሮአል፡ ከተፈጠረው ሁሉ ያለ እርሱ የተፈጠረ ምንም የለም" (ዮሐንስ 1÷3) ይለናል::

መዝሙር 102÷25-27 ላይ ያህዌ/እግዚአብሔርን፣ "አንተ ከጥንት ምድርን መሠረትህ፡ ሰማያትም የእጆችህ ሥራ ናቸው:: እነርሱ ይጠፋሉ፤ አንተ ግን ጸንተህ ትኖራለህ፡ እነርሱም ወዲያ ይጣላሉ:: አንተ ግን ያው አንተ ነህ፡ ዓመቶችህም ከቶ አያልቁም" ይላል:: ይህ ክፍል በዕብራውያን 1÷10-12 ላይ ለኢየሱስ ክርስቶስ ተጠቅሶ መገኘቱ፣ የዕብራውያን ጸሓፊ የኢየሱስ ክርስቶስን አምላክነት እንደሚያምን የሚያመለክት ነው—ብሉያት ዓለማት በቀጥታ

ያለአንዳች (ወኪል ፈጣሪ) በእግዚአብሔር አብ እንደ ተፈጠሩ ሲናገሩ፣ ሐዲሳት ደግሞ ዓለማትን በቀጥታ የፈጠረው ኢየሱስ ክርስቶስ ነው ይሉናል::

የኢየሱስ ክርስቶስን የድነት ሥራ ከብሉይ ኪዳን አስተምህሮ ጋር ስናነጻጽረው ኢየሱስ አምላክ መሆኑን ያሳያል:: በብሉይ ኪዳን ያህዌ ራሱ፣ "እኔ፣ እኔ እግዚአብሔር ነኝ፤ ከእኔም ሌላ የሚያድን የለም" (ኢሳይያስ 43÷11) ይላል:: በሐዲስ ኪዳን ደግሞ የእግዚአብሔር ሕዝቦችን የሚያድነው ኢየሱስ ክርስቶስ እንደ ሆነ በተደጋጋሚነት ይገልጻል፣ "ይህም የተባረከ ተስፋችን የሆነውን የታላቁ የአምላካችንንና የአዳኛችንን የኢየሱስ ክርስቶስን ክብር መገለጥ በመጠባበቅ ነው" (ቲቶ 2÷13) ከዚህ የምንማረው እውነት አብ አምላክ እንደ ሆነው ሁሉ፣ ኢየሱስ ክርስቶስም አምላክ መሆኑን ነው:: ይህ ዘገባ የቀረበልን ደግሞ ቈስጠንጢኖስ ከመወለዱ፣ የኒቂያ ጉባኤ ከመካሄዱ ከብዙ መቶ ዓመታት በፊት እንደ ሆነ ልብ ይሏል::

በኢሳይያስ 6÷1-5 ላይ ነቢዩ ኢሳይያስ ስላየው ራእይ ይዘት ይገልጻል፤ ይኸውም "ያህዌ ከፍ ባለና በከበረ ዙፋን ላይ ተቀምጦ" (ቍጥር 1):: ሱራፌል በመባል የሚታወቁት የእግዚአብሔር መላእክት፣ "'ቅዱስ፣ ቅዱስ፣ ቅዱስ የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር፤ ምድር ሁሉ በክብሩ ተሞልታለች' ይሉ ነበር" (ቍጥር 3):: እንዲሁም ኢሳይያስ ያህዌ ስለ ራሱ ያለውን እንዲ ሲል ዘግቦልናል፣ "እኔ እግዚአብሔር ነኝ፤ ስሜም ይህ ነው፤ ክብሬን ለሌላ፣ ምስጋናዬንም ለጣዖት አልሰጥም" (ኢሳይያስ 42÷8):: ከብዙ ዓመት በኋላ ሐዋርያው ዮሐንስ በመንፈስ ቅዱስ መሪነት የተረዳው፣ "ኢሳይያስ ይህን የየው የኢየሱስን ክብር ስላየ ነው" (ዮሐንስ 12÷41):: ኢየሱስ አምላካዊ ክብር ያለው አምላክ ነው::

ይህ ብቻ አይደለም፤ በብሉይ ኪዳን ያህዌ ብቻ የሚያከናውናቸውን ተግባራት፣ በአዲስ ኪዳን ኢየሱስ ሊያከናውናቸው እንደሚችል ተገልጾአል፤ ለምሳሌ በመዝሙር 119 ላይ እግዚአብሔር ብቻ ሕይወትን እንደሚሰጥ ተደጋግሞ ተገልጾአል:: በአዲስ ኪዳን ኢየሱስ ይህን የማድረግ ኀይል እንዳለው ተናግሮአል፣ "ምክንያቱም አብ ሙታንን እንደሚያስነሣ፣ ሕይወትንም እንደሚሰጥ፣ ወልድም ደግሞ ለሚፈቅደው ሁሉ ሕይወትን ይሰጣል" (ዮሐንስ 5÷21):: ኢየሱስ፣ ለአልዓዛር እኅት ለማርታ "እንዲህ አላት፤ ትንሣኤና ሕይወት እኔ ነኝ፤ በእኔ የሚያምን ቢሞት እንኳ በሕይወት ይኖራል" (ዮሐንስ 11÷25) ይህንኑ ሐቅ የሚያጸና ነው::

በብሉይ ኪዳን የእግዚአብሔር ድምፅ፣ "ድምፁ እንደ ባሕር ሞገድ ድምፅ ነበር" (ሕዝቅኤል 43÷2) ይለናል:: ልክ እንደዚሁ ሁሉ፣ አሁን በሙሉ ክብሩ ያለው ኢየሱስ፣ "ድምፁም እንደ ብዙ ወራጅ ውሃ ድምፅ ነበር" (ራእይ 1÷15) ይለናል:: ለያህዌ እውነት የሆነው ሁሉ ለኢየሱስ ክርስቶስም እውነት መሆኑ ኢየሱስ ፍጹም አምላክ ነው እንድንል የሚያደርገን ነው:: በብሉይ ኪዳን እግዚአብሔር ዘላለማዊ ብርሃን እንደ ሆነና ፀሐይን፣ ጨረቃንና ከዋክብትን እንደሚያስረጃቸው ይገልጻል፣ "ከእንግዲህ በቀን የፀሐይ ብርሃን አያስፈልግሽም፥ በሌሊትም የጨረቃ ብርሃን አያበራልሽም፤ እግዚአብሔር የዘላለም ብርሃን፣ አምላክሽም ክብርሽ ይሆናልና:: ፀሐይሽ ከእንግዲህ አትጠልቅም፤ ጨረቃሽም ብርሃን መስጠቷን አታቋርጥም፤ እግዚአብሔር የዘላለም ብርሃንሽ ይሆናል፥ የሐዘንሽም ቀን ያከትማል" (ኢሳይያስ 60÷19-20) ይለናል:: ኢየሱስ ክርስቶስም የቅዱሳን ከተማ በሆነችውና ወደ ፊት በምትመጣዋ ዘላለማዊት ከተማ፣ "የእግዚአብሔር ክብር ብርሃን ስለ ሚሰጣትና በጉም መብራቷ ስለ ሆነ፣ ከተማዋ ፀሐይ ወይም ጨረቃ እንዲያበሩላት አያስፈልጋትም" (ራእይ 21÷23) ይለናል[43]::

ኢየሱስ ክርስቶስ ስግደትን ተቀብሏል:: ከቶማስ (ዮሐንስ 20÷28)፣ ከመላእክት (ዕብራውያን 1÷6)፣ ከጠቢባን (ማቴዎስ 2÷11)፣ ከለምጻም (ማቴዎስ 1÷6)፣ ከሹሙ (ማቴዎስ 9÷18)፣ ከዐይነ ስውሩ (ዮሐንስ 9÷38)፣ ከከነዓናዊቷ ሴት (ማቴዎስ 15÷25)፣ ከመግደላዊት ማርያም (ማቴዎስ 28÷9)፣ ከደቀ መዛሙርቱ (ማቴዎስ 28÷17):: በአማርኛው ስግደት ተብሎ የተተረጐመው ቃል በግሪኩ ፕሩስኩኖ የሚለው ነው:: ይህም ለእግዚአብሔር የሚቀርበው ዐይነት ስግደት እንደ ሆነ ልብ ይሏል::

ጳውሎስና በርናባስ በልስጥራና በደርቤ በሚያገለግሉበት ጊዜ፣ "ከተወለደ ጀምሮ ፈጽሞ በእግሩ ሂዶ የማያውቅ ሽባ ሰው" በእግዚአብሔር ተኣምራዊ አሠራር ይፈወሳል፤ "ሕዝቡም ጳውሎስ ያደረገውን ባዩ ጊዜ. . . 'አማልክት በሰው ተመስለው ወደ እኛ ወርደዋል!' ብለው ጮኹ" (ሐዋርያት ሥራ 14÷8:11):: ጳውሎስና በርናባስ ሕዝቡ ሊያመልካቸው/ሊሠዋላቸው እንደ ተዘጋጀ ሲረዱ፣ "ልብሳቸውን ቀደው ወደ ሕዝቡ መካከል ሮጡ፤ ድምፃቸውንም ከፍ አድርገው እንዲህ አሉ፤ 'እናንት ሰዎች፤ ለምን ይህን ታደርጋላችሁ? እኛም እኮ እንደ እናንተው ሰዎች ነን:: እናንተም ደግሞ ከዚህ ከንቱ ነገር ርቃችሁ ሰማይንና ምድርን፣ ባሕርንም በውስጣቸውም የሚኖሩትን

[43] ለበለጠ ንጽጽር በዚህ መጽሐፍ መጨረሻ ላይ አባሪ 2 ይመለከቷል::

ሁሉ ወደ ፈጠረ ወደ ሕያው እግዚአብሔር እንድትመለሱ ወንጌልን እንሰብክላችኋለን'" (ቍጥር 14 -15) አሏቸው:: ጴጥሮስም፣ ቆርኔሌዎስ የተባለ የሮማ ወታደር፣ "እግሩ ላይ ወድቆ ሰገደለት:: ጴጥሮስ ግን፣ 'እኔም እንዳንተው ሰው ነኝና ተነሥ!' ብሎ አስነሣው" (ሐዋርያት ሥራ 10÷25-26):: በዚህ ቦታ ሰዎቹ ሊሰግዱላቸው/ሊያመልኳቸው ሲዘጋጁ፣ ሐዋርያቱ ትልቅ ለሆነው ለእንዲህ ዐይነቱ ስሕተት ፈጣን የሆነ የእርምት እርምጃ ሲወስዱበት እንመለከታለን::

ብሉያትም ሆኑ ሐዲሳት፣ ስግደት የሚቀርበው ለእግዚአብሔር *ብቻ* እንደ ሆነ ያስተምራሉ (ለምሳሌ ዘፀአት 34÷14፤ ዘዳግም 6÷13፤ ማቴዎስ 4÷10):: ነገር ግን ከላይ ባየናቸው ክፍሎች፣ ኢየሱስ ከጳውሎስና ከበርናባስ ተቃራኒ በሆነ መልኩ፣ ሰዎች ሲሰግዱለት፣ ስግደታቸውን ሲቀበል እንዲያውም በመስገዳቸው ሲያበረታታቸው እንመለከታለን:: ይህ ሁኔታ ደግሞ የተከሠተው፣ ከቆስጠንጢኖስም ሆነ ከኒቂያ ጉባኤ ከመካሄዱ ከብዙ መቶ ዓመታት በፊት ነው::

የኢየሱስ ክርስቶስ ሐዋርያት፣ በቀጥታ ኢየሱስ አምላክ ነው ያሉባቸውን ጥቂት ቦታዎች በአጭሩ ወደ መቃኘቱ ደግሞ እንዝለቅ[44]:—

ሐዋርያው ጳውሎስ (50ዎቹ እስከ 60ዎቹ ዓ.ም)

- **ሮሜ 9÷5፤** "አባቶችም የእነርሱ ናቸው፤ ክርስቶስም በሥጋ የትውልድ ሐረጉ ሚቈጠረው ከእርሱ ነው፤ እርሱም፣ ከሁሉ በላይ የሆነ ለዘላለም የተመሰገነ አምላክ ነው፤ አሜን"
- **ሐዋርያት ሥራ 20÷28፤** "በገዛ ደሙ የዋጃትን የእግዚአብሔርን ቤተ ክርስቲያን ጠብቁ":: ሐዋርያው ቤተ ክርስቲያንን በደሙ የገዛት ኢየሱስ እግዚአብሔር እንደ ሆነ ይገልጻል::
- **ቲቶ 2÷13፤** "ይህም የተባረከ ተስፋችን የሆነውን የታላቁን የአምላካችንንና የአዳኛችንን የኢየሱስ ክርስቶስን ክብር መገለጥ በመጠባበቅ ነው"
- **ፊልጵስዩስ 2÷6-7፤** "እርሱ በባሕርዩ አምላክ ሆኖ ሳለ፣ ከእግዚአብሔር ጋር መተካከልን ሊለቀው እንደ ማይገባ አድርጎ አልቈጠረውም፤ ነገር ግን የባሪያን መልክ ይዞ፣ በሰውም አምሳል ተገኝቶ፣ ራሱን ዝቅ አደረገ፤ እስከ ሞት ፣ ያውም በመስቀል ላይ እስከ መሞት ድረስ ታዛዥ ሆነ"

[44] ኢየሱስ አምላክ ነው የሚለውን ጉዳይ በበለጠ መመርመር ከፈለጉ አባሪ 1 ይመለከቷል::

- **ቈላስይስ** 2÷9፤ "የመለኮት ሙላት ሁሉ በአካል በእርሱ ይኖራልና"

ሐዋርያው ዮሐንስ (80ዎቹ እስከ 90ዎቹ ዓ.ም)

- **ዮሐንስ** 1÷1፤ "በመጀመሪያ ቃል ነበረ፥ ቃልም ከእግዚአብሔር ጋር ነበረ፤ ቃልም እግዚአብሔር ነበረ"
- **ዮሐንስ** 10÷30፤ "እኔና አብ አንድ ነን"
- **ዮሐንስ** 5÷18፤ "እንግዲህ አይሁድ፣ ኢየሱስ ሰንበትን ስለ ሻረ ብቻ ሳይሆን፣ እግዚአብሔርን አባቱ በማድረግ፣ ራሱን ከእግዚአብሔር እኩል በማድረጉ፣ ሊገድሉት አጥብቀው ይፈልጉት ነበር "
- **1ዮሐንስ** 5÷20፤ "የእግዚአብሔር ልጅ እንደ መጣ፣ እውነተኛ የሆነውን እርሱን እንድናውቅ ማስተዋልን እንደ ሰጠን እናውቃለን፤ እኛም እውነተኛ በሆነው በልጁ በኢየሱስ ክርስቶስ አለን። እርሱ እውነተኛ አምላክና የዘላለም ሕይወት ነው"
- **ራእይ** 1÷17፤ "ባየሁት ጊዜ እንደ ሞተ ሰው ሆኜ በእግሩ ሥር ወደቅሁ። እርሱም ቀኝ እጁን በላዬ ጭኖ እንዲህ አለኝ፣ 'አትፍራ፤ የመጀመሪያውም የመጨረሻውም እኔ ነኝ'"
- **ራእይ** 22÷12-13፤ "እነሆ፥ ቶሎ እመጣለሁ፤ ዋጋዬ በእኔ ዘንድ አለ፤ ለእያንዳንዱም እንደ ሥራው መጠን እከፍለዋለሁ። አልፋና ዖሜጋ፣ ፊተኛውና ኋለኛው፣ መጀመሪያውና መጨረሻው እኔ ነኝ"

የዕብራውያን መልእክት ጸሓፊ (በ60ዎቹ ዓ.ም)

- **ዕብራውያን** 1÷3፤ "እርሱ የእግዚአብሔር ክብር ነጸብራቅና የባሕርዩ ትክክለኛ ምሳሌ ሆኖ፣ በኀያል ቃሉ ሁሉን ደግፎ ይዞአል፤ የኀጢአት መንጻት ካስገኘ በኋላ በሰማያት በግርማው ቀኝ ተቀመጠ"
- **ዕብራውያን** 1÷6፤ "ደግሞም እግዚአብሔር በኵሩን ወደ ዓለም ሲያስገባ፣ የእግዚአብሔር መላእክት ሁሉ ይስገዱለት"
- **ዕብራውያን** 1÷8፤ "ስለ ልጁ ግን እንዲህ ይላል፥ አምላክ ሆይ፤ ዙፋንህ ከዘላለም እስከ ዘላለም ጸንቶ ይኖራል"

ሐዋርያው ጴጥሮስ (በ60ዎቹ ዓ.ም)

- **2ጴጥሮስ** 1÷1፤ "በአምላካችንና በአዳኛችን በኢየሱስ ክርስቶስ ጽድቅ በኩል እንደ ተቀበልነው ዐይነት ክቡር እምነት ለተቀበሉት"
- **ማቴዎስ** 16÷16፤ "ስምዖን ጴጥሮስም፣ 'አንተ ክርስቶስ የሕያው እግዚአብሔር ልጅ ነህ' በማለት መለሰ"

ሐዋርያው ቶማስ

- **ዮሐንስ** 20÷28፤ "ቶማስም፣ 'ጌታዬ፤ አምላኬም!' አለው"

ሐዋርያው ማቴዎስ (በ60ዎቹ ዓ.ም)

- **ማቴዎስ** 1÷23፤ "'እነሆ፥ ድንግል ትፀንሳለች፤ ወንድ ልጅም ትወልዳለች፤ ስሙንም አማኑኤል ይሉታል፤' ትርጕሙም፣ 'እግዚአብሔር ከእኛ ጋር' ማለት ነው"

ሐሰተኛ ትምህርቶች በሚነሡበት ጊዜ ሁሉ ትምህርቶቹን በመመርመር መጽሐፍ ቅዱሳዊ ምላሽ መስጠት የተለመደ የቤተ ክርስቲያን አሠራር ነበር። ለምሳሌ በሐዋርያት ሥራ 15 ላይ ሐዋርያቱ በወቅቱ የተነሣውን የአስተምህሮ ልዩነት ለመመርመር በእየሩሳሌም ተሰብስበው ነበር። ልክ እንደዚሁ ሁሉ በቤተ ክርስቲያን ታሪክም ውስጥ በርካታ ጉባኤዎች ተካሂደዋል፤ በተለይ በ325 ዓ.ም የተካሄደው የኒቂያ ጉባኤ[45]፣ በ381 ዓ.ም የተካሄደው የቈስጠንጥኒያ ጉባኤ፣ በ431 ዓ.ም የተካሄደው የኤፌሶን ጉባኤ እንዲሁም በ451 ዓ.ም የተካሄደው የከልቄዶን ጉባኤ በቤተ ክርስቲያን ታሪክ ውስጥ ከፍተኛ ቦታ የሚሰጣቸው ናቸው።

ዳን ብራውን እንደ ሚለው የኒቂያ ጉባኤ የኢየሱስ ክርስቶስን አምላክነት "በድምፅ ብልጫ ለማጽደቅ የተጠራ ጉባኤ" ሳይሆን፣ የእስክንድርያ ቤተ ክርስቲያን አገልጋይ የነበረው አሪዮስ፣ ኢየሱስ ክርስቶስ፣ አምላክ ሳይሆን ፍጡር ነው በማለቱ ምክንያት አርዮስ ያቀረበውን አዲስ ትምህርት ለመመልከት የተሰበሰበ ጉባኤ ነው። የኒቂያ ጉባኤ፣ ብራውን እንደሚለው የኢየሱስ የአምላክ ልጅነት ለማጽደቅ የተሰበሰበ ጉባኤ አይደለም፤ አርዮስም

---

[45] ጉባኤ ኒቂያ በጉርጉሮሳውያኑ የዘመን አቈጣጠር 325 ዓ.ም የተካሄደ፣ ከምሥራቅም ሆነ ከምዕራብ ቤተ ክርስቲያናት የተወከሉ የሚሆኑ ሊቃውንት የተካፈሉበት ታላቅ የቤተ ክርስቲያን ጉባኤ ነው።

ቢሆን ኢየሱስ የእግዚአብሔር ልጅ እንደ ሆነ ያምናል:: ነገር ግን የእግዚአብሔር ልጅ የሆነው ኢየሱስ የጊዜ ጅማሬ አለው የሚለው አቋሙ ነው እንዲወገዝ ያደረገው—ውጉዝ ከመአሪዮስን ልብ ይሏል:: የአርዮስ ትምህት የወደቀውም ዳን ብራውን እንደሚለው በተቀራራቢ ድምፅ ሳይሆን፣ ከታዳሚዎቹ መካከል የአርዮስን አቋም የደገፈው ራሱ አርዮስና በስም ያልተገለጸ ሌላ አንድ ሰው ብቻ ነው::

ዳን ብራውን ብቻ ሳይሆን በርካታ መናፍቃን፣ ክርስቶስ አምላክ ነው የሚለው ትምህርት ከቃለ እግዚአብሔር የተቀዳ ሳይሆን፣ ከጉባኤ ኒቂያ በኋላ የመጣ ባዕድ አስተምህሮ ነው የሚል አመለካከት አላቸው:: ጉባኤ ኒቂያ በሮማው ቄሳር ቈስጠንጢኖስ[46] ተጠርቶ፣ የእስክንድርያ ቤተ ክርስቲያን አለቃ የነበረው አርዮስ፣ "ኢየሱስ ክርስቶስ ከአብ ጋር በሁሉ ነገር ትክክል አይደለም" የሚለውን ትምህርቱን ለመመርመር የተቀመጠ ጉባኤ ነው:: እንደ አርዮስ እምነት፣ ኢየሱስ ክርስቶስ ፍጡር ስለሆነ፣ ኢየሱስ ክርስቶስ ያልነበረበት ዘመን ነበር:: አርዮስ ይህን እምነቱን ለማራመድ በርካታ ደብዳቤዎችን ወደ አብያተ ክርስቲያናቱ ይጽፍ ስለነበር፣ በቆስጠንጢኖስ ግዛተ ዐፄ ከፍተኛ የሆነ ሃይማኖታዊ ልዩነት ተፈጠረ፤ ይህን ልዩነት ለመፍታት ንጉሡ ቆስጠንጢኖስ የኒቂያን ጉባኤ በመጥራት ምሁራኑ በርእሰ ጉዳዩ እንዲመክሩ አደረገ:: ጉባኤው ኢየሱስ አምላክ ነው የሚለውን አቋም ያስተላለፈው 316 ለ2 መሆን ድምፅ እንጂ፣ ዳን ብራውን እንደሚለው ኢየሱስ አምላክ ነው የሚለው አቋም ተቀባይነት ያገኘው በጥቂት ድምፅ ብልጫ አይደለም::

ጉባኤው አርዮስን አውግዞና ክርስቶስ ፍጹም አምላክ ነው የሚለውን መሠረተ እምነት አጽንቶ ያለፈ ጉባኤ ቢሆንም፣ አንዳንድ ሰዎች ኢየሱስ ክርስቶስ ፍጹም አምላክ ነው የሚለው ትምህርት፣ ከኒቂያ ጉባኤ በፊት አልነበረም የሚል የተሳሳተ ግንዛቤና ሙግት አላቸው:: ጉባኤ ኒቂያ ብሉያትንና ሐዲሳትን እያጣቀሰ አስተምህሮውን ደርዝ ባለው መልክ ያብራራ ጉባኤ እንጂ፣ በመጽሐፍ ቅዱስ ያልተቀመጠውን ትምህርት ያስተላለፈ ጉባኤ ላለመሆኑ ታሪክን በመጥቀስ እማኝ በማፈላለግ ይህን የተሳሳተ የታሪክ ግንዛቤ፣ የታሪክ እማኝ በማቅረብ ስሕተቱን ማጋለጥ አግባብ ስለሚሆን፣ ከጉባኤ ኒቂያ በፊት የነበሩትን የቤተ ክርስቲያን አበው በርእሰ ጉዳዩ ላይ ምን ብለው ሀለፉ የሚለውን ጉዳይ በአስረጅነት ለማቅረብ እሞክራለሁ:: ይህ ጽሑፍ ዳሰሳዊ ጥናት ስለሆነ፣ የሁሉንም አበው እማኝነትና ትምህርት በስፋት

[46] በ306 ዓ.ም ላይ የሮም ንጉሠ ነገሥት/ቄሳር የሆነ::

ማቅረብ ስለማይቻል፣ የጥቂቶቹን ብቻ በናሙናነት ቈንጥረን በመውሰድ እናቀርባለን:: ይህን የምናደርገውም የእነዚህን አበው ጽሑፍ በቀጥታ በመተርጐም ነው[47]::

ጰሊቃርጶስ (Polycarp) በ70 ዓ.ም ተወልዶ በ155 ዓ.ም ወይም ደግሞ 160 ዓ.ም የሞተ፣ የመጥምቁ ዮሐንስ ደቀ መዝሙር የነበረ እንዲሁም የሰምርኔስ ቤተ ክርስቲያን ሊቀ ጳጳሳት የነበረ ሰው ነው:: ይህ ሰው ክርስቶስን በተመለከተ እንዲህ ብሏል:-

- "ሁሉን ቻይ እግዚአብሔር ሆይ...ዘላለማዊና ሰማያዊ በሆነው ሊቀ ካህናት በምትወደውና ባከበርኸው ልጅህ በኢየሱስ ክርስቶስ በኩል ለአንተና ለእርሱም እንዲሁም ለመንፈስ ቅዱስ ለአሁንም ሆነ ለዘላለም ክብር ይሁን" (n. 14, ed. Funk; PG 5.1040).

ዮስጦስ ሰማዕት (Justin Martyr)፣ የቤተ ክርስቲያን ዐቃቤ እምነት[48] የነበረና የሰማዕትነትን ክብር የተቀዳጀው ይህ አባት በ100 ዓ.ም ተወልዶ 165 ዓ.ም

[47] የክርስቲያን አበው ምስክርነት የተወሰደው ተስፋዬ ሮበሌ፤ *የአስተምህሮተ ሥላሴ መጽሐፍ ቅዱሳዊ መሠረት፤* (አዲስ አበባ፤ ተስፋ ዐቃብያነ ክርስትና ማኅበር 1998 ዓ.ም)፤ 18-21 ላይ ነው::

[48] ዐቃቤ እምነት/ክርስትና የሚለው ስያሜ (apologetics) የሚለውን የእንግሊዝኛ ቃል የሚወክል ነው:: በግእዝ ዐቃቢ ማለት የሚጠብቅ፣ ጠባቂ፣ ተመልካች፣ ከልካይ ማለት ነው:: ዐቃቤ ክርስትና የሚባሉት የክርስትናን መሠረተ እምነት ከመናፍቃን እንዲሁም ክርስቲያናዊ ካልሆኑ የተለያዩ የስሕተት ትምህርቶች/ሒሶች የሚጠብቁ ሰዎች ናቸው::

"አፖሎጀቲክስ" (apologetics) የሚለው የእንግሊዝኛ ስያሜ የተወሰደው "አፖሎጂያ" ወይም "አፖሎጂዮ" ከሚለው የግሪክ ቃል ነው:: አፖሎጂያ የሚለው ቃል በ1ጴጥሮስ 3፥15 ላይ የሚገኝ ሲሆን፣ ሁሉም የአማርኛ ትርጕሞች (የ1954፣ የ1980 እንዲሁም የአዲሱ መደበኛ ትርጕም) "መልስ መስጠት" ብለው ተርጕመውታል:: በአብዛኛው ይህ ክፍል ለዐቃቤ ክርስትና መሪ ጥቅስ ተደርጎ ይወሰዳል:: የዐቃቤ ክርስትና ዐቢይ ዐላማ፣ ክርስቲያናዊ እምነት መጽሐፍ ቅዱሳዊና ምክንያታዊ/ምክንዩአዊ ለመሆኑ ማስረጃ ማቅረብ ነው:: አፖሎጂያ የሚለው የግሪክ ቃል በሚከተሉት ክፍሎች

እንደ ሞተ ይገመታል:: ይህ አባት ኢየሱስ ክርስቶስን በተመለከተ እንዲህ ብሏል:-

- *"የዓለማት ጌታ በሆነው በእግዚአብሔር በስመ አብ፣ በመድኀኒታችንም ኢየሱስ ክርስቶስ እንዲሁም በመንፈስ ቅዱስ በውሃ መታጠብን ያገኛሉ"* (First Apol., LXI).

እግናጢዮስ ዘአንጾኪያ (Ignatius of Antioch) የአንጾኪያ ቤተ ክርስቲያን ሊቀ ጳጳሳት የነበረና በ98 ዓ.ም ወይም በ117 ዓ.ም እንደ ሞተ የሚገመት ክርስትናን ከመናፍቃን በመከላከሉ ዙሪያ ብዙ የጻፈ ዐቃቤ ክርስትና ነው:-

- *"ጌታችን ለኢየሱስ ክርስቶስ፣ ለእርሱና በእርሱ በኩልም ለአብና ለመንፈስ ቅዱስ ክብርና ኀይል ለዘላለም ዓለም ይሁን"* (n. 7; PG 5.988)::

ጠርጡሊያኖስ ወይም ተርቱሊያኖስ (Tertullian 160-215) አፍሪካዊ ዐቃቤ ክርስትና እንዲሁም የነገረ መለኮት ሊቅ ነው:: ክርስትናን ከመናፍቃንና ከሌሎች ሐያስያን ለመከላከል ብዙ ጽፎአል::

- *"አብና ወልድ ሁለት ከመንፈስ ቅዱስ ጋር ደግሞ ሦስት መሆናቸውን እንገልጻለን:: የቀኖጥሩም ቅደም ተከተል ከድኅነት/ድነት አንጻር ነው. . .ይህም አንድነትንና ሦስትነትን መሠረት አድርጎ ሦስቱንም ማዕከል ያደረገ ነው፤ እነርሱም አብ፣ ወልድና መንፈስ ቅዱስ:: [አብ፣ ወልድና መንፈስ ቅዱስ] ሦስት ናቸው. . .ነገር ግን በባሕርይ ሳይሆን በገጽ፤ በኀይል ሳይሆን ነገር ግን በዐይነት:: በባሕርይና* (substance) *በኀይል አንድ ናቸው፤ ምክንያቱም አንድ አምላክ ብቻ ስላለና ይህም ባሕርይ፣ ገጽና ዐይነት በአብ፣ በወልድና በመንፈስ ቅዱስ ዙሪያ ያለ በመሆኑ"* (Adv. Prax. 23; PL 2.156-7፤ *የመጀመሪያውን ቅንፍ አይጨምርም*)

አርጌንስ (Origen 185-254) የእስክንድርያ ቤተ ክርስቲያን የነገረ መለኮት ምሁር ነው:: አርጌንስ ክርስትናን ከተለዩ ሐያስያን የተከላከለና ክርስትናን በተመለከተ ብዙ የጻፈ ሰው ነው::

ውስጥም ተጠቅሶ ይገኛል (ሐዋርያት ሥራ 22÷1፤ 25÷16፤ 1ቆሮንቶስ 9÷3፤ 2ቆሮንቶስ 7÷11፤ ፊልጵስዩስ 1÷7:16፤ 2 ጢሞቴዎስ 4÷16)::

- *"የእግዚአብሔር ቃል ወይም የእግዚአብሔር ጥበብ ጅማሬ አለው የሚል ማንኛውም ሰው፣ ቢያንስ እግዚአብሔርን መናቁ እንደ ሆነ ልብ ሊለው ይገባል. . .ምክንያቱም እግዚአብሔር ባለፉት ዓመታትም ሆነ ዘመናት ወይም ከዚህ ውጪ ሊገመት በሚችልበት ጊዜ ሁሉ፣ እግዚአብሔር የጥበብ ባለቤት ነውና . . . ይህ እውነት ለእግዚአብሔር አብ እንደ ሆነው ሁሉ ለወልድም ነው"* (De Princ. 1.2.; PG 11.132)::
- *"እውነታው ይህ ከሆነ [መንፈስ ቅዱስ አሁን እንደ ሆነው ሁሉ ዘላለማዊ ካልሆነ፣ በዘመናት ውስጥ ዕውቀትን ገብይቶ መንፈስ ቅዱስ መሆን ከቻለ] መንፈስ ቅዱስ ለዘላለም ዓለም መንፈስ ቅዱስ መሆን ካልቻለ፣ እንደማይለወጠው አብና እንደ ልጁ ሁሉ መንፈስ ቅዱስ የሥላሴ አንዱ አካል ነው ማለት አይቻልም"*[49]
- *"የመለኮት ምንጭ ብቻ ሁሉን ነገር በቃሉና በምክንዩው የሚይዝ ከሆነ፣ በሥላሴ አካላት ውስጥ መበላለጥ ወይም መተናነስ የለም"*[50]

ሔሬኔዎስ (Irenaeus) በ115 ዓ.ም ተወልዶ 190 ዓ.ም የሞተ፣ በልጅነቱ የሐዋርያው ዮሐንስ ደቀ መዝሙር ከነበረው ከፖሊቃርጶስ የተማረ እንዲሁም የልዮን ቤተ ክርስቲያን ሊቀ ጳጳሳት የነበረ ሰው ነው:-

- "ቤተ ክርስቲያን በዓለም ሁሉ እንዲሁም እስከ ዓለም ዳርቻ ድረስ ብትበተንም፣ ቤተ ክርስቲያን ከሐዋርያትና ከእነርሱ ደቀ መዛሙርት የተቀበለችው የሚከተለውን መሠረተ እምነት ነው:- ሁሉን ቻይ የሆነና ሰማይንና ምድርን እንዲሁም ባሕርን በእነዚህም ውስጥ የሚኖሩትን ሁሉ የፈጠረ አንድ እግዚአብሔር፤ በእግዚአብሔር ልጅ በአንዱ በኢየሱስ ክርስቶስ፣ ለድነታችን ሲል ትስብእት የሆነ፤ በመንፈስ ቅዱስ፣ የእግዚአብሔርን ዘመን በነቢያቱ ያበሠረ እንዲሁም የተወዳጁ ጌታችንን የኢየሱስ ክርስቶስን ምጽአት፣ ከድንግል መወለድ፣ ሕማም፣ ከሙታን መነሣት፣ በአካለ ሥጋ ወደ ሰማይ ማረግ፣ 'ሁሉን አንድ አድርጎ ለመሰብሰብ' በአብ ክብር ከሰማይ መገለጥ፣ የሰው ልጆችን ሁሉ በአዲስ አካል ከሙታን ማስነሣት፣ ይኸውም ክርስቶስ ኢየሱስ ጌታችንና አምላካችን እንዲሁም አዳኛችንና ንጉሣችን መሆኑን፣ በማይታየው አብ ፈቃድ በሰማይና በምድር ከምድርም በታች' ያለ ጕልበት ሁሉ እንዲንበረከክለት፣

---

[49] Alexander Roberts and James Donaldson, eds., *The Ante-Nicene Fathers,* Grand Rapids: Eerdmans, 1975 rpt., Vol. 4, p. 253, de Principiis, 1.111.4

[50] Roberts and Donaldson, *Ante-Nicene Fathers,* Vol. 4, p. 255, de Principii., I. iii. 7

ምሳስም ሁሉ ለሁሉ ኀጢአት ብሉ እንደ ተሰዋ እንዲመሰክርለት ነው. . ."
(Against Heresies X.I)::

ባኤ ኒቂያ በፊት የነበሩት እነዚህ የእምነት አባቶች እንዲህ ዐይነት እምነት ቸው ከሆነ፣ ኢየሱስ ክርስቶስ አምላክ ነው የሚለው አስተምህሮ ቀዳማይ ምንጩ ጉባኤ ኒቂያ ሳይሆን፣ ቃለ እግዚአብሔር ነው፤ እንዲሁም ይህ ተምህሮ ከኒቂያ ጉባኤ በፊት በነበሩት የእምነት አበው ዘንድ እንደ ነበር ሚያሳይ ነው::

እግዚአብሔር ኢየሱስ ክርስቶስን አምላክ ነው ሲል፣ ከእግዚአብሔር አብ በተነጻጸረ መልኩ ነው—አብ አምላክ እንደ ሆነው ሁሉ ኢየሱስም አምላክ :: ደቀ መዛሙርቱ አመላክ እንዲሁም መሲሕና የእግዚአብሔር ልጅ እንደ አምነው ያሳምኑ ነበር:: በርካቶችም ይህን በማመናቸውና ይህንን ሥራች ለሰዎች በመስበካቸው ለአናብስት ታልፈው ተሰጥተዋል፣ በእሳት ቃጥለዋል:: በአጠቃላይ ዳን ብራውን እንደሚለው ኢየሱስ አምላክ ነው ሚለው ትምህርት በአራተኛው መቶ ክፍለ ዘመን የተጀመረ ጉዳይ ደለም::

8. ኢየሱስ መግደላዊት ማርያምን አግብቶ ነበርን?

- "የኢየሱስና የመግደላዊት ማርያም ጋብቻ የታሪካዊ ዘጋቦች አካል ነው" (ገጽ 245)
- "በመጨረሻው ራት ላይ በትክክል እንደ ተንጸባረቀው፣ ኢየሱስና መግደላዊት ማርያም አንድ ላይ ነበሩ" (ገጽ 244)
- የፊልጶስ ወንጌል ተብሎ ከሚጠራው ጽሑፍ በመውሰድ ዳን ብራውን እንዲህ ይላል፣ "የመሲሑ ወዳጅ መግደላዊት ማርያም ነች፤ ክርስቶስ ከተቀሩት ደቀ መዛሙርት ይልቅ አብዝቶ ይወዳት ነበር፤ አዘውትሮም ከንፈሯ ላይ ይስማት ነበር፤ የተቀሩት ደቀ መዛሙርት ግን በዚህ ጉዳይ ይቈጡ ነበር፤ ደስ ያለመሰኘታቸውንም ይገልጹ ነበር፤ 'ከእኛ ከሁላችንም ይልቅ እርሷን አብዝተህ የምትወዳት ለምንድን ነው?' ይሉትም ነበር" (ገጽ 246)
- "መደበኛው መጽሐፍ ቅዱስ ኢየሱስ አላገባም ከሚለን ይልቅ አግብቶአል የሚለው ጉዳይ የበለጠ ትርጒም ይሰጣል. . .ምክንያቱም ኢየሱስ ዕብራዊ ነው፤ እንደ ዕብራውያን ባህል ከሆነ ደግሞ፣ ያለማግባት የተኰነነ ጉዳይ ነው፤ አይሁዳዊ አባት ለወንድ ልጁ ተስማሚ ሚስት የመፈለግ ግዴታ አለበት" (ገጽ 245)

ስለመግደላዊት ማርያም የሚያወሩት የሐዲስ ኪዳን ምንባባት የሚከተሉት ናቸው:—

- ሉቃስ 8÷2-3 ኢየሱስ ሰባት አጋንንት እንዳወጣላት እንዲሁም ኢየሱስን ይደግፉት ከነበሩ ሴቶች መኻል አንዷ እንደ ነበረች ተገልጾአል::
- መግደላዊት ማርያም ኢየሱስ በሚሰቀልበት ጊዜ ከበርካታ ሴቶች ጋር በመሆን በመስቀሉ ፊት ቆማ ነበር ማቴዎስ 27÷55-56፤ ማርቆስ 15÷40-41፤ ዮሐንስ 19÷25::
- ማቴዎስ 27÷61፤ ማርቆስ 15÷47፤ የኢየሱስ አካል ከመስቀሉ ላይ ሲወርድ፣ ሲገነዝና ሲቀበር ተመልክታለች::
- ማቴዎስ 28÷1፤ ማርቆስ 16÷1፤ ሉቃስ 24÷10 በሦስተኛው ቀን በድኑን ሽቱ ለመቀባት ከሄዱት ሰዎች መኻል መግደላዊት ማርያም አንዷ ናት::
- ዮሐንስ 20÷13-17 ማልዳ ወደ መቃብር በመሄድ በመቃብሩስፍራ ሁለት መላእክት እንዳገኘች እንዲሁም ከሙታን የተነሣውን ኢየሱስን እንዳገኘች እናነባለን::
- በሉቃስ 7÷36-50 ላይ የምትገኘው ሴት መግደላዊት ማርያም እንዳልሆነች ልብ ይሏል::

በአዲስ ኪዳን ሰባት ሰዎች "ማርያም" በሚለው ስም ተጠርተዋል፤ ይኸውም (1) የኢየሱስ እናት ማርያም (ማቴዎስ 1÷18)፣ (2) የማርታና የአልዓዛር እኅት የቢታንያዋ ማርያም (ሉቃስ 10÷38-42፤ ዮሐንስ 11÷1-44)፣ (3) መግደላዊት ማርያም (ማርቆስ 16÷9) (4) የያዕቆብና የዮሴፍ/የዮሳ እናት ማርያም (ማቴዎስ 27÷56)፣ (5) የማርቆስ እናት ማርያም (ሐዋርያት ሥራ 12÷12)፣ (6) የቀልዮጳ ሚስት ማርያም (ዮሐንስ 19÷25)፣ (7) በሮም የምትኖረዋ ማርያም (ሮሜ 16÷6) ናቸው[51]::

በሐዲስ ኪዳን ምንባባት የመግደላዊት ማርያም ስም የተጠቀሰው፣ ከትውልድ መንደሯ ጋር ተያይዞ ነው—"መግደላዊት" የሚለው ስም፣ በስሟ ላይ እየተቀጸለ:: "መግደላ" በገሊላ ባህር ዳርቻ የምትገኝ መንደር ናት:: ቅጽሉም እንደሚያሳየው፣ መግደላዊት ማርያም የዚህች መንደር ነዋሪ ናች[52]::

[51] New Bible Dictionary (Second Edition), 746-748.
[52] ዝኒ. ከማሁ::

እንደ ሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት መግደላዊት ማርያም፣ ኢየሱስ ሰባት አጋንንት ያወጣላት (ሉቃስ 8÷1-3) እንዲሁም ከዮሐና፣ ከሶስናና ከሌሎች ሴቶች ጋር በመሆን በገንዘባቸው ኢየሱስን ከሚያገለግሉት ሴቶች መኻል ናት:: መግደላዊት ማርያም እንደ ሌሎቹ ደቀ መዛሙርት ሁሉ ኢየሱስ በሚያገለግልበት ስፍራ አብራ የምትሄድ፣ ባዶውን መቃብር ተመልክታ የኢየሱስን ከሙታን መነሣት የመሰከረች ሴት ነች:: ሐዲሳት የኢየሱስ ክርስቶስን የሦስት ዓመት ከመንፈቅ አገልግሎት እንዲሁም ሕይወት በስፋት ዘግበውልናል:: ነገር ግን አግብቶአል የሚል ጉዳይ አንዳችም ጊዜ በየትኛውም ስፍራ ላይ አልተገለጸም:: ከቤተ ክርስቲያን ታሪክና ከትውፊት የምንግረው ጉዳይ፣ ኢየሱስ ክርስቶስ እንደ ታላላቅ ነቢያት፣ ካህናት እንዲሁም የቤተ መቅደስ አገልጋዮች ሳያገባ እንደ ኖረ ነው::

ብራውን በወቅቱ በነበረው የእስራኤላውያን ማኅበረሰብ ዘንድ ያለማግባት ሙሉ ለሙሉ የተኰነነ ጉዳይ ነው የሚለው ሐሳብ ስሕተት ነው:: በጥንት ዕብራውያን ዘንድ ያለማግባት የሚበረታታበት ሁኔታ አለ:: ለምሳሌ የቁምራን ማኅበረሰቦች (ለምሳሌ አሴናውያን) አያገቡም ነበር:: ሕይወቱን በቤተ መቅደስ እግዚአብሔርን በማገልገል ለማሳለፍ የሚፈልግ አገልጋይ እንዲያገባ አይፈለግም ነበር:: ኢየሱስ ራሱ፣ ለእግዚአብሔር መንግሥት ሥራ ሲሉ ራሳቸውን ጃንደረባ የሚያደርጉ ሰዎች እንዳሉ፤ ይህም የሚበረታታ ጉዳይ እንደ ሆነ አስተምሮአል (ማቴዎስ 19÷11-12):: ስለዚህ የእስራኤላውያን ወንዶች ያለማግባታቸው ያልተለመደ ጉዳይ አይደለም:: በተለይ ደግሞ ለመሲሕ እንዲሁም ለእግዚአብሔር ልጅ ያለማግባቱ ከማኅበረሰቡ አስተሳሰብ ወጪ ሊሆን አይችልም እንዲያውም ማግባቱ እንግዳ ጉዳይ ይሆናል እንጂ:: ታላላቅ ነቢያት ሚስት አልነበራቸውም፤ ለምሳሌ ከብሉይ ኪዳን ኤርምያስ ከሐዲስ ኪዳን መጥምቁ ዮሐንስ::

ሐዋርያው ጳውሎስ ማግባት ቢፈልግ የማግባት መብት እንደ ነበረው በሚገልጽበት ስፍራ፣ ያገቡ ሰዎችን እንደ ምሳሌ ሲጠቅስ ኢየሱስ ያገባ ቢሆን ኖሮ፣ ከሌሎች ሰዎች ይልቅ በምሳሌነቱ የኢየሱስን ጋብቻ በዋነኝነት ይጠቅስ ነበር፣ "እንደ ሌሎች ሐዋርያት፣ እንደ ጌታ ወንድሞችና እንደ ኬፋ ሁሉ፣ እኛስ አማኝ ሚስት ይዘን የመዞር መብት የለንምን?" (1ቆሮንቶስ 9÷5):: ነገር ግን ይህን ያለማድረጉ ኢየሱስ ያለማግባቱን የሚያሳይ ነው:: አየሱስ ማግባቱ እውነት ቢሆን ኖሮ፣ በሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት ተጠቅሶ ይገኝ ነበር:: መግደላዊት ማርያምም ከትውልድ መንደሯ "መግደላዊት" ይልቅ ታዋቂ በሆነው በኢየሱስ ስም፣ "የኢየሱስ ሚስት ማርያም" ተብላ ትጠራ ነበር—

"የቀልዮጳ ሚስት ማርያም" (ዮሐንስ 19÷25)፣ በባሏ ስም እንደ ተጠራችው ማለት ነው::

እንዲያውም ኢየሱስ መንፈሳዊ በሆነ ሁኔታ ወደ ፊት ቅድስት የሆነችውን ቤተ ክርስቲያን እንደሚያገባ መጽሐፍ ቅዱስ ያስተምራል (ማቴዎስ 9÷15፤ ዮሐንስ 3÷29፡ 2ቆሮንቶስ 11÷2፤ ኤፌሶን 5÷21-33፤ ራእይ 21÷9፤ 22÷17):: በሐዲስ ኪዳን የኢየሱስ እናት፣ "አባት"፣ እኅቶች፣ ወንድሞች፣ ደቀ መዛሙርቱ እንዲሁም የደቀ መዛሙርቱ ሚስቶች በስም ሲጠቀሱ ኢየሱስ ሚስት ቢኖረው ኖሮ የማትጠቀስበት ምክንያቱ ምንድን ነው? የሐዲስ ኪዳን ምንባባት የኢየሱስ ክርስቶስን ያለመጥቀሱም ሆነ፣ መግደላዊት ማርያምን የኢየሱስ ሚስት ያላለበት ምክንያት ኢየሱስ መግደላዊት ማርያምን ባለማግባቱ እንደ ሆነ ግልጽ ነው::

ዳን ብራውን ኢየሱስ አግብቶአል ለማለት በእማኝነት የሚጠቅሰው፣ የኖስቲኮች ጽሑፍ የሆነውን የፊልጶስ ወንጌልን ነው (በሐዋርያቱ አንዱ በሆነው በፊልጶስ ስም የተዘጋጀው ይህ መጽሐፍ በሐዋርያው ፊልጶስ የተጻፈ ያለመሆኑን ልብ ይሏል፤ ሐዋርያቱ ካለፉ ከብዙ መቶ ዓመታት በኋላ ማንነቱ በማይታወቅ ግለሰብ እንዲሁም ቦታ የተዘጋጀ ሰነድ ነው):: የፊልጶስ ወንጌል መግደላዊት ማርያም የኢየሱስ "ወዳጅ" ነበረች ይላል:: እንደ ብራውን ትንተና ደግሞ በአረማይስጥ ቋንቋ "ወዳጅ" ማለት "ሚስት" ማለት ነው:: እንዲያውም ብራውን፣ "ማንኛውም የአረማይስጥ ቋንቋ ምሁር እንደሚገልጸው በዚያን ጊዜ በአረማይስጥ 'ወዳጅ' ማለት 'ሚስት' ማለት ነው" ይለናል (ገጽ 246):: ስለዚህ ኢየሱስ ሚስት ነበረው ማለት ነው:: በተጨማሪም ብራውን የፊልጶስን ወንጌል በመጥቀስ ኢየሱስ መግደላዊት ማርያምን አዘውትሮ "ከንፈሯን" ይስማት እንደ ነበር ይገልጻል::

ዳን ብራውን እንደሚለው፣ ኢየሱስ መግደላዊት ማርያምን አግብቶ ነበር፤ ይህ ጉዳይም እንደ ሊዮናርዶ ዳ ቬንቺ ባሉ የቤተ ክርስቲያን ሰዎች የሚታወቅ ነው:: ብራውን ለዚህ እንደ ማስረጃ አድርጎ የተጠቀመው፣ የማርያም ወንጌል 17÷10-18÷21 እንዲሁም የፊልጶስ ወንጌል 63÷33-36 በመባል የሚጠሩትንና ከቀኖና መጻሕፍት ውጪ ያሉትን ጽሑፎች በተጨማሪም የሊዮናርዶ ዳ ቤንቺ፣ "የመጨረሻው ራት" በመባል የሚታወቀው ሥዕል ነው:: እንደ ዳን ብራውን ትንተና በፊልጶስ ወንጌል ላይ (1) ኢየሱስ መግደላዊት ማርያምን በአደባባይ ከንፈሯ ላይ ይስማት እንደ ነበር፣ (2) ከተቀሩት ደቀ መዛሙርት በላይ እንደሚወዳት እንዲሁም፣ (3) "ወዳጁ" እንደ ነበር (እንደ ዳን ብራውን

ትንተና "ወጃጅ" የሚለው ቃል ጾታዊ ግንኙነትን የሚያሳይ ነው):: ስለተገለጸ ኢየሱስ መግደላዊት ማርያምን አግብቷት እንደ ነበር የሚያሳይ ነው ባይ ነው::

ሊቃውንት እነዚህ የኖስቲክ መጻሕፍት ቀደምት እንዲሁም ተአማኒነት ያላቸው ሰነዶች አይደሉም ባይ ናቸው:: እነዚህ መጻሕፍት የተጻፉት በሦስተኛው ወይም በአራተኛው መቶ ክፍለ ዘመን ላይ ነው እንዲሁም የመጻሕፍቱ ጸሓፊ ማን እንደ ሆነ፣ የትስ ቦታ እንደ ተጻፉ በትክክል አይታወቅም:: ይህ ማለት መጻሕፍት የሐዋርያውን የፊልጶስን እንዲሁም የማርያምን (ምናልባት የመግደላዊት ማርያምን) ስም ይጠቀሙ እንጂ፣ እነዚህ መጻሕፍት የተጻፉት ፊልጶስም ሆነ ማርያም ከሞቱ ከብዙ መቶ ዓመታት በኋላ ነው::

እነዚህ ሰነዶች ተአማኒነት ያላቸው ሰነዶች ናቸው ቢባል እንኳ፣ ሰነዶቹን ቀረብ ብለን ስንመረምራቸው ኢየሱስ መግደላዊት ማርያምን አግብቶ ነበር ወደሚለው ድምዳሜ የሚያደርስ አንዳች ነጥብ የላቸውም::

"beliefnet.com" የተባለ ድረ ገጽ፣ ፕሮፌሰር ዳለር ቦክ የተባሉ ስመ ጥር የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት ሊቅ፣ ለዘብተኛ አቋም ካላቸውና በእግዚአብሔር መኖር በማያምኑ የነገረ መለኮት ምሁር ጆን ዶሚኒክ ክሮስሳን ጋር፣ ኢየሱስ አግብቶአል በሚለው ጉዳይ ላይ ጽሑፍ እንዲያቀርቡ ይጋበዛሉ:: ድረ ገጹ ይህን ግብዣ ያቀረበላቸው፣ ሁለቱም ምሁራን ተቃራኒ የሆነ ሐሳብ ደግፈው ጽሑፍ ያቀርባሉ በሚል ነበር:: ቦክም ሆኑ ክሮሳን ኢየሱስ አግብቶአል ለማለት አንዳችም መረጃ እንደሌለ ገልጸዋል[53]:: ለዘብተኛ አቋም ባላቸው ምሁራንና ጽኑ አማኒ ሊቃውንት መካከል በርካታ ልዩነት ቢኖርም፣ ኢየሱስ ባለ ትዳር ነበር በሚለው ጉዳይ ላይ ግን አንዳችም ልዩነት የላቸውም::

የዳን ብራውን መጽሐፍ የኢየሱስ አግብቷል የሚለው ጉዳይ እንዲደበቅ ያስፈለገበት ምክንያት፣ ሰዎች አምላክነቱን ጥያቄ ውስጥ እንዳይከቱ በሚል ነው፤ ምክንያቱም በአራተኛው መቶ ክፍለ ዘመን ላይ የተሰበሰበው የኒቂያ ጉባኤ ኢየሱስ አምላክ ነው የሚለውን በድምፅ ብልጫ አጽድቆታልና::

---

[53] Darrell L. Bock, *What Dan Brown Did Not Tell You: Three Major Errors Plus a Few More*. (Online article).

ከላይ ያየናቸውን እነዚህን የዳን ብራውን ትችቶች በተመለከተ፣ አንባቢዎች ልብ ሊሏቸው የሚገባቸው መሠረታዊ ነጥቦች አሉ፤ ይኸውም (1) የፊልጶስ ወንጌል አንዳችም ቦታ ኢየሱስ አግብቶአል አይልም:: (2) በተጨማሪም የፊልጶስ ወንጌል የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት ቀኖና ከተጠናቀቀ ከብዙ መቶ ዓመታት በኋላ ባልታወቀ ሰው የተዘጋጀ፣ ተአማኒነት የሌለው ሰነድ ነው:: (3) ዳን ብራው የፊልጶስ ወንጌል በአረማይስጥ ቋንቋ ነው የተጻፈው፤ በአረማይስጥ "ወዳጅ" ማለት "ሚስት" ማለት ነው ይበል እንጂ፣ የፊልጶስ ወንጌል የተጻፈው በአረማይስጥ ሳይሆን በግሪክ ወይም በኮፕቲክ ቋንቋ ነው:: በግሪክ ቋንቋ፣ "ካዮኖኖስ" ማለት "ሚስት" ማለት አይደለም (በግሪክ ሚስት "ጉኔ" ነው):: "ካዮኖኖስ" ማለት "ጓደኛ"፣ "ባልንጀራ" እንዲሁም "የሥራ ባልደረባ" ማለት ነው:: "ካዮኖኖስ" የሚለው የግሪክ ቃል፣ በሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት ውስጥ ዐሥር ጊዜ የተጠቀሰ ሲሆን፣ አንድም ጊዜ ቃሉ ሚስትነትን ለማመልከት ወይም የጾታ ግንኙነትን ለማመልከት ጥቅም ላይ አልዋለም (ማቴዎስ 23÷30፤ ሉቃስ 5÷10፤ 1ቆሮንቶስ 10÷18:20፤ 2ቆሮንቶስ 1÷7፤ 8÷23፤ ፊልሞና 17፤ ዕብራውያን 10÷33፤ 1ጴጥሮስ 5÷1፤ 2ጴጥሮስ 1÷4):: ሊቃውንቱ እንደሚያስረዱት የፊልጶስ ወንጌል፣ መግደላዊት ማርያምን የኢየሱስ "ወዳጅ" ያለበት ምክንያት ከእናቱ ከማርያም ለመለየት (የስሙ አንድ መሆን ሰዎችን እንዳያደናግር) ነው:: የኢየሱስ እናት ማርያምና መግደላዊት ማርያም በዚህ ዐውድ ውስጥ በአንድ ላይ ተጠቅሰዋልና (የፊልጶስ ወንጌል 63÷34-64÷5):: (4) የፊልጶስ ወንጌል፣ "ኢየሱስ አዘውትሮ .ላይ ይስማት ነበር" ይላል፤ ምኗ ላይ ይስማት እንደ ነበር አይታወቅም፤ ምክንያቱም ጥንታዊ የሚባለው የፊልጶስ ወንጌል እጅግ የተጐሳቈለ እንዲሁም ዐረፍተ ነገሮቹም ሆኑ ቃላቱ የተቀዳደዱ ናቸው:: ዳን ብራውን በዐረፍተ ነገሩ ውስጥ የጐደለው ቃል "ከንፈሯ" የሚለው ቃል ነው ባይ ነው:: ነገር ግን "ከንፈር" ብቸኛ አማራጭ ነው ማለት አይደለም:: ራስ፣ ጉንጭ፣ እጅ፣ ትከሻ ወዘተ በአማራጭ ሊቀርቡ የሚችሉ ናቸው:: እንዲያውም ሚስትን በአደባባይ ከንፈር ላይ መሣም የጥንት እስራኤላውያን ባህል አይደለም:: የጥንት ክርስቲያኖች ያላቸውን አንድነት፣ ኅብረት፣ ፍቅር ወዘተ ለማሳየት በሚገናኙበት ጊዜ ሁሉ ይሳሳሙ ነበር (1ቆሮንቶስ 16÷20)፤ ይህ ደግሞ ያላቸውን መንፈሳዊ አንድነት ለማሳየት እንጂ ወሲባዊ ግንኙነትን የሚያመለክት አይደለም:: ስለዚህ የፊልጶስ ወንጌል፣ ኢየሱስ ከንፈሯን ይስማት ነበር አለማለቱ እንዲሁም ከንፈር በአደባባይ መሣም የዕብራውያን ባህል ያለመሆኑ፣ ኢየሱስ፣ መግደላዊት ማርያምን በአደባባይ ይስማት ነበር የሚለውን የዳን ብራውንን ሐሳብ "ፉርሽ" ያደርገዋል:: (5) የፊልጶስ ወንጌል፣ "ኢየሱስ መግደላዊት ማርያምን አብዝቶ ይወድ ስለነበር ደቀ መዛሙርቱ ይተቹት/ይቈጡበት ነበር ይላል":: እዚህ ላይ አንባቢ መጠየቅ

ያለበት ጥያቄ፣ "በርግጥ ኢየሱስ መግደላዊት ማርያምን ካገባ፣ ከሚስትህ ይልቅ እኛን ለምን የበለጠ አልወደድኸንም የሚለው ጥያቄ ምን ማለት ነው?":: "ከሚስትህ ይልቅ እኔን ውደደኝ" እንዴት ሊባል ይችላል? "ሚስቱን ከንፈሯ ላይ" በመሣሙስ ለምን ይቈጡበታል? ሚስቱን የመሣም መብት የለውምን? ደቀ መዛሙርቱ ካቀረቡት ጥያቄ የምንማረው ቍም ነገር፣ የፊልጶስ ወንጌል ራሱ፣ ኢየሱስ መግደላዊት ማርያምን ያለማግባቱን እንዲሁም ከንፈሯ ላይ እንዳልሳማት የሚያሳይ ነው::

ዳን ብራውን ኢየሱስ መግደላዊት ማርያምን አግብቷል ለማለት ሁለተኛ ማስረጃ አድርጎ የሚያቀርበው፣ "የመጨረሻው ራት" በመባል የሚታወቀውን የሊዮናርዶ ዳ ቬንቼን ሥዕል ነው:: እንደ ዳን ብራውን በኢየሱስ ቀኝ የሚገኘው ዮሐንስ ሳይሆን፣ መግደላዊት ማርያም ነች:: ነገር ግን በርካታ የሥነ ውበት ምሁራን እንደሚያስረዱት፣ በዳ ቬንቼ ዘመን ወጣት ወንዶችን፣ ሴት አስመስሎ መሣል የተለመደ ጕዳይ መሆኑን ነው:: ስለዚህ ዳ ቬንቼ መግደላዊት ማርያምን ሳይሆን ዮሐንስን ነው የሣለው:: በታሪክ የሚታወቀውም ይኸው ነው:: በመጨረሻው ራት ላይ ይሁዳን ጨምሮ ዐሥራ ሁለቱም ሐዋርያት አብረው አሉ:: በኢየሱስ ቀኝ ያለችው መግደላዊት ማርያም ከሆነች ብዛታቸው ዐሥራ ሁለት ሳይሆን ዐሥራ ሦስት ይሆን ነበር:: ይህ ጕዳይ ደግሞ ኢየሱስ አግብቶአል ለሚለው እንደ ማስረጃ መቅረብ ያለበትም ጕዳይ አይደለም:: ዳን ብራውን ሥነ ጽሑፍን መሣሪያ በማድረግ፣ የሊዮናርዶ ዳ ቬንቼን መልካም ዝና በመጠቀም፣ የራሱን አመለካከት በሰዎች ላይ ለመጫን የሚያደርገው ጥረት ብቻ ነው::

9. ሊዮናርዶ ዳ ቪንቺ ትቶት ያለፈው ምስጢር አለን?

- እንደ ዳን ብራውን ትንተና፣ "የመጨረሻው ራት" በመባል የሚታወቀው የሊዮናርዶ ዳ ቬንቺ ሥዕል፣ በኢየሱስ ቀኝ በኩል ያለው ሐዋርያው ዮሐንስ ሳይሆን መግደላዊት ማርያም ነች:: በኢየሱስ ቀኝ በኩል መቀመጧም ኢየሱስ ለእርሷ ያለውን ክብር የሚያሳይ ነው:: እንዲያውም በሥዕሉ ላይ ስውር በሆነ ሁኔታ የ"M" ፊደል ይገኛል፤ ይህም "ጋብቻ" ወይም "መግደላዊት ማርያም" የሚል እንደ ሆነ ብራውን ያስረዳል:: ይህም ሊዮናርዶ ዳ ቬንቺ ትቶ ካለፋቸው ምስጢራዊ ጥቆማዎች መኻል አንዱ ነው:: (ገጽ 242-245)

አስደናቂው ጕዳይ በኢየሱስ ቀኝ የሚገኘው መግደላዊ ማርያም ሳትሆን ሐዋርያው ዮሐንስ መሆኑ ነው:: በዚያን ዘመን ወጣቶችን ሴት አስመስሎ መሳል የተለመደ ነበር፤ በሥዕሉ ላይ ኢየሱስ ራሱ ወንድ ሳይሆን ሴት ነው የሚመስለው:: ሊዮናርዶ ዳ ቬንቺ በፓሪስ ከተማ የሚገኘውና "ቅዱስ መጥምቁ ዮሐንስ" በመባል በሚታወቀው ተደናቂ ሥዕሉ ላይ፣ ዮሐንስን ሴት አስመስሎ ነው የሳለው[54]::

ይህ ሥዕል ከቆይታ የተነሣ የደበዘዘና የተበላሸ ሥዕል ነው:: በርካታ ሰዎች ሥዕሉን አስመስለው ለመሳል መክረዋል:: ዛሬ በብዙ ቦታ የሚገኘውና ተቀባይነት ያለው ቅጅ ራፌሎ ሞርጌን በዐሥራ ስምንተኛው መቶ ክፍለ ዘመን የሳለው ሥዕል ነው::

ዳን ብራውን እንደሚለው ከኢየሱስ ቀኝ ያለችው መግደላዊት ማያም ከሆነች፣ መጠየቅ የሚገባቸው አምስት መሠረታዊ ጥያቄዎች አሉ፡ ይኸውም:—

(1) ከኢየሱስ ቀኝ ያለችው መግደላዊት ማርያም ከሆነች፣ ዐሥራ ሁለተኛው ደቀ መዝሙር የት ነው ያለው? ምክንያቱም ኢየሱስ የመጨረሻውን ራት፣ ከደቀ መዛሙርቱ ጋር በሚበላበት ጊዜ አስቆሮቱ ይሁዳን ጨምሮ ሁሉም ደቀ መዛሙርት በመጨረሻው ራት ላይ ተገኝተዋል (ማቴዎስ 26÷20፡ ማርቆስ 14÷17፡ ሉቃስ 22÷21):: ዳን ብራውን ስለዚህ ጕዳይ ማብራሪያ አልሰጠም::

(2) የዳ ቬንቺ ሥዕል ዮሐንስ 13÷23–24 ያለውን ክፍል የሚገልጽ እስከ ሆነ ድረስ፣ ኢየሱስ፣ "ከእናንተ አንዱ ለሞት አሳልፎ ይሰጠኛል" በሚልበት ጊዜ ስምዖን ጴጥሮስ፣ "ኢየሱስ ይወደው የነበረው ደቀ መዝሙር" በኢየሱስ አጠገብ ተቀምጦ ስለነበር ወደ እርሱ ጠጋ በማለት/በምልክት በመጥቀስ፣ አሳልፎ የሚሰጠው ማን እንደ ሆነ ኢየሱስን እንዲጠይቀው ሲጋብዝ እንመለከታለን:: ስለዚህ ጴጥሮስ በምልክት የጠቀሰው ዮሐንስን እንጂ፣ መግደላዊት ማርያምን አይደለም::

(3) መግደላዊት ማርያም በመጨረሻው ራት ላይ እንደ ተገኘች የሚገልጽ አንዳችም ማስረጃ የለም—የናግ ሐማዲን ጽሑፎች ጨምሮ:: በመጨረሻው ራት ላይ የተገኙት ደቀ መዛሙርቱ ብቻ ከሆኑ፣ ዳን ብራውን፣ መግደላዊት ማርያም በመጨረሻው ራት ላይ

[54] *St. John the Baptist*, which is located at the Louvre in Paris, France. "የመጨረሻው ራት" በመባል የሚታወቀው የሊዮናርዶ ዳ ቬንቺ ሥዕል የተሳለው በ1495 ዓ.ም እስከ 1497 ዓ.ም ባሉት ጊዜያት ነው::

ተገኝታለች የሚለውን ማስረጃ ከየት ነው ያመጣው? ዳን ብራውን ስለዚህ ጉዳይ አንዳችም ማብራሪያ አልሰጠም::

(4) ዳን ብራውን፣ ጴጥሮስ ከእርሱ ይልቅ መግደላዊት ማርያም በኢየሱስ ትልቅ ስፍራ ስለተሰጣት ቅንዐት ስላደረበት፣ "እጇን ወደሷ እየቀሰረ ሲያስፈራራት" እንመለከታለን ይላል:: ነገር ግን ከዮሐንስ 13÷23–24 የምንረዳው እውነት ከዚህ ፍጹም የተለየ ነው (ከላይ ቁጥር 2ን ይመለከቷል) ::

(5) "ኢየሱስ ይወደው የነበረው ደቀ መዝሙር" መግደላዊት ማርያም ከሆነች የክፍሉ ሰዋስው (ማለትም ዮሐንስ 13÷23–24) የተባእት ጾታን እንዴት ሊያመለክት ቻለ?

በአጠቃላይ "የመጨረሻው ራት" በመባል በሚታወቀው የሊዮናርዶ ዳ ቬንቺ ሥዕል ላይ በኢየሱስ ቀኝ የተቀመጠው መግደላዊት ማርያም ሳትሆን ሐዋርያው ዮሐንስ ነው:: ይህ ደግሞ ሊዮናርዶ ዳ ቬንቺ ትቶ ያለፍው አንዳችም ምስጢር ያለመኖሩን የሚያሳይ ነው:: ይህ ሐሰት ከሆነ ደግሞ፣ ዳን ብራውን የልብ ወለዱን ውቅር/ሤራ የመሠረተው "ሊዮናርዶ ዳ ቬንቺ ትቶ ያለፈውን ምስጢር ይፋ በማድረግ ላይ" ስለሆነ፣ የዳን ብራውን፣ የዳ ቬንቺ ኮድ ልብ ወለድ በተራ የፈጠራ ወሬ እንደ ተሞጀረ የሚያሳይ ነው:: አንባቢ ዮሐንስ 13÷23–24 ያለውን ክፍል በማንበብ እንዲሁም የዳ ቬንቺን ሥዕል በመመልከት ፍርዱን ሊሰጥ ይችላል:: "የመጨረሻው ራት" የሚባለው የዳ ቪንቺ ሥዕል በጊዜው የተነሣ ፎቶ ግራፍ ሳይሆን ሥዕል መሆኑን ልብ ልናደርግ ይገባል::

10. ኢየሱስ መግደላዊት ማርያም የቤተ ክርስቲያን መሪ/ራስ እንድትሆን ዐቅዶ ነበርን?

- **"ኢየሱስ ቤተ ክርስቲያኑን ያነጸበት ዐለት. . .ጴጥሮስ ሳይሆን. .መግደላዊት ማርያም ነበረች"** (ገጽ 248)
- **ኢየሱስ "ቤተ ክርስቲያኑ በመግደላዊት ማርያም እጅ እንድትሆን ዐቅዶ ነበር"** (ገጽ 248)

ይህ የዳን ብራውን ንግግር ታሳቢ ያደረገው፣ ቤተ ክርስቲያን የታነጸችበት ዐለት ጴጥሮስ ነው የሚለውን አስተሳሰብ ነው:: ይህ ስሕተት ነው:: ቤተ ክርስቲያን በራሱ በክርስቶስ ላይ እንጂ በግለሰቦች ላይ አልተመሠረተችም:: በማቴዎስ 16÷18 ኢየሱስ፣ "በዚህ ዐለት ላይ ቤተ ክርስቲያኔን እመሠርታለሁ" ሲል፣ ኢየሱስ በጴጥሮስ ላይ ቤተ ክርስቲያኑን እንደሚመሠርት የሚያሳይ

ሳይሆን፣ ጴጥሮስ፣ "አንተ ክርስቶስ የሕያው እግዚአብሔር ልጅ ነህ" በማለት በተናገረው እውነት ላይ ቤተ ክርስቲያኑን እንደሚመሠርት ነው የገለጸው:: አንዳንድ ሰዎች ጴጥሮስ ማለት ዐለት ማለት ነው፤ ኢየሱስ ደግሞ፣ "በዚህ ዐለት ላይ ቤተ ክርስቲያኔን እመሠርታለሁ" ሲል በጴጥሮስ ላይ እንደሚመሠርት ለማሳየት ነው ይላሉ:: ይህ ስሕተት ነው:: (1) ጴጥሮስ ማለት ዐለት ማለት ሳይሆን ድንጋይ ማለት ነው (በግሪክ "ፔትሮስ" ማለት ድንጋይ ማለት ሲሆን፣ "ፔትራ" ማለት ደግሞ ዐለት ማለት ነው):: (2) በማቴዎስ ወንጌል ምዕራፍ 16 ጴጥሮስ በሁለተኛ መደብ ተውላጠ ስም የተጠቀሰ ሲሆን፣ ዐለቱ ግን በሦስተኛ መደብ ተውላጠ ስም ነው የቀረበው (ቁጥር 18):: (3) ጴጥሮስ የሚለው ስም ሁለተኛ መደብ ሆኖ የወንዴን ጾታ የሚያሳይ ብዙ ቁጥር ሲሆን፣ ኢየሱስ "ዐለት" ያለው ቃል ደግሞ፣ አንስታይን ጾታ የሚያመለክት የነጠላ ቁጥር ነው:: (4) ኢየሱስ በማቴዎስ 16÷19 ላይ ለጴጥሮስ የሰጠውን ተስፋ፣ በኋላ ለደቀ መዛሙርቱ ሁሉ ሰጥቶአቸዋል በማቴዎስ 18÷18:: ከእነዚህ ነጥቦች የምንማረው ቁም ነገር ኢየሱስ ዐለት ያለውና ቤተ ክርስቲያኑን የሚመሠርትበት መሠረት፣ ጴጥሮስ፣ "አንተ ክርስቶስ የሕያው እግዚአብሔር ልጅ ነህ" ሲል የተናገረውን ንግግር ነው:: "ክርስቶስ አካሉ ለሆነችውና አዳኟ ለሆናት ቤተ ክርስቲያን ራስ ነው" (ኤፌሶን 5÷23):: ስለዚህ ጴጥሮስ ከሌሎቹ ሐዋርያት የተለየ ሐዋርያ አይደለም::

በኤፌሶን 2÷20 ላይ፣ "በሐዋርያትና በነቢያት መሠረት ላይ ታንጻችኋል፤ የማእዘኑ ራስ ድንጋይም ክርስቶስ ኢየሱስ ራሱ ነው" ይላል:: ከዚህ ክፍል ሁለት መሠረታዊ ነጥቦችን ልብ ልናደርግ ይገባል፤ ይኸውም (1) ጴጥሮስ ብቻ ሳይሆን ሐዋርያት ሁሉ የቤተ ክርስቲያን መሠረት ናቸው:: (2) በክፍሉ ልዩ ቦታ የተሰጠው ደግሞ ኢየሱስ ራሱ ነው፣ "የማእዘኑ ራስ":: (3) ጴጥሮስ ራሱ፣ ኢየሱስ ክርስቶስ፣ "የማእዘን ራስ" እንደ ሆነ እንዲሁም አማኞች ደግሞ፣ "ሕያው ድንጋይ" እንደ ሆኑ ገልጸአል (1 ጴጥሮስ 2÷7):: ቤተ ክርስቲያን አንድ ራስ ብቻ አላት እርሱም ኢየሱስ ክርስቶስ ነው፣ "ክርስቶስ አካሉ ለሆነችውና አዳኟ ለሆናት ቤተ ክርስቲያን ራስ ነው" (ኤፌሶን 5÷23፤ እንዲሁም ቈላስይስ 1÷18 ይመለከቷል)::

ዳን ብራውን ጴጥሮስ የቤተ ክርስቲያን ራስ የሆነው ትክክለኛ ባልሆነ መንገድ ነው፤ ኢየሱስ የቤተ ክርስቲያን ራስ ሊያደርጋት የፈለገው መግደላዊት ማርያምን ነበር የሚለው ሐሳብ ስሕተት ነው:: ኢየሱስ ጴጥሮስን የቤተ ክርስቲያን ራስ አላደረገውም እንዲሁም መግደላዊት ማርያምንም ሊያደርጋት አይችልም:: የቤተ ክርስቲያን ራስ ራሱ ክርስቶስ ኢየሱስ ብቻ ነው::

ስለዚህ ዳን ብራውን ጴጥሮስና አንዳንድ ዕብራተኛ ሰዎች፣ ኢየሱስ ለመግደላዊት ማርያምን የሰጠውን በቤተ ክርስቲያን ላይ ራስ የመሆን ሥልጣን ገፈዋል የሚለው ጉዳይ፣ "ጴጥሮስ የቤተ ክርስቲያን ራስ ሆኖአል" የሚለውን አስተሳሰብ ታሳቢ ያደረገ ስለሆነ ነው፡፡ እንዳችም የሐዲስ ኪዳን መጽሐፍ ጴጥሮስ የቤተ ክርስቲያን ራስ ነው አይልም፡ እንዲሁም መግደላዊት ማርያም ልትሆን አትችልም፤ የቤተ ክርስቲያን ራስ፣ ራሱ ኢየሱስ ብቻ ነው፡፡ እንደ ዳን ብራውን አንዳንድ ቤተ ክርስቲያናት ጴጥሮስ የቤተ ክርስቲያን ራስ ነው የሚል አስተሳሰብ አላቸው፤ ይህ በሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት የተደገፈ አይደለም፤ አብያተ ክርስቲያናት ሁሉ ይህን ትንተና አይቀበሉም፡፡

11. ወሲብ እግዚአብሔርን የማወቂያና የመለማመጃ መንገድ ነውን? ቤተ ክርስቲያን ተፈላጊነቷን ለመጠበቅ ወሲብ አጋንንታዊ ምግባር ነው ብላለችን?

- "የጥንቷ ቤተ ክርስቲያን፣ የሰው ልጅ ከእግዚአብሔር ጋር በቀጥታ ግንኙነት የሚያደርገው በግብረ ሥጋ ግንኙነት ነው ትል ነበር፤ ይህ ጉዳይ በእግዚአብሔርና በሰው መካከል፣ መካከለኛ ነኝ የምትለውን ካቶሊካዊቷን [ቤተ ክርስቲያን] ተፈላጊነት የሚቀንስ ሆኖ ስለተገኘ፣ ቤተ ክርስቲያኒቱ ጉዳዩን ውጉዝ ለማድረግ ጠንክራ ሥራ በመሥራት አስነዋሪና ኀጢአታዊ ምግባር እንዲሰኝ አደረገችው፡፡ ታላላቅ የሚባሉትም ሃይማኖቶችም ተመሳሳይ ነገር አደረጉ" (የዳ ቬንቺ ኮድ፤ ገጽ 309 በቅንፍ ያለውን አይጨምርም)፡፡
- ወሲባዊ ግንኙነት አንድን ሰው፣ "ኖሲስ/ዕውቀት እንዲገበይ ያደርገዋል፤ . . . ይኸውም የመለኮት ዕውቀት ማለት ነው" (የዳ ቬንቺ ኮድ፡ ገጽ 308)፡፡
- ወሲብ፣ "መንፈሳዊ ድርጊት ነው፤ አንድ ሰው የመለኮትን ብልጭታ ሊያገኝ የሚችለው ከቅዱሳት ሴቶች ጋር የግብረ ሥጋ ግንኙነት ሲያደርግ ብቻ ነው" (የዳ ቬንቺ ኮድ፡ ገጽ 310)፡፡
- "ተፈጥሮአዊ በሆነው የወንድና የሴት የግብረ ሥጋ ግንኙነት አማካይነት እያንዳንዳቸው መንፈሳዊ ሙላት ያገኙ ነበር . . . ይህ ድርጊት ግን አስነዋሪ ድርጊት ተደርጓል" (የዳ ቬንቺ ኮድ፤ ገጽ 125)፡፡

- "ቅዱሳን ሰዎች . . . አሁን ተፈጥሮአዊ የሆነውን የግብረ ሥጋ ግንኙነት የሰይጣን ምግባር ነው ይሉናል" (የዳ ቪንቺ ኮድ፡ ገጽ 125)፡፡

"ጥላት ይቀባል ጥላት" ይሏል ይህ ነው፡፡ ዳን ብራውን የክርስትናን ስም ለማጉደፍ ሆን ብሎ የተነሣ ሰው መሆኑ ይህ ሁነኛ ምልክት ነው፡፡ ይህ የዳን ብራውን አነጋገር ሁለት መሠረታዊ ችግሮች አሉበት፤ ይኸውም (1) በየትኛውም የታሪክ ዘመን ያለችው ቤተ ክርስቲያን፣ ወሲባዊ ግንኙነትን አሳፋሪ ድርጊት አድርጋ ተመልክታው አታቅም፡፡ (2) ወሲባዊ ግንኙነት ዕውቀትን ለመገብየት ምክንያት ሊሆን አይችልም፡፡ እነዚህን ሁለት ነጥቦች ተራ በተራ እንመልከታቸው፡፡

(1) ቤተ ክርስቲያን ወሲባዊ ግንኙነት አሳፋሪ ድርጊት ነው አትልም፤ በጋብቻ የተጣመሩ ተቃራኒ ጾታዎች ሊፈጽሙት የሚገባ መልካም ጉዳይ ነው፣ "ምንጭህ ቡሩክ ይሁን፤ በልጅነት ሚስትህም ደስ ይበልህ፤ እርሷ እንደ ተወደደች ዋላ፣ እንደ ተዋበች ሚዳቋ ናት፡ ጡቶቿ ዘወትር ያርኩህ፤ ፍቅሯም ሁል ጊዜ ይማርክህ" (ምሳሌ 5÷18-19 እንዲሁም የሚከተሉትን ክፍሎች ይመለከቷል ማሕልየ መሓልይ 5÷10-16፡ 7÷1-13፡ 1 ቆሮንቶስ 7÷3-5፤ ዘፍጥረት 2÷24፤ ማቴዎስ 19÷5፡ 1 ቆሮንቶስ 6÷16፤ ኤፌሶን 5÷31)፡፡ የግብረ ሥጋ ግንኙነትን የፈጠረው እግዚአብሔር ነው፤ እግዚአብሔር የፈጠረው ነገር ሁሉ ደግሞ መልካም ነው (1 ጢሞቴዎስ 4÷4)፤ እርሱም እንዲሆን በፈቀደው መንገድ መካሄድ አለበት— በጋብቻ ውስጥ ብቻ (1 ቆሮንቶስ 7÷2፤ ዕብራውያን 13÷4)፡፡ የማሕልየ መሓልይ መጽሐፍ፣ እግዚአብሔር ጋብቻን እንደሚወድ እንዲሁም በጋብቻ ጥምረት ውስጥ የግብረ ሥጋ ግንኙነት እንዲካሄድ ፍላጎቱ መሆኑን በስፋት ያስተምራል፡፡

ነገር ግን ክርስቲያኖች ከጋብቻ በፊት ከሚካሄድ የግብረ ሥጋ ግንኙነት ራሳቸውን ማራቅ አለባቸው (ሐዋርያት ሥራ 15÷20)፡፡ ሐዋርያው ጳውሎስ አካላችን ከጋብቻ በፊት ለሚካሄድ የግብረ ሥጋ ግንኙነት ሊሆን ስለማይገባው፣ ክርስቲያኖች ከእንዲህ ዐይነቱ ምግባር መራቅ እንዳለባቸው ያስተምራል (1 ቆሮንቶስ 6÷13:18)፡፡

የዳ ቬንቺ ኮድ መጽሐፍ ከጋብቻ በፊት የሚካሄደውን የግብረ ሥጋ ግንኙነት ለማበረታታት ዕቅድ ያለው ይመስላል፡፡ መጽሐፍ ቅዱስ ግን በዚህ ጉዳይ ላይ ግልጥ የሆነ ትምህርት አለው፣ "ደግሞም ይህን ዕወቁ፡ ማንም አመንዝራ ወይም ርኩስ ወይም ሥሥታም ማለት ጣዖት አምላኪ በክርስቶስና

በእግዚአብሔር መንግሥት ርስት የለውም:: ማንም በከንቱ ንግግር አያታላችሁ፤ ምክንያቱም የእግዚአብሔር ቁጣ በማይታዘዙ ልጆች ላይ የሚመጣው በእንዲዚህ ሀይነት ነገር ነው፥ ስለዚህ እንዲህ ካሉ ጋር አትተባበሩ" (ኤፌሶን 5÷5-7)::

(2) ወሲባዊ ግንኙነት ዕውቀትን የማግኛ መንገድ ሊሆን አይችልም:: ሰዎች ዕውቀትም ሆነ መገለጥ ከወሲብ ጋር በተገናኘ መልኩ ሊያገኙ አይችሉም:: ዕውቀትና ጥበብ ሊገኝ የሚችለው እግዚአብሔርን በመፍራትና ቃሉን በማጥናት ነው:: ቤተ ክርስቲያን ለአስተምህሮቷም ሆነ ለምግባሯ የመጨረሻው ባለሥልጣን አድርጋ የምትወስደው ቃለ እግዚአብሔርን ነው:: ኢየሱስም ይህንኑ ያደርግ ነበር፣ እንድናደርግም አስተምሮናል::

ቃለ እግዚአብሔር በግለሰብ ደረጃ ከሚገኝ፣ ከቃለ እግዚአብሔር ጋር ከሚቃረን መገለጥ/ዕውቀት ርቀን፣ በሐዋርያትና በነቢያት አስተምህሮ ላይ መሠረት በማድረግ፣ መጽሐፍ ቅዱሳዊ አስተምህሮን እንድንከተል አጠንክሮ ያበረታታል (ለምሳሌ የሚከተሉትን ክፍሎች ይመለከቷል ይሁዳ 3፤ የሐዋርያት ሥራ 6÷7፤ ገላትያ 1÷23፤ 1 ጢሞቴዎስ 4÷1)::

በአጠቃላይ ቤተ ክርስቲያንም ሆነች ቃለ እግዚአብሔር ወሲባዊ ግንኙነትን አላወገዙም፤ በወሲባዊ ግንኙነትም ልዩ መገለጥ ወይም ዕውቀት ሊገኝ አይችልም:: አማኞች ከእግዚአብሔር ጋር ያላቸው ግንኙነት የሚወሰነው በቤተ ክርስቲያን በኩል ስላልሆነ፣ ቤተ ክርስቲያን ተፈላጊነቷን ጠብቃ ለማቆየት ወሲባዊ ግንኙነት አወገዘች የሚለው ትችት መሠረት ያለው ትችት አይደለም—ብራውን በመጽሐፉ ውስጥ ወሲብ ዕውቀት ያስገኛል እንዲሁም ቤተ ክርስቲያን ይህን ጉዳይ አውግዛለች ለማለት አንዳችም የታሪክም ሆነ የሰነድ ማስረጃ ያለማቅረቡን ልብ ይሏል::

12. የጥንቷ ቤተ ክርስቲያን ሴቶችን ዝቅ ወንዶችን ደግሞ ከፍ አድርጋ ነበርን?

- "በጥንቷ ቤተ ክርስቲያን የነበሩ ተሰሚ ወንዶች፣ ዓለምን 'ያሳሳቱት' የሐሰት ወሬ በመንዛት ነው፤ ይኸውም ሴቶችን ዝቅ ባደረጉ መጠን ወንዶችን ደግሞ ከፍ በማድረግ" (የዳ ቪንቺ ኮድ፤ ገጽ 124)::

መጽሐፍ ቅዱስ በግልጽ ወንድና ሴት እኩል ናቸው ይላል:: በዕብራውያን ባህል ሴቶች የሕጉን መጽሐፍ እንዳያጠኑ ይደረግ ነበር፤ ነገር ግን ኢየሱስ የወንዶቹ ያህል ሴቶችም ቃለ እግዚአብሔር የማጥናት መብት እንዳላቸው አስተምሯል፤ ይኸውም እርሱ በሚያስተምርበት ቦታ እንዲገኙ በመፍቀድ (ማቴዎስ 14÷21፤ 15÷38):: እንዲሁም በትምህርቱ ውስጥ የሴቶችን ሥራ የሚገልጽ በርካታ ምሳሌዎችን ተጠቅሟል፤ ለምሳሌ እንጀራ መጋገር (ሉቃስ 13÷20:21)፣ እህል መፍጨት (ሉቃስ 17÷35)፣ የጠፋውን ገንዘብ ለመፈለግ ቤት መጥረግ (ሉቃስ 15÷8 -10)::

አንዳንድ የአይሁድ ረበናቶች/ረቢዎች በመንገድ ላይ ወንድ ልጅ ሴት ልጅን ሊያናግራት አይገባም ብለው ያስተምሩ ነበር:: ነገር ግን ኢየሱስ በአደባባይ ማናገር ብቻ ሳይሆን፣ ከማሰሮዋም ውሃ ለመጠጣት ሲጠይቅ እንመለከታለን (ያውም አይሁድ እጅግ ከሚንቋቸው ከሳምራውያን) (ዮሐንስ 4÷1-30):: ኢየሱስ ከትንሣኤው በኋላ የተገለጠው ለወንዶቹ ደቀ መዛሙርት ሳይሆን ለሴት ደቀ መዝሙር ነበር (ዮሐንስ 20):: እንዲያውም ኢየሱስ ለሴቶች የነበረው ከፍተኛ አመለካከት ከኖስቲኮቹ ወንጌላት ጋር በእጅጉ የሚቃረን ነው::

እግዚአብሔር አምላክ ወንድንም ሆነ ሴትን የፈጠረው በራሱ አምሳል ነው (ዘፍጥረት 1÷26):: ወንድም ሆነች ሴት በእግዚአብሔር ፊት እኩል ተጠ ያቂዎች ናቸው (ገላትያ 3÷28)::

እንዲያውም የሴቶችን ክብር የሚያዋርደውና ሴቶች ከወንዶች እኩል አይደሉም የሚለው፣ ዳን ብራውን፣ "ትክክለኛ ወንጌላት ሆነው ሳለ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ አልተጠቃለሉም" የሚላቸው የኖስቲክ ወንጌላት ናቸው:: ለምሳሌ በቶማስ ወንጌል ላይ ስምዖን ጴጥሮስ ለኢየሱስ እንዲህ እንዳለ "ተዘግቦአል"፣ "ማርያምን ከእኛ አርቃት ምክንያቱም ሴቶች ሕይወት የሚገባቸው አይደሉምና"፥ ኢየሱስም እንዲህ ሲል መለሰለት፣ "እኔው ራሴ እርሷን ወደ ወንድነት እንድትቀየር እረዳታለሁ፤ እርሷም ሕያው መንፈስ በመሆን እናንተ ወንዶችን ትመስላለች፡ ራሷን ወንድ የምታደርግ ማንኛዪቱም ሴት መንግሥተ ሰማያትን ትወርሳለች"[55]::

[55] *The Gospel of Thomas*, in *The Nag Hammadi Library*, p. 130.

ለኖስቲኮች ሴቶች ከወንዶች እጅግ በጣም ያነሱ ፍጡራን ናቸው:: እንዲያውም በኖስቲኮች አስተምህሮ መሠረት ሴቶች “ድነት” የሚያገኙት ወደ ወንድነት ከተቀየሩ በኋላ ነው[56]::

ስመ ጥር የነገረ መለኮት ሊቅ ኤፍ. ኤፍ. ብሩስ ይህን የኖስቲኮች ትምህርት በተመለከተ የሚከተለውን ኖስቲኮች ምን እንደሚሉ ሲነግሩን እንዲህ ይላሉ፣ “ኢየሱስ፣ ማርያም መንግሥተ ሰማያትን ለማግኘት ወንድ እንደምትሆን የተናገረው ቀድሞ ከነበረው ሁኔታ ጋር ለማጣጣም በሚል ነው፤ ይኸውም የተፈጠረው ወንድም ሴትም ተደርጎ ነበር (ዘፍጥረት 1÷27)፤ አዳም ሔዋን ከውስጡ ከመውጣቷም በፊት ሆነ ከወጣች በኋላ ‘ወንድ’ ነበር (ዘፍጥረት 2÷18-25)፤ የጥንቱ አንድነት ሲታደስና ሞት ሲወገድ፣ ወንድ ያው ወንድ ሲሆን ሴቶች ግን ሴት አይሆኑም፤ ሴቶች በወንድ ውስጥ ተመልሰው ይዋጣሉ”[57]::

ምንም እንኳ ብራውን ክርስትና የሴቶችን ሰብአዊነት የሚያዋርድ በአንጻሩ ደግሞ ኖስቲኮች ለሴቶች ትልቅ የሆነ አመለካከት እንዳላቸው ቢገልጽም እውነታው ግን ከዚህ ተቃራኒው ነው:: በምድር ላይ ካሉ የትኛውም ሃይማኖት ይልቅ ክርስትና ለሴቶች እጅግ ከፍተኛ የሆነ አመለካከት አለው ቢባል እብለት አይሆንም::

ማጠቃለያ

ምንም እንኳ ዳን ብራውን በመጽሐፉ መግቢያ ላይ እንዲሁም በተለየዩ የመገናኛ ብዙኃን በሰጠው ቃለ ምልልስ፣ በዳ ቬንቺ ኮድ መጽሐፍ ላይ የሰፈሩት “የጥበብ ሥራዎች፣ የሥነ ሕንፃ ገለጻዎች፣ ሰነዶች እንዲሁም ምስጢራዊ ሥርዐተ አምልኮዎች እውነተኞች ናቸው” ቢልም፣ እስካሁን ያዩናቸው ማስረጃዎች ከዚህ አባባል ጋር የሚቃረኑ ናቸው:: ከምናቡ የፈለቁ ሐሳቦችን በተዋቡ ቃላት እየከሸነ፣ በታሪክ ሰነድ የማይታወቁ የፈጠራ ታሪኮችን ከታች ወደ ላይ እየገለበጠ፣ የተሳሳቱ የነገረ መለኮት ትንተናዎችን እያሳከረ በአንጻሩ

[56] Yamauchi, *International Standard Bible Encyclopedia* (Grand Rapids: Eerdmans, 1980), s.v. "Nag Hammadi," Vol. 3, p. 182.
[57] F. F. Bruce, *Jesus & Christian Origins Outside The New Testament* (Grand Rapids: World missions. B. Eerdmans Publishing Co., 1974), 154.

እነዚህ ጕዳዮች በሰው ልብ ተቀባይነት እንዲያገኙ ምሁራዊ ለዛቸውን እያስዋበ ያቀረበበት *የልብ ወለድ* መጽሐፍ ነው::

መጽሐፉ ግራ መጋባት ፈጥሮባቸው የነበሩ ሰዎች፣ ከዚህ መለስተኛ መጽሐፍ ቍም ነገር እንደ ጨበጡ እንገምታለን:: በዚህ አጋጣሚ፣ ክርስቲያን ነኝ፣ ኢየሱስ ክርስቶስም የሕይወቴ አልፋና ያሜጋ ነው የሚሉ እውነተኛ ክርስቲያኖች፣ ቃለ እግዚአብሔርን እንዲሁም የቤተ ክርስቲያን ታሪክን ዐቅም በፈቀደ ሁሉ እንዲያጠኑ እንመክራለን:: ሰይጣን የተመረጡትን እንኳ እስኪያስት ድረስ ብዙ ተአምራዊ ነገሮችን ሊያደርግ እንደሚችል ቃለ እግዚአብሔር ያስተምራል:: ይህ የዳን ብራውን መጽሐፍ ከእነዚህ የሰይጣን ተአምራት መኻል አንዱ እንደ ሆነ እንገምታለን—ብዙዎችን አስቶአልና:: ነገ ከዳን ብራውን ይልቅ በሥነ ጽሑፍ ክህሎታቸው የመጠቁ፣ ቈርጦ በመቀጠል የተካኑ የክፉ አገልጋዮች እንደሚመጡ እሙን ነው—ጌታ ይመጣሉ ብሏልና:: እንግዲያው፣ “ኩኑ እንከ ጠቢባነ ከመ አርዌ ምድር፤ ወየዋሃነ ከመ ርግብ” (ማቴዎስ 10÷16) የሚለውን የጌታችንንና የአምላካችንን የኢየሱስ ክርስቶስን ምክር ዘወትር ያስቧል:: *ወስብሐት ለእግዚአብሔር ዘአፈጸመኒ በዳኅና::*

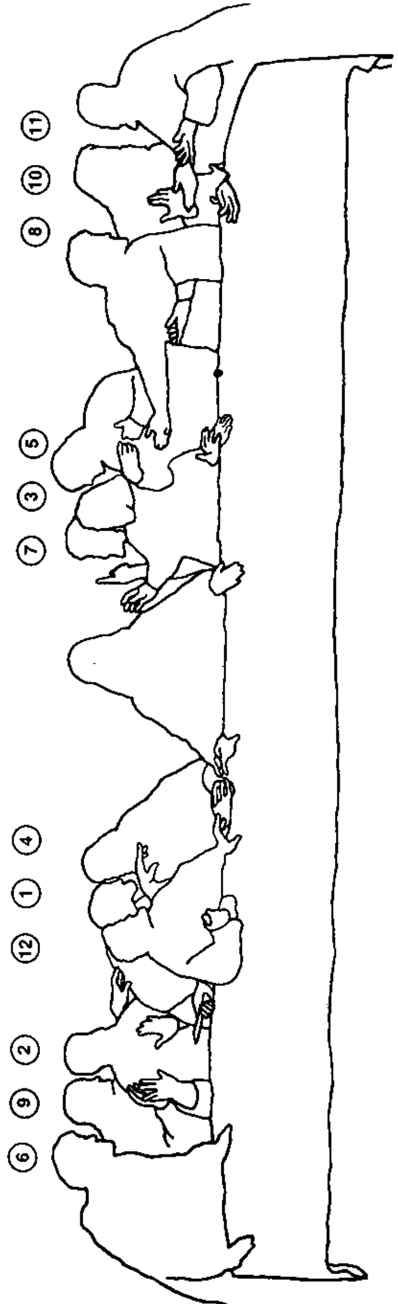

ኢየሱስ ከዐሥራ ሁለቱ ደቀ መዛሙርት ጋር የመጨረሻውን ራት ሲበላ የሚያሳየው ይህ የሊዮናርዶ ዳ ቢንቺ ሥዕል፣ "የመጨረሻው ራት" በመባል ይታወቃል። በታሪክ የሚታወቀው የዐሥራ ሁለቱ ደቀ መዛሙርት አቀማመጥ እንዲሁም "የዐሥራ ሁለቱ ሐዋርያት ስም የሚከተለው ነው:— መጀመሪያ ① ጴጥሮስ የተባለው ስምዖንና ወንድሙ ② እንድርያስ ③ የዘብዴዎስ ልጅ ያዕቆብና ወንድሙ ④ ዮሐንስ ⑤ ፊልጶስ ⑥ በርተሎሜዎስ ⑦ ቶማስ ⑧ ቀረጥ ሰብሳቢው ማቴዎስ ⑨ የእልፍዮስ ልጅ ያዕቆብ ⑩ ታዴዎስ የተባለው ልብድዮስ ⑪ ቀነናዊው ስምዖን ⑫ ኢየሱስን አሳልፎ የሰጠው አስቆሮቱ ይሁዳ" (ማቴዎስ 10፥2-4፤ የሚከተሉትንም ተጓዳኝ ምንባቦች ይመልከቷል:— ማርቆስ 3፥16-19፤ ሉቃስ 6፥14-16፤ የሐዋርያት ሥራ 1፥13)

ዮሐንስ 13፥23–24 እንዲሁም በዚህ መጽሐፍ፣ "ሊዮናርዶ ዳ ቪንቺ ትቶት ያለፈው ምስጢር አለን?" የሚለውን ክፍል፣ ከዚህ ሥዕል ጋር ያነጻጽሩ።

This insert was specially prepared for the book *Cracking Da Vinci's Code* by James L. Garlow and Peter Jones and published by Victor Books, and imprint of Cook Communications Ministries, Colorado Springs, Co. Copyright © 2004. All rights reserved. Illustration by dlp Studios, Colorado.

አባሪ 1

ኢየሱስ ክርስቶስ አምላክ ነው[1]

ሀ. ግልጽ በሆኑ ዐረፍተ ነገሮች

1. ኢሳይያስ 9፥6። በዚህ ዐውድ ኢየሱስ ክርስቶስ ኀያል አምላክ እንደ ተባለው ሁሉ፣ እግዚአብሔር አብም ኀያል አምላክ ተብሎአል 10፥21። ይህን ክፍል "ኀያል ጀግና" ("mighty hero") ብሎ መተርጐም ስሕተት ነው። ይህን ክፍል ከሕዝቅል 32፥21 አንጻር መመልከት ስሕተት ነው። ምክንያቱም (ሀ) ይህ ክፍል ከ10፥21 ጋር በተመሳሳይ ዐውድ ውስጥ የሚገኝ አይደለም። (ለ) ሕዝቅኤል 32፥21 የሚናገረው ስለ ሐሰተኛ አማልክት ነው፤ ከላይ ተራ ቍጥር I.ሰ.5. ይመለከቷል።

2. ዮሐንስ 1፥1። አንዳንዶች ይህን ክፍል፣ "a god" ብለው ተርጕመውታል፤ ይህ የተሳሳተ አተረጓጐም ነው። አንድ እግዚአብሔር ካለ፣ ኢየሱስ እግዚአብሔር ነው ማለት ነው። ነገር ግን "a god" ብሎ መተርጐም ስሕተት ነው። ሌሎች ክፍሎች ቴዎስ የሚለውን የግሪክ ቃል፣ በዚህ ቦታ እንዳለው ዐይነት የሰዋስው አወቃቀር እግዚአብሔር ተብሎ "God" ተተርጕሞአል፣ ለምሳሌ ማርቆስ 12፥27፤ ሉቃስ 20፥38፤ ዮሐንስ 8፥54፤ ፊልጵስዩስ 2፥13፤ ዕብራውያን 11፥16። በግሪክ ሰዋስው ቴዎስ (እግዚአብሔር) ከሚለው የግሪክ ቃል ፊት ውሱን[2] መስተአምር መኖርም ሆነ ያለመኖር

---

[1] ይህ ክፍል የተወሰደው፣ ተስፋዬ ሮበሌ፤ *የአስተምህሮተ ሥላሴ መጽሐፍ ቅዱሳዊ መሠረት* (ተስፋ ዐቃብያነ ክርስትና ማኅበር፤ 1998 ዓ.ም) 37-51 ላይ ነው።

[2] እየተናገርሁ ያለሁት የግሪኩን ሰዋስው እንደ ሆነ ልብ ይሏል። ምናልባት በአማርኛ ቋንቋ መስተአምርን ውሱንና ያልተወሰነ ብለን መክፈል አንችል ይሆናል፤ አብዛኛውን

አንዳችም የትርጉም ልዩነት አያመጣም:- ማርቆስ 12÷27፤ ሉቃስ 20÷37-38፤ ዮሐንስ 3÷2፤ 13÷3፤ ሮሜ 1÷21፤ 1ተሰሎንቄ 1÷9፤ ዕብራውያን 9÷14፤ 1ጴጥሮስ 4÷10-11።

3. ዮሐንስ 1÷18። እጅግ ጥንታዊና ተአማኒነት ያላቸው የግሪክ ቅጂች "ልዩ አምላክ" ይሉታል። አብዛኛውን ጊዜ ሞኖጌኔስ የሚለው የግሪክ ቃል የተተረጎመው "አንድያ ልጅ" ተብሎ ነው። መተርጐም የነበረበት ግን "አንድ ዐይነት ባሕርይ ያለው" "one of a kind" ወይም "ልዩ" "unique" ተብሎ ነበር። አንድያ ልጅ ተብሎ ቢተረጐምም፣ የተወለደ አምላክ የሚል ትርጉም አይኖረውም።

4. ዮሐንስ 20÷28። ይህ ክፍል የነጠላ ቁጥርን ቢያሳይም፣ የብዙ ቁጥር በማሳየት ("አምላካችን") ከዚህ ክፍል ጋር ተመሳሳይ የሆነ የሰዋስው አወቃቀር ያለውን የራእይ 4÷11 ክፍል ከዮሐንስ 20÷28 ጋር ያነጻጽሩ። እንዲሁም መዝሙር 35÷23 ይመለከቷል። ኢየሱስ ለቶማስ የመለሰውን መልስ ስንመለከት፣ ቶማስ እንደዚያ በማለቱ ስሕተት እንዳልነበረ እንረዳለን። በዮሐንስ 20÷17 ላይ አብ የኢየሱስ አምላክ ተብሎአል (ሰው በመሆኑ ምክንያት)፣ ነገር ግን ቶማስ በዚያው ምዕራፍ ላይ አምላኬ ማለቱ ቊጥር 17 ላይ በታየበት መልኩ እንዳይታይ የሚያደርገው ምክንያት ምንድን ነው? አብ፣ ወልድ ሰው በመሆኑ ምክንያት፣ የወልድ አምላኩ እንደ ሆነ ሁሉ፣ ወልድም የቶማስ አምላኩ ነው፤ ለቶማስ አምላኩ ከሆነ ደግሞ ለእኛ አምላካችን የማይሆንበት ምክንያት አይኖርም።

5. የሐዋርያት ሥራ 20÷28። "በደሙ የዋጃትን የእግዚአብሔርን ቤተ ክርስቲያን" የሚለው ዐረፍተ ነገር እግዚአብሔር በደሙ የዋጃት ራሱ እግዚአብሔር እንደ ሆነ የሚያስተምር ነው። የግሪክ አማራጭ

ጊዜ ውሱንናትን ስለሚያሳይ። በእንግሊዝኛና መጽሐፍ ቅዱስ በተጻፈበት የግሪክ ቋንቋ (በኮይኔ ግሪክ) መስተአምር ውሱንና ያልተወሰነ ተብሎ በሁለት ይከፈላል።

ትርጉሞች "የጌታን ቤተ ክርስቲያን" ቢሉም ከመጀመሪያው ትርጉም ብዙም የራቀ አይደለም።

6. ሮሜ 9÷5። ይህ ብቸኛው የሰዋስው ትርጉም አይደለም፤ ሌሎች አማራጭ ትርጉሞችም ሊኖሩት ይችላል፡ ነገር ግን በመጽሐፍ ቅዱስ የተለመደው ቡራኬ፣ ይህንን ትርጉም እንድንከተል የሚያደርገን ነው፤ ይህም ክርስቶስ አምላክ እንደ ሆነ ያሳያል።

7. ቲቶ 2÷13። ሰዋስዋዊውም ሆነ ዐውዳዊ ትርጉሙ ኢየሱስ አምላክ እንደ ሆነ የሚያመለክት ክፍል ነው። ሻርፐስ በመባል የሚታወቀው የግሪክ የሰዋስው ሕግ (ማለትም ሁለት ስሞች "እና" (ግሪክ "ካይ") በሚለው አያያዥ ቃል ከተጣመሩና በመጀመሪያው ስም ፊት ውስን መስተአምር (the) ኖሮ ሁለተኛው ስም ላይ ውስን መስተአምር ከሌለ፣ ዐረፍተ ነገሩ የሚያወራው ስለአንድ ጒዳይ ብቻ ነው፤ ስለዚህም ሁለቱም ስሞች ወይም ቅጽሎች አንድን ነገር የሚያመለክቱ ናቸው) ኢየሱስ "ታላቅ አምላክ እንዲሁም መድኀኒት" እንደ ሆነ የሚያመለክት ነው። ከዚህ ዐረፍተ ነገር ጋር ተመሳሳይ የሰዋስው አወቃቀር ያላቸውን በርካታ ክፍሎች ቢኖሩም ለናሙናነት የሚከተሉትን ክፍሎች ይመለከቷል፣ ሉቃስ 20÷37፤ ራእይ 1÷6። በተጨማሪም ጳውሎስ ዘወትር "መገለጥ" የሚለውን ቃል የሚጠቀምበት ለክርስቶስ ነው፤ ለምሳሌ የሚከተሉትን ክፍሎች ይመለከቷል:- 2ተሰሎንቄ 2÷8፤ 1ጢሞቴዎስ 6÷14፤ 2ጢሞቴዎስ 1÷10፤ 4÷1:8።

8. ዕብራውያን 1÷8። ግሪኩ ቃል በቃል ሲተረጐም፣ "እግዚአብሔር ዙፋንህ ነው" የሚል ትርጉም አለው። ቃሉን ቃል በቃል ስንተረጒመው ትርጉም አይሰጥም፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር በዙፋን ላይ የሚቀመጥ እንጂ እርሱ ራሱ ዙፋን አይደለም። "እግዚአብሔር ዙፋንህ ነው" የሚለው ዐረፍተ ነገር፣ እግዚአብሔር የአንድ ንጉሥ የንግሥናው መሠረት ነው የሚል ትርጉም የሚሰጠው ቢሆን እንኳ፣

ክፍሉ ማለትም ዕብራውያን ምዕራፍ 1 ኢየሱስ በመላእክት ላይ ስላለው አመራር የሚናገር ሳይሆን፣ ኢየሱስ ከመላእክት በላይ መሆኑን እንዲያውም አምላክ መሆኑን የሚገልጽ ነው፡፡ ለመላእክት አምላካቸው ስለሆነም ይሰግዱለታል ቁጥር 6፡፡

9. **1ጴጥሮስ 1፥1፡፡** ክፍሉ ኢየሱስ ክርስቶስ አምላክ መሆኑን የሚገልጽ ሲሆን፣ ከቲቶ 2፥13 ጋር ተመሳሳይ የሆነ የሰዋስው አወቃቀር አለው፡፡ ከዚህ ጋር ተዛማጅ የሆኑ የሰዋስው አወቃቀሮችን ከሚከተሉት ክፍሎች ይመልከቱ፣ 2ጴጥሮስ 1፥11፤ 2፥20፤ 3፥2:18፡፡

10. **1ዮሐንስ 5፥20፡፡** "እርሱም" የሚለው ቃል የሚያመለክተው ኢየሱስ ክርስቶስን ከሆነ፣ "የዘላለም ሕይወት" የሚለውም ሐረግ ክርስቶስን የሚያመለክት ነው (ከ 1፥2 ጋር ያነጻጽሯል)፡፡ እርሱም እውነተኛ አምላክ ነው፡፡

ለ. ኢየሱስ ክርስቶስ ያህዌ ነው

1. ሮሜ 10፥9-13 የ"እና" ("for") መደጋገም፣ ክፍሉን እርስ በርሱ የሚያያይዘው ሲሆን፣ በ10፥13 ላይ "ጌታ" የተባለው በ10፥9:12 ላይም ጌታ የተባለው እርሱው ነው፡፡

2. በፊልጵስዩስ 2፥9-11፤ ከዐውደ ምንባቡ እንደምንመለከተው፣ "ከስምም ሁሉ በላይ የሆነው ስም" ቁጥር 11 ላይ የተጠቀሰው "ጌታ" የሚለው ስም ነው፤ ይህም፣ "ከስምም ሁሉ በላይ የሆነ ስም" ያህዌ የሚለው ስም ነው[3]፡፡

[3] በመጽሐፍ ቅዱስ በተለይም በአዲስ ኪዳን ንባባት በተጽውዖ ስምና (በመጠሪያ ስምና) በማዕረግ ስም መካከል አንዳችም ልዩነት የለም፡፡ ለአብነት ያህል ማቴዎስ 28፥19-20 ይመለከቷል፡፡ ትክክለኛው የጥምቀት ቀመር "በኢየሱስ ክርስቶስ ስም" ነው ወይስ "በአብ፣ በወልድ፣ በመንፈስ ቅዱስ ስም" ነው የሚለውን ጉዳይ በተመለከተ፣ "በተጽውዖ ስምና በማዕረግ ስም መካከል ልዩነት አለ" የሚለውን ጉዳይ እንደ

3. ዕብራውያን 1፥10፡ በዚህ ክፍል እግዚአብሔር አብ ኢየሱስ ክርስቶስን "ጌታ" እያለ ይጠራዋል፡፡ ይህ ክፍል በቀጥታ የተጠቀሰው/የተወሰደው ከመዝሙር 102፥25 ላይ ነው፡፡ ልመናውን የሚያቀርበው ሰው ልመናውን የሚያቀርበው "ለእግዚአብሔር" ነው፡፡ በክፍሉ አብ ወልድን "ጌታ" ብሎ የሚጠራው ከሆነና ክፍሉን ዐውዱን መሠረት ባደረገ መንገድ የምንተረጕመው ከሆነ፣ ፍጡራን ክርስቶስን እግዚአብሔር ወይም ጌታ የሚሉት በውክልና ደረጃ ነው ማለት በፍጹም አይቻልም፡፡

4. 1ጴጥሮስ 2፥3-4፡ ይህ ክፍል በቀጥታ የተወሰደው ከመዝሙር 34፥8 ላይ ነው፤ በክፍሉም "ጌታ" የተባለው ያህዌ ነው፡፡ ከ1ጴጥሮስ 2፥4-8 ላይ "ጌታ" የተባለው በቁጥር 3 ላይ ኢየሱስ ነው፡፡

5. 1ጴጥሮስ 3፥14-15፡ ይህ ክፍል ደግሞ ኢሳይያስ 8፥12-13 የሚያመለክት ነው፡፡ በዚህም የብሉይ ኪዳን መጽሐፍ፣ ቅዱስ የተባለው ያህዌ ነው፡ ይህም ኢየሱስ ያህዌ እንደ ተባለ የሚያሳይ ነው፡፡

6. ኢየሱስ "አንድ ጌታ" ብቻ እንዳለ በተናገረባቸው ንባባት፣ አንድ ጌታ ብቻ እንዳለ፣ ይህም ጌታ ያህዌ እንደ ሆነ ገልጸአል፤ የሚከተሉትን የብሉይና የሐዲስ ኪዳን ንባባት እርስ በርሳቸው ያነጻጽሩ ዘዳግም 6፥4፤ ማርቆስ 12፥29 እንዲሁም የሚከተሉትን ክፍሎች ይመለከቷል 1ቆሮንቶስ 8፥6፤ ኤፌሶን 4፥5፤ ከሚከተሉት ክፍሎች ጋር ያወዳድሩ ሮሜ 10፥12፤ 1ቆሮንቶስ 12፥5፡፡

ሐ. ኢየሱስ ክርስቶስ አምላካዊ ማዕረግ አለው

መከራከሪያ ነጥብ ሲያነሡት ይስተዋላል፡፡ በብሉያትም ሆነ በሐዲሳት ይህ ዐይነቱ ልዩነት አይታይም፡፡ "በሐዋርያት ቤተ ክርስቲያን" አስተምህሮ ላይ ሰፊ ማብራሪያ ከፈለጉ፣ የዚህ ጽሑፍ አቅራቢ፣ *"'የሐዋርያት ቤተ ክርስቲያን' አስተምህሮ በቃለ እግዚአብሔር ሲመዘን"* በሚል ርእስ የጻፈውንና በቅርቡ ለንባብ የሚበቃውን መጽሐፍ ይመለከቷል፡፡

1. አምላክ ብቻ ያለው/ገንዘቡ ያደረጋቸው የማዕረግ ስሞች

ሀ) መጀመሪያውና መጨረሻው፣ ራእይ 1፥17፣ 22፥13፣ ከሚከተለው ክፍል ጋር ያወዳድሩ ኢሳይያስ 44፥6።

ለ) የነገሥታት ንጉሥ የጌቶች ጌታ፣ 1ጢሞቴዎስ 6፥15፣ ራእይ 17፥14፣ 19፥16።

2. የመልኣረሻ ግባቸው እግዚአብሔርን የሚያሳዩ የማዕረግ ስሞች

ሀ) አዳኝ፣ ሉቃስ 2፥11፤ ዮሐንስ 4፥42፤ 1ዮሐንስ 4፥14፣ ቲቶ 2፥13:10፤ ወዘተ ከሚከተሉት ክፍሎች ጋር ያወዳድሩ ኢሳይያስ 43፥11፤ 45፥21-22፤ 1ጢሞቴዎስ 4፥10 ኢየሱስ ክርስቶስ የድኅንነት ምንጭ ነው ዕብራውያን 5፥9፤ ዘፀአት 15፥2፤ መዝሙር 118፥14:21።

ለ) እረኛ፣ ዮሐንስ 10፥11፤ ዕብራውያን 13፥20፣ ከሚከተሉት ክፍሎች ጋር ያነጻጽሩ መዝሙር 23፥1፤ ኢሳይያስ 40፥11።

ሐ) ሀለት፣ 1ቆሮንቶስ 10፥4፣ ከኢሳይያስ 44፥8 ጋር ያነጻጽሩ።

መ. ኢየሱስ ክርስቶስ ለአምላክ ብቻ የሚሰጠውን ክብር ተቀብሉአል

1. ክብር፤ ዮሐንስ 5፥23።

2. ፍቅር፤ ማቴዎስ 10፥37።

3. ጸሎት፤ ዮሐንስ 14፥14 (ክፍሉ አከራካሪ ቢሆንም፣ ጸሎትን የሚመልሰው ግን ኢየሱስ ለመሆኑ የሚያከራክር አይደለም)። በተጨማሪ የሚከተሉትን ክፍሎች ይመለከቷል፤ ሐዋርያት ሥራ 1፥24-25፤ 7፥59-60 (ከ ሉቃስ 23፥34:46 ጋር ያወዳድሩ) ሮሜ 10፥12-13፤

1ቆሮንቶስ 1፥2፣ 2ቆሮንቶስ 12፥8-10 ("ጌታ" የተባለው ኢየሱስ ክርስቶስ ነው ከቁጥር 9 ጋር ያወዳድሩ) 2ተሰሎንቄ 2፥16-17 ወዘተ።

4. ስግደት (በግሪኩ ፕሮስኩኖ) ማቴዎስ 28፥17፤ ዕብራውያን 1፥6 (ከመዝሙር 97፥7 ጋር ያወዳድሩ) እንዲሁም ከማቴዎስ 4፥10 ጋር ያወዳድሩ።

5. የተቀደሰ ሃይማኖታዊ አገልግሎት (በግሪኩ ላቲሪዮ) ራእይ 22፥13።

6. ለአምላክ ብቻ የሚቀርብ ምስጋና 2ጢሞቴዎስ 4፥18፤ 2ጴጥሮስ 3፥18፤ ራእይ 1፥5-6፤ 5፥13።

7. እምነት ዮሐንስ 3፥16፤ 14፥1 ወዘተ።

ሠ. ኢየሱስ ክርስቶስ አምላክ ብቻ የሚሠራውን ሥራ ይሠራል

1. መፍጠር፣ ዮሐንስ 1፥3፤ 1ቆሮንቶስ 8፥6፣ ቈላስይስ 1፥16-17፣ ዕብራውያን 1፥2፤ ራእይ 3፥14 ("አርኬ" የሚለውን የግሪክ ቃል፣ የተለያዩ ትርጉሞች በተለያየ መንገድ ፈትተውታል፤ የ1954 ትርጉም "መጀመሪያ"፣ 1980 ትርጉም "መገኛ"፣ አዲሱ መደበኛ ትርጉም "ገዥ"። እነዚህ ሁሉ "አርኬ" ለሚለው ለግሪክ ቃል አማራጭ ትርጉሞች ቢሆኑም፣ "ገዥ" የሚለው ቃል ከዐውዱ ጋር የሚቀራረብ ትርጉም ያለው ይመስላል)፤ ፍጥረታት ሁሉ የተፈጠሩት "ለእርሱ"ና "በእርሱ" ነው፣ ሮሜ 11፥36፤ ዕብራውያን 2፥10፤ ሐዋርያት ሥራ 17፥28 እንዲሁም ኢሳይያስ 44፥24።

2. ዓለማትን ደግፎ መያዝ፣ ቈላስይስ 1፥17፤ ዕብራውያን 1፥3:11-12።

3. የዘላለምን ሕይወት መስጠት።

ሀ). በአጠቃላይ ከላይ ሐ.2.ሀ. ይመለከቷል::

ለ). ኀጢአትን ይቅር ማለት፤ ማቴዎስ 9÷1-8፤ ማርቆስ 2÷1-12፤ ሉቃስ 5÷17-26::

4. አምላካዊ ባሕርያት ሁሉ አሉት፤ ዮሐንስ 5÷17-29 (ፍርድን ጨምሮ ማቴዎስ 25÷31-46፤ 2ቆሮንቶስ 5÷10)::

ረ. ኢየሱስ ክርስቶስ አምላክ ብቻ ገንዘቡ ያደረጋቸው ባሕርያት (ተጋብአዊና አልቦ ተጋብአዊ ባሕርያት[4]) ሁሉ አሉት::

1. አምላካዊ ባሕርያት ሁሉ አሉት፣ ዮሐንስ 1÷1፤ ፊልጵስዩስ 2÷6፤ ቈላስይስ 1÷15፤ 2÷9፤ ዕብራውያን 1÷3::

2. በራሱ ሕልውና ያለው ነው (Self-existent)፣ ዮሐንስ 5÷26::

3. አይለወጥም:- ዕብራውያን 1÷10-12፣ (ልክ እንደ ያህዌ "YHWH" ማለት ነው) ዕብራውያን 13÷8::

4. ዘላለማዊ ነው:- ዮሐንስ 1÷1፤ 8÷58፤ 17÷5 ቈላስይስ 1÷17፤ ዕብራውያን 1÷2::

---

[4] የእግዚአብሔር ባሕርያት ተጋብአዊ (communicable) እንዲሁም አልቦ ተጋብአዊ (incommunicable) ባሕርያት በማለ በሁለት ዐቢይ ክፍሎች ይከፈላሉ:: ተጋብአዊ ባሕርያት የሚባሉት እግዚአብሔር አምላክ ለሰው ልጆች በተወሰነ መጠን ያካፈላቸው ባሕርያት ሲሆኑ -ለምሳሌ ዕውቀት? አልቦ ተጋብአዊ ባሕርያት የሚባሉት ደግሞ፣ እግዚአብሔር ለሰው ልጆች ያላካፈላቸው (ለምሳሌ በሁሉ ቦታ መገኘት) ባሕርያት ናቸው:: ቃሉ ተጋብአ ከሚለው የግእዝ ቃል ተወስዶ ይሆን ሙያዊ ቃል ቢተካ በሚል የተቀመረ ነው:: አንዳንድ ጸሓፍያን ከዚህ ይልቅ፣ ተግባቦታዊ እንዲሁም አልቦ ተግባቦታዊ ባሕርያት የሚሉትን ቃላት ይጠቀማሉ፤ ሊያስኬድ ይችላል::

5. በሁሉ ቦታ ይገኛል:- ማቴዎስ 18÷20፡ 28÷20፡ ዮሐንስ 3÷13፡ ኤፌሶን 1÷23፤ 4÷10፡ ቈላስይስ 3÷11::

6. ሁሉን ያውቃል:- ዮሐንስ 16÷30፡ 21÷17፡ ከያኅጻጽሩ 2÷23-24::

7. ልንረዳው ከምንችለው በላይ ነው፣ ማቴዎስ 11÷25-27::

ሰ. ኢየሱስ ክርስቶስ ከእግዚአብሔር አብ ጋር በሁሉ ነገር እኩል ነው

1. ዮሐንስ 5÷18፡ ምንም እንኳ ዮሐንስ አይሁድ የኢየሱስን አነጋገር በምን መልኩ እንደ ተረዱት ቢዘግብልንም፣ የተረዱት ግን ትክክለኛውን ነገር ነው፤ በቊጥር 17 ላይ ልክ እንደ አባቱ እርሱም ሰንበትን ማክበር እንደማይጠበቅበት ገልጾአል፤ እንዲሁም በ5÷19-29 ላይ አብ የሚሠራውን ሥራ ሁሉ እንደሚሠራ፣ ከዚህም የተነሣ ለአብ የሚሰጠው ክብር ሁሉ ለእርሱም እንደሚገባው ገልጾአል::

2. ፊልጵስዩስ 2÷6፡ ኢየሱስ በዚህች ዓለም ዕውቀናን ለማግኘት ከእግዚአብሔር አብ ጋር እኩል የሚያደርገውን ነገር ይዞ መቅረት አልፈለገም፣ ነገር ግን መታወቅ የፈለገው ራሱን ዝቅ በማድረግ እንዲሁም እግዚአብሔር ራሱ ከፍ እንዲያደርገው ራሱን በመስጠት ነው (ቊጥር 7-11)::

ሸ. ኢየሱስ የእግዚአብሔር ልጅ ነው::

1. በቃለ እግዚአብሔር፣ ልጅ (ወልድ) የሚለው ቃል በቀጥታም ሆነ በተምሳሌታዊ መንገድ አባት ከተባለው ጋር ተመሳሳይ ባሕርይ ያለው ነው (ለምሳሌ "የእግዚአብሔር ልጅ"፣ "የነጐድጓድ ልጅ"፣ "የዐመፃ ልጅ" የሚከተሉትን ክፍሎች ይመለከቷል ማርቆስ 3÷7፤ ኤፌሶን 2÷1)::

2. የሰውን ልጅ በተመለከተ፣ ልጅ የአባቱ ተፈጥሮ/ባሕርይ ያለው ነው (የሰው ልጅ፣ የአብርሃም ልጅ፣ የዳዊት ልጅ ወዘተ)።

3. ኢየሱስ የእግዚአብሔር ልጅ መባሉ፣ ልክ እንደ ሰብአውያኑ አነጋገር በእግዚአብሔር የተወለደ ነው ማለት አይደለም።

4. ኢየሱስ "የእግዚአብሔር አንድያ ልጅ" የተባለው እጅግ በተለየ መንገድ ነው ዮሐንስ 1፥14፤ 3፥16:18፡ 1ዮሐንስ 4፥9)።

5. ቃለ እግዚአብሔር በግልጥ የሚያስተምረን ነገር ወልድ አምላካዊ ተፈጥሮ/ባሕርይ እንዳለው ነው (የወልድ ባሕርይ ልክ እንደ አብ ባሕርይ ነው ማለት ነው። ከላይ ተራ ቍጥር ሬ. ይመለከቷል)።

6. ኢየሱስ በተደጋጋሚ የእግዚአብሔር ልጅ ነኝ ማለቱ፣ በአድማጮቹ በአይሁድ ዘንድ፣ ራስን ከእግዚአብሔር ጋር እኩል በማድረግ እግዚአብሔርን እንደ መሳደብ ነበር ያስቈጠረበት፣ ኢየሱስም ንግግሬን በዚህ መንገድ መረዳታችሁ ስሕተት ነው የሚል ማስተባበያ አላቀረበም፡ ይህም ንግግራቸው ትክክል መሆኑን የሚያመለክት ነው ዮሐንስ 5፥17-23፤ 8፥58-59፤ 10፥30-39፤ 19፥7፤ ማቴዎስ 26፥63-65።

7. ስለዚህ ኢየሱስ የእግዚአብሔር የባሕርይ ልጅ ነው እንጂ በእግዚአብሔር የተፈጠረ ፍጡር ወይም አገልጋይ አይደለም። ኢየሱስ የእግዚአብሔር ልጅ የሆነው ለእኛ ሲልና ለአባቱ ክብር ሲል ነው ዮሐንስ 13፥13-15፤ 17፥4፤ ፊልጵስዩስ 2፥6-11፤ ዕብራውያን 1፥4-13፤ 3፥1-6፤ 5፥8።

ቀ. የኢየሱስ ክርስቶስን አምላክነት የማይቀበሉ ሰዎች አዘውትረው የሚያቀርቧቸው ተቃውሞዎች:—

1. ምሳሌ 8፥22፤ ክፍሉ ስለክርስቶስ የሚናገር ሳይሆን፣ ሰውኛ በሆነ ዘይቤ ስለጥበብ የሚናገር ቅኔ ነው (ሁሉም የምሳሌ 1-9 ክፍሎች፣

በተለይ ደግሞ 8፥12-21፡ 9፥1-6 ላይ ያሉት ክፍሎች)። ቅኔያዊ በሆነ ሁኔታ/መንገድ እግዚአብሔር ጥበብን ገንዘቡ ያደረገው፣ ፍጥረታትን ከመፍጠሩ በፊት ነው። በአጠቃላይ ክፍሉ ስለ ጥበብ አስፈላጊነት እንጂ፡ ስለ ክርስቶስ የሚናገር አይደለም። ክፍሉ ስለ ክርስቶስ የሚናገር ቢሆን ኖሮ፣ ክርስቶስን በሰውኛ ዘይቤ አያቀርበውም፡ እንዲሁም በአንስታይ ጾታ አይገልጸውም ነበር።

2. ቈላስይስ 1፥15፤ ይህ ክፍል ኢየሱስ ክርስቶስ የመጀመሪያ ፍጥረት ነው አይልም። ነገር ግን አባቱን ወክሎ በዚህ ስለሚገኝ፣ የአባቱ ቀዳማይ ወራሽ ነው (ቍጥር 12-44)፤ ስለዚህ "በኵር" ማለት ወራሽ ማለት ነው (ይህን ጒዳይ ከሚከተሉት ክፍሎች ጋር ያነጻጽሩት፤ ዘፍጥረት 43፥33፤ 48፥14-20 ዘፀአት 4፥22፤ 1ዜና 5፥1-3፤ መዝሙር 89፥27፤ ኤርምያስ 31፥9) ልብ ይበሉ ቍጥሩ ልጁ ፈጣሪ እንደ ሆነ እንጂ፣ ፍጡር መሆኑን አይናገርም (ከላይ በተራ ቍጥር ሠ.1. ላይ ያለውን ይመለከቷል)።

3. ራእይ 3፥14፤ "መጀመሪያ" የሚለው ቃል እንደ ማዕረግ ሆኖ ሲቀርብ ምንጭ ወይም ጀማሪ የሚል ትርጒም ይወክላል፤ ይህ ደግሞ ፈጣሪነቱን ያሳያል (ከሚከተሉት ክፍሎች ጋር ያነጻጽሩ ራእይ 1፥8፤ 21፥6፤ 22፥13)። በሌላ ስፍራ የኢየሱስን ገዥነት/ፈጣሪነት/የፍጥረት ጀማሪነትን ለማሳየት በዚህ ስፍራ ያለውን ዐይነት የግሪክ ቃል ተጠቅሞአል፤ ቈላስይስ 1፥18 የብዙ ቍጥርን በሚያመለክት መልኩ ደግሞ የሚከተሉትን ክፍሎች ይመለከቷል፤ ቈላስይስ፤ 1፥16፤ 2፥10:15 እንዲሁም ሉቃስ 12፥11፤ ሮሜ 8፥38፤ ኤፌሶን 3፥10፤ 6፥12፤ ቲቶ 3፥1፤ ከሚከተሉት ክፍሎች ጋር ያነጻጽሩ ሉቃስ 20፥20፤ ይሁዳ 6፤ 1ቆሮንቶስ 15፥24፤ ኤፌሶን 1፥21።

4. 1ቆሮንቶስ 11፥3፤ 15፥28፤ ልጅ ለአባቱ እንደሚገዛ ኢየሱስም ለአባቱ ይገዛል፤ በአምላክነት ግን ከአባቱ ጋር እኩል/ትክክል ነው፤

መግዛት ማነስን አያሳይም፣ ከአብ ጋር ባለው ግንኙነት ራሱን ዝቅ ማድረጉ ማነሱን በፍጹም ሊያሳይ አይችልም[5]::

5. **ዮሐንስ 20÷17፤ ሮሜ 15÷6፤ 1ቆሮንቶስ 15÷24፤ 2ቆሮንቶስ 1÷3፤ ራእይ 1÷6፤ 3÷12፤** ኢየሱስ አባቱን "አምላኬ" ያለበት ምክንያት ኢየሱስ እስካሁን ድረስ አምላክም ሰውም ስለሆነ ነው:: ኢየሱስ አንድም ቦታ ራሱን ከደቀ መዛሙርቱ ጋር በመጨመር አብን "አምላካችን" ሲል አንመለከትም፤ ነገር ግን "አምላኬ"ና "አምላካችሁ" ዮሐንስ 20÷17::

6. **ማርቆስ 13÷32፤** ኢየሱስ የዳግም ምጽአቱን ቀን አላውቅም የማለቱ ጉዳይ መብራራት ያለበት፣ ራሱን በትሕትና ዝቅ በማድረግ ሰው

---

[5] ሁለት ዐይነት ማነስ/መገዛት አለ፡ አንደኛው "ከሥራ ክፍፍል የተነሣ ማነስ" (functional subordination) ሲሆን፣ ሁለተኛው ደግሞ "ከማንነት የተነሣ" (ontological subordination) ማነስ ነው:: በወንድና በሴት፣ በባሪያና በጌቶ፣ በአለቃና በበታች ሠራተኛ ወዘተ መካከል ያለው መገዛት የሥራ ክፍፍልን የሚያሳይ እንጂ፣ በተፈጥሮ አንዱ ከሌላው ይበልጣል ማለት አይደለም:: የሰው ልጅ ለአምላኩ መገዛቱ ግን ከማንነት የተነሣ ማነሱንም ጭምር የሚያሳይ ነው:: ሰው ፍጡር እግዚአብሔር ደግሞ ፈጣሪ ነውና:: ቃለ እግዚአብሔር፣ "ሚስቶች ሆይ ለባሎቻችሁ ተገዙ" (ኤፌሶን 5÷22) ሲል፣ የባሎች የሰውነት ተፈጥሮ ከሴቶች ይበልጣል ማለቱ እንዳልሆነ ሁሉ፣ ወልድም ለአብ ይገዛል ማለት፣ ወልድ ከአብ ያነሰ ነው ማለት አይደለም:: በአስረጅነት ያቀረብኋቸው፣ ክፍሎች ሁሉ ኋመገዛትቃ ለሚለው ቃል ተመሳሳይ የግሪክ ቃል የሚጠቀሙ ናቸው::

መጽሐፍ ቅዱስ በሥላሴ አካላት መካከል አንዱ ለአንዱ የመገዛት ነገር እንዳለ በግልጥ ያስተምረናል:: መንፈስ ቅዱስ፣ ለአብና ለወልድ ይገዛል:- (ዮሐንስ 14÷16፤ 14÷26፤ 15÷26፤ 16÷7 በተለይ ደግሞ ዮሐንስ 16÷13-14):: ኢየሱስ ክርስቶስ ለእግዚአብሔር አብ ይገዛል (ሉቃስ 22÷42፤ ዮሐንስ 5÷36፤ 20÷21፤ 1ዮሐንስ 4÷14):: በሥላሴ አካላት መካከል፣ "መብለጥና መበላለጥ፣ መቅደምና መቀዳደም የለም" ሲባል፣ ባሕርይን ታሳቢ ባደረገ መልኩ ብቻ መሆኑን ልብ ይሏል:: ራስን በትሕትና ዝቅ ማድረግ በሥላሴ አካላት መካከል እንዳለ ከቃለ እግዚአብሔር በግልጽ እንማራለን፤ ለምሳሌ:- ፊልጵስዩስ 2÷1-11 ይመለከቷል::

በመሆኑ ነው (ፊልጵስዩስ 2÷7):: ኢየሱስ በአምላክነቱ ሁሉን ነገር ያውቃል (ዮሐንስ 16÷30) ከትንሣኤው በኋላ ግን አለማወቁን ጉዳይ ራሱን በጨመረ መልኩ አልተናገረም (ሐዋርያት ሥራ 1÷6-7)::

7. **ማርቆስ 10÷17-18፤** ኢየሱስ አምላክ አይደለሁም ማለቱ ሳይሆን፣ ግለሰቡ የዘላለምን ሕይወት እንዲሁ በልግስና/በጸጋ በሚሰጠው በእግዚአብሔር ላይ ብቻ እንዲታመን ለማሳሰብ ነው:: ሰውየው ከማን ጋር እየተነጋገረ እንዳለ እንዲገነዘብ እንዲያስተውል ተፈልጎ ሊሆን ይችላል:: በዚህ ሐሳብ ክፍሉን ከሙሉ ዐውዱ ጋር ያንብቡ::

8. **ዕብራውያን 5÷14፤** አምላክ የማይፈተን ከሆነ ያዕቆብ 1÷13 ኢየሱስ ለምን ተፈተነ የሚል ጥያቄ ሊነሣ ይችላል፤ ቊም ነገሩ ግን ኢየሱስ ኀጢአትን አላደረገም (ዮሐንስ 5÷19)::

9. **ዮሐንስ 1÷18፤** እግዚአብሔርን ያየ አንድም ሰው ከሌለ፣ ሰዎች ኢየሱስን ለምን አዩት (ለምሳሌ 1ዮሐንስ 1÷1-2) የሚል ጥያቄ ሰዎች ይጠይቃሉ:: ኢየሱስ መታየት የቻለው ለኀጢአታችን ሲል ክብሩን ትቶ በመምጣት የእኛን መከራ መሸከም ስላስፈለገ ነው (ፊልጵስዩስ 2÷5-11):: አሁን በክብሩ ያለውን ጌታ ግን ማንም ሊያየው አይችልም 1ጢሞቴዎስ 6÷16::

10. **1ጢሞቴዎስ 1÷17፤** እግዚአብሔር ካልሞተ ኢየሱስ እንዴት ሊሞት ቻለ? ለምሳሌ ፊልጵስዩስ 2÷8:: ኢየሱስ ክርስቶስ አምላክም ሰውም ነው:: ሞቶም አልቀረም ራሱን ከሙታን አስነሣ እንጂ (ዮሐንስ 10÷18፤ ሐዋርያት ሥራ 2÷24፤ ዮሐንስ 2÷19-22)::

11. **1ቆሮንቶስ 8÷6፤** በዚህ ስፍራ አብ "እግዚአብሔር" ሲባል ኢየሱስ ግን ለምን "ጌታ" ተባለ፣ የሚል ጥያቄ አንዳንድ ሰዎች ይጠይቃሉ፤ ነገር ግን በዐውዱ ውስጥ "እግዚአብሔር" እና "ጌታ" የሚሉት ቃላት በተለዋዋጭነት ማገልገላቸው አንድ ዐይነት ትርጒም እንደሚወክሉ ያሳያል (በተጨማሪ "እግዚአብሔር" እና "ጌታ" የሚሉት ቃላት

በተለዋዋጭነት ካገለገሉባቸው ስፍራዎች ውስጥ የሚከተሉትን ክፍሎች ይመለከቷል ቁጥር 5 እንዲሁም ሮሜ 14÷3-12):: በተጨማሪ የክፍሉ ሀውድ "ጌታ" በተባለው ኢየሱስ፣ "እግዚአብሔር" ከተባለው አብ በአምላክነቱ ያንሳል የሚል ትምህርት የለውም:: ወይም ኢየሱስ እግዚአብሔር አይደለም እንዲሁም አብ ጌታ አይደለም የሚል ትምህርት አያስተምርም (ማቴዎስ 11÷25 ከይሁዳ 4 ጋር ያወዳድሯል)::

12. 1ጢሞቴዎስ 2÷5፤ በዚህ ክፍል ኢየሱስ ከእግዚአብሔር እንደሚለይ እንደሚገልጸው ሁሉ፣ ኢየሱስም በኀጢአት ከወደቁት የሰው ልጆች ይለያል፣ ይሁን እንጂ ኢየሱስ ከእግዚአብሔር አብ የተለየ ማንነት ያለው አምላክ ነው::

13. ዘጻግም 4÷12:15-25፤ እስራኤላውያን በኀጢአት በሚወድቁበት ጊዜ፣ እግዚአብሔር አብ ድምፁን ከመላክ በስተቀር ሰው ሆኖ በመምጣት ሲታደጋቸው አንመለከትም፤ ኢየሱስ፣ ለሰው ልጆች ኀጢ አት ሲል ሰው ሆኖ ወደዚህች ምድር መምጣቱ፣ ኢየሱስ አምላክ ነው ከመባሉ አንጻር እንዴት ይታያል የሚል ጥያቄ ሊነሣ ይችላል:: በዚያን ጊዜ በሚታይ ሁኔታ ያልተገለጠው እግዚአብሔር ከዚያን ጊዜ በኋላም በሚታይ ሁኔታ አይገለጥም ማለት አይደለም::

14. በበርካታ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች፣ ኢየሱስ ከእግዚአብሔር አብ በአካል እንደሚለይ ይገልጻሉ፤ ለምሳሌ ኢየሱስ የእግዚአብሔር ልጅ እንደ ሆነ፣ በእግዚአብሔር እንደ ተላከ ወዘተ በእነዚህ የመጽሐፍ ቅዱስ ንባባት ውስጥ እግዚአብሔር የሚለው መጠሪያ አብን የሚያመለክት ነው::

አባሪ 2

ኢየሱስ ክርስቶስ አምላክ ነው[6]

አምላካዊ ባሕርያት	እግዚአብሔር አብ	ኢየሱስ ክርስቶስ
ሁሉን መቻል	1 ዜና 29÷11 (ያህዌ)	ፊልጵስዩስ 3÷20-21
ሁሉን ማወቅ	1ዮሐንስ 3÷20	ቈላስይስ 2÷2-3
በሁሉ ቦታ መገኘት	ምሳሌ 15÷3 (ያህዌ)	2 ቆሮንቶስ 2÷14
የሰንበት ጌታ	ዘፍጥረት 2÷3	ማቴዎስ 12÷8
እኔ ነኝ	ዘፀአት 3÷14 (ያህዌ)	ዮሐንስ 8÷58
ፈጣሪ	ኢሳይያስ 44÷24 (ያህዌ)	ዮሐንስ 1÷3
አዳኝ	ኢሳይያስ 43÷11፤ 45÷21 (ያህዌ)	ሐዋርያት ሥራ 4÷12
በሕያዋንና በሙታን መፍረድ	ኢሳይያስ 3÷13: 14 (ያህዌ)	2 ቆሮንቶስ 5÷10
በበጎችና በፍየሎች ላይ መፍረድ	ሕዝቅኤል 34÷17 (ያህዌ)	ማቴዎስ 25÷31-33
ነቢያትን መላክ	ኤርምያስ 7÷25 (ያህዌ)	ማቴዎስ 23÷34
ኢየሱስ ክርስቶስን ከሙታን ማስነሣት	ሐዋርያት ሥራ 4:10 (ያህዌ)	ዮሐንስ 10:17-18
በክብር መምጣት	ኢሳይያስ 40÷5 (ያህዌ)	ማቴዎስ 24÷30
አባትነት	ኢሳይያስ 63÷16 (ያህዌ)	ኢሳይያስ 9÷6
አልፋና ዖሜጋ (የመጀመሪያውና የመጨረሻው)	ኢሳይያስ 44÷6 (ያህዌ)	ራእይ 1÷17

[6] ይህ ክፍል የተወሰደው፣ ተስፋዬ ሮበሌ፤ *የአስተምህሮተ ሥላሴ መጽሐፍ ቅዱሳዊ መሠረት* (ተስፋ ዐቃብያነ ክርስትና ማኅበር፤ 1998 ዓ.ም) 7173 ላይ ነው::

አምላካዊ ባሕርያት	እግዚአብሔር አብ	ኢየሱስ ክርስቶስ
የድነት ዐለት	2ሳሙኤል 22÷32 (ያህዌ)	1ቆሮንቶስ 10÷4
የመሰናከያ ሀለት	ኢሳይያስ 8÷13-15 (ያህዌ)	1ጴጥሮስ 2÷8
መንገድ እንዲዘጋጅለት የተነገረለት	ኢሳይያስ 40÷3 (ያህዌ)	ማቴዎስ 3÷3
ዘላለማዊ	ዘፍጥረት 21÷33 (ያህዌ)	ሚክያስ 5÷2
የሕይወት ውሃ ምንጭ	ኤርምያስ 17÷13 (ያህዌ)	ዮሐንስ 4÷10-14
ሙታንን ማስነሣት	ሐዋርያት ሥራ 26÷8	ዮሐንስ 6÷40
ለሰው ልጆች የሥራቸውን መክፈል	ኢሳይያስ 40÷10 (ያህዌ)	ማቴዎስ 16÷27
የፍጹም ክብርና የፍጹም ኀይል ባለቤት	1ዜና 29÷11 (ያህዌ)	ማቴዎስ 28÷18
ለሰው ልጆች ክብርና ኀይል መስጠት	መዝሙር 68÷35	ሉቃስ 9÷1
ኀጢአትን ይቅር ማለት	2ዜና 7÷14 (ያህዌ)	ማቴዎስ 9÷6
መንፈስ ቅዱስን መላክ	ዮሐንስ 14÷16	ዮሐንስ 16÷7
ከስም ሁሉ በላይ ስም ያለው	ነህምያ 9÷5 (ያህዌ)	ፊልጵስዩስ 2÷9
ስግደት የሚገባው	ዘፀአት 34÷14 (ያህዌ)	ራእይ 5÷12-13
መልካም እረኛ	ዘፍጥረት 48÷15	ዮሐንስ 10÷14

አምላካዊ ባሕርያት	እግዚአብሔር አብ	ኢየሱስ ክርስቶስ
የጠፉትን የእስራኤል ልጆች የሚፈልግ	ሕዝቅኤል 34÷11 (ያህዌ)	ማቴዎስ 15÷24
የጌቶች ጌታ	ዘዳግም 10÷17 (ያህዌ)	ራእይ 17÷14
ጉልበት ሁሉ የሚንበረከክለት	ኢሳይያስ 45÷22-23 (ያህዌ)	ፊልጵስዩስ 2÷10
የዳዊት ሥር	ኤርምያስ 23÷5-6 (ያህዌ)	ኤርምያስ 33÷15
ብቻውን ቅዱስ የሆነ	1ሳሙኤል 2÷2 (ያህዌ)	ሐዋርያት ሥራ 3÷14
በደሙ ከኀጢአታችን ያነጻን	ሐዋርያት ሥራ 20÷28	1ዮሐንስ 1÷7
ዓለማትን ገንዘቡ ያደረገ	ምሳሌ 16÷4 (ያህዌ)	ቈላስይስ 1÷16
ከሁሉ በላይ የሆነ	ነህምያ 9÷6 (ያህዌ)	ሮሜ 9÷5
የማይለወጥ	መዝሙር 102÷24-27	ዕብራውያን 1÷8-12
የሰው ልጆች ብርሃን	መዝሙር 27÷1 (ያህዌ)	ዮሐንስ 8÷12
መንገድ	መዝሙር 16÷11(ያህዌ)	ዮሐንስ 14÷6
መላእክትን ገንዘቡ ያደረገ	መዝሙር 103÷20 (ያህዌ)	2ተሰሎንቄ 1÷7
ለሰው ልጆች ዕረፍትን የሚሰጥ	ዘፀአት 33÷14 (ያህዌ)	ማቴዎስ 11÷28
የዘላለምን ሕይወት የሚሰጥ	ምሳሌ 19÷23 (ያህዌ)	ዮሐንስ 3÷36
ሙሽራ	ኢሳይያስ 54÷5 (ያህዌ)	2ቆሮንቶስ 11:2
ልብንና ኵላሊትን የሚመረምር	ኤርምያስ 17÷10 (ያህዌ)	ራእይ 2÷23

ዋቢ መጻሕፍት

- Archer, Gleason, *A Survey of Old Testament Introduction* Chicago: Moody Press, 1964.
- Bahnsen, Greg L. "The Inerrancy of the Autographa," in *Inerrancy*, ed. Geisler, Norman L. Grand Rapids, MI: Zondervan Publishing House, 1980.
- Bercot, David ed., *A Dictionary of Early Christian Beliefs*. Peabody, MA: Hendrickson, 1998.
- Bock, Darrell L. *Breaking the Da Vinci Code*. Thomas Nelson, 2004.
- Bock, Darrell L. *The Missing Gospels*. Thomas Nelson, 2006.
- Bruce, F. F., *Jesus & Christian Origins Outside the New Testament*. Grand Rapids: World missions. B. Eerdmans Publishing Co., 1974.
- Garlow, James and Peter jones, *Cracking Da Vinci's Code*. Colorado Springs, CO: Cook Communications, 2004
- Garlow, James L. and Peter Jones. *Cracking Da Vinci's Code*. Victor, 2004.
- Geisler, Norman and William Nix, *A General Introduction to the Bible*. Chicago, IL: Moody Press, 1978.
- Green, Michael. *The Books the Church has Suppressed: Fiction And Truth in The Da Vinci Code*. Kregel, 2006.
- Habermas, Gary R., *Ancient Evidence for the Life of Jesus*. Nashville, TN: Thomas Nelson Publishers, 1984
- *International Standard Bible Encyclopedia*. Grand Rapids: Eerdmans, 1980 s.v. "Nag Hammadi," Vol. 3.
- John Dart, *Jesus of Heresy and History: The Discovery and Meaning of The Nag Hammadi Gnostic Library*. San Francisco: Harper & Row, 1988.

- Köstenberger, Andreas J., *The Da Vinci Code: Is Christianity True?* (Online article)
- Köstenberger, Andreas J., gen. ed. *Whatever Happened to Truth?* Crossway, 2004.
- Nash, Ron, "Was the New Testament Influenced by Pagan Religions," *Christian Research Journal*, August 1994.
- Schaeffer, Francis A. *The Complete Works*. 5 vols. Crossway, 1982.
- *The Biblical World*, ed. Pfeiffer, Charles F., Grand Rapids: Baker Book House, 1976.
- *The Nag Hammadi Library*, ed. Robinson, James M., San Francisco: Harper & Row Publishers, 1978.
- Vanhoozer, Kevin J. *The Drama of Doctrine*. Westminster John Knox, 2005.
- Wells, David J. *Above All Earthly Powers*. Eerdmans, 2005.
- Wells, David F., *The Person of Christ* Westchester, IL: Crossway Books, 1984.
- ተስፋዬ ሮበሌ፣ *ዐበይት መናፍቃን፣* አዲስ አበባ፣ የኢትዮጵያ ቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን የሥነ ጽሑፍ ክፍል፣ 1993 ዓ.ም።
- __________፣ *የይሖዋ ምስክሮችና አስተምህሮአቸው በቃለ እግዚአብሔር ሲመዘን።* አዲስ አበባ፣ ራዕይ መጻሕፍት መደብር፣ 1991 ዓ.ም
- __________፣ *የሥነ ምግባር መርሖ።* አዲስ አበባ፣ ተስፋ ዐቃብያነ ክርስትና ማኅበር፣ 1997 ዓ.ም።
- __________፣ *የአስተምህሮተ ሥላሴ መጽሐፍ ቅዱሳዊ መሠረት፣* አዲስ አበባ፣ ተስፋ ዐቃብያነ ክርስትና ማኅበር፣ 1998 ዓ.ም።